

รายงานการวิจัย

เรื่อง

วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Muang Phrae's Woven Enterprises: Knowledge and Net work's Management for
Sustainable Development

ภายใต้แผนงานวิจัย

วิสาหกิจชุมชนเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Network's
Management for Sustainable Development

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจิต ขอนวงศ์

นายภูพาน แก้วอัคฆาต

นายปัญญา สุนันตา

นางสาวนพรัตน์ รัตนวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760023

รายงานการวิจัย

เรื่อง

วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Muang Phrae's Woven Enterprises: Knowledge and Net work's Management for
Sustainable Development

ภายใต้แผนงานวิจัย

วิสาหกิจชุมชนเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Network's
Management for Sustainable Development

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจิต ขอนวงศ์

นายภูพาน แก้วอัคฮาต

นายปัญญา สุนันตา

นางสาวนพรัตน์ รัตนวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760023

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Muang Phrae's Woven Enterprises: Knowledge and Net work's Management for
Sustainable Development

Under the research plan

Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Network's Management
for Sustainable Development

By

Assistant Professor Somjit Konwong

Phra Thongchai Pichai

Mr. Panya Sunanta

Miss Nopparat Rattanawong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760023

)Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการ เชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้ และ ระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ศึกษา กลุ่มที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายแกรมไหม กลุ่มผ้าทอยกลาย กลุ่มผ้าทอแม่ประนอมและกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอไถ่ล้อบ้านถิ่น โดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดแพร่มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีหน่วยงานภาคีระดับ อำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมไม่ ต่อเนื่องของวิสาหกิจ การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า จากการเข้าศึกษา กลุ่มเป้าหมาย พบว่า การร่วมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกของครอบครัวเป็น อันดับแรกและมีการขยายกลุ่มกันในชุมชนซึ่งกลุ่มผ้าทอก็จะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีฝีมือในการ ทอผ้า และรวมตัวกันเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งเป็นกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับ การถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการ ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันใน ชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าว ทำให้ทราบถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ว่ามีการดำเนินที่ มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ซึ่งส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จของการ จัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มี วิสัยทัศน์ร่วมกัน เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่าง กว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ในการบริหารจัดการ กลุ่ม โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับองค์กร ภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก สำหรับองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการ พัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจ มีดังนี้ ๑) ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ

(Startup) ๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation) ๓) ด้านการเอื้ออารีและการเคารพซึ่งกันและกัน (Aryan and respect) ๔) ด้านการผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional) ๕) ด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities) ๖) ด้านการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (Leadership) และ ๗) ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ (Marketing Plan)

Abstract

The purpose of this research, to study current conditions and operational issues of Muang Phrae woven enterprise, to study cognitive and network management relate to participate and sustainable development of Muang Phrae woven enterprise, to analyze relationships and success of network management on sustainable development of Muang Phrae woven enterprise and to offer cognitive and network management systems on sustainable development of Muang Phrae woven enterprise. And focus on group that registered such as Fai Gram Mai, Pha Yok Dok (Emboss woven), Mae Pranom woven and woven of Tai lue Baan Thin. To study by documentary study, in-deep interview, questionnaire, focus group and data analyzed.

Finding of the research: Phrae Province had policy promoted and community enterprise development to rising income, promoting and conservation of local resources. To work with other organizes in district and province for promoting and supporting for community enterprise. The problem found that the discontinuous operations of community enterprises and the recording of information in the enterprise information system is delayed. After studied on target found that a group of community enterprises were started from inside families, and after there more members who interested in woven. After created a group of community enterprises created produces by using the local cognitive. There had considered to each other, planning, resolving problem to clear and for group or community productions and for developing products of group. In case of sustainable marketing: the processes can make us to know the potentiality in community enterprises management. The relative between members or outside the group which had effective for sustainable of woven enterprises. In case common perception, common vision, mutual interests or benefits, all stakeholders' participation, complementary relationship, interdependence and interaction those have relationship and successive in community enterprises network management for sustainable in community enterprises between members and other outside. The group management must taking into the organization management and administrative. The cognitive and sustainable of Muang Phrae woven community

enterprises network management are follow: 1) Startup: to promote startup to grow in market. 2) Participation: all members need to work and talk together. 3) Aryan and respect: the group members need to be Aryan and respect to other although inside or outside. 4) Products based on Natural, local wisdom and traditional: the products must base on natural, local wisdom and traditional. 5) Well-being and life Qualities: the members who works, all need well-being and more quality in life. 6) Leadership: the community enterprises need a person who be leader to manage a group nicely. 7) Marketing plan: all products need market for selling, thus all process need marketing plan to sale those products.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในครั้งนี้ได้ดำเนินการสำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ และขอขอบพระคุณ พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒนโณ,ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตแพร่ ที่ให้คำปรึกษาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเป็นรูปเล่มสมบูรณ์

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นางมลศรिका พากเพียร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นางสาวรัตดา ปันพอง หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่ นางพรทิพย์ ถิ่นสอน นางจันทร์หอม กันกา นางสุพิน นาคห้วย ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าเก็บข้อมูล และขอกราบขอบพระคุณ คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน, ผศ.สาธิต แก่นมณี ผู้เชี่ยวชาญ, นางรุจิภาญจน์ ทันใจ วัฒนธรรมจังหวัดแพร่, ประธานกลุ่มทอผ้าและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอทุกท่านที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้และส่งผลให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจิต ขอนวงศ์

๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	๘

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดการบริหารจัดการ	๙
๒.๒ แนวคิดวิสาหกิจชุมชน	๑๕
๒.๓ แนวคิดการสร้างกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	๒๕
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๓๔
๒.๕ เอกลักษณะทางวัฒนธรรม	๓๙
๒.๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘	๔๗
๒.๗ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดแพร่	๕๖
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๖๖
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๖๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๗๑

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและ สถิติที่ใช้ในวิจัย.....	๗๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๕
๔.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่	๗๕
๔.๒ องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	๘๔
๔.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่าย ที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	๙๒
๔.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่	๙๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๑๐๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๐
๕.๒ อภิปราย	๑๐๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๗
บรรณานุกรม	๑๐๙
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทควมวิจัย	๑๑๓
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่วางแผนไว้และ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ	๑๓๒
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	๑๓๘
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๔๖
ภาคผนวก จ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๑๔๙
ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย	๑๕๒
ภาคผนวก ช แบบสรุปโครงการ.....	๑๕๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	๘๔
๒ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๘๔
๓ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกการศึกษา	๘๕
๔ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้	๘๕
๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมด้าน	๘๖
๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน	๘๗
๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	๘๗
๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	๘๘
๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	๘๙
๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	๙๐
๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน	๙๑
๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	๙๒

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวความคิดวิจัย.....	๕
๔.๑ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่	๗๗
๔.๒ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่	๗๘
๔.๓ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการกิจการผ้าทอไต่ลื้อบ้านถิ่น.....	๗๙
๔.๔ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	๘๐
๔.๕ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการกิจการผ้าทอเมืองแพร่	๘๐
๔.๖ สัมภาษณ์นางสุพิน นาห้วย ผู้ประกอบการกิจการผ้าทอเมืองแพร่	๘๑
๔.๗ กระบวนการผลิตผ้าทอเมืองแพร่	๘๒
๔.๘ รางวัลที่ได้รับจากการประกวดผ้าทอเมืองแพร่	๘๓
๔.๙ การสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่ม (Focus Group).....	๙๓
๔.๑๐ สรุปแผนภาพองค์ความรู้	๙๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยใช้คนเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยสำคัญในการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาทางด้านศีลธรรม และปัญหาด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกจึงย่อมถูกกระแสโลกผลักดันไปในทางเดียวกันกับประเทศอื่นๆ โดยต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประชาคมโลกมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองหากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตามกระแสโลกอย่างขาดความรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนา ประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถ จัดการความเสี่ยง และปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลง^๑ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายในประเทศและต่างประเทศ^๒

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙, กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔. หน้า (๗).

^๒ นิคม ชมพูนทอง, ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้, มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๔๕-๔๖

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ผู้คนสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้เอง เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ผ้าทอเป็นงานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ผ้าทอมือเกิดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้เลือกสรรปรุงแต่งพัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัยมีลักษณะเป็นองค์รวมของภูมิปัญญาหลายด้านเช่นเกษตรกรรมอุตสาหกรรมหัตถกรรมปรัชญาศาสนาและประเพณีของไทย ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการทอผ้านั้นเกิดจากองค์ความรู้ที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมได้อนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ยังคงดำรงอยู่เพื่อแสดงความเป็นชาติเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ไม่มีชาติไหนเหมือนถ้าเรื่องของการทอผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นมีความวิจิตรงดงามทั้งสีสันและลวดลายโดยเฉพาะขั้นตอนวิธีการทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแต่ละถิ่นฐานก็จะมีคามสวยงามต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้นๆ

วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือเป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย^๓

ผ้าทอพื้นเมืองกลุ่มคนจังหวัดแพร่เป็นกลุ่มคนที่มีวิถีการดำรงชีวิตในการสืบสานขั้นตอนวิธีการทอดั้งเดิมมาช้านานมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะในเรื่องการทอการย้อมการใช้สีและลวดลายบนผ้าทอการทอผ้าของคนในชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกลุ่มคนเมื่อแพร่มีวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม โดยการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาในการดำรงชีวิตตั้งแต่สมัยโบราณกาล

จังหวัดแพร่ถือว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการทำหัตถกรรมผ้าทอมืออย่างแพร่หลาย จนได้เป็นอีกหนึ่งโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล สร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนตลอด จนถึงเพื่อการส่งเสริมความรู้ด้านงานทอผ้าแก่ชุมชนและผู้สนใจในอาชีพ ได้สืบทอดงานผ้าทอมือให้คงอยู่ อีกทั้งผู้ประกอบการเหล่านี้ได้มีศักยภาพในการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็น

^๓ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ www.udonthani.doae.go.th ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐.

นิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน เป็นการเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชนในท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้เพื่อชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามัคคีขึ้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการประกอบอาชีพของชุมชนสามารถนำทุนทางสังคมมาใช้กันอย่างกว้างขวาง ในขณะที่สภาพสังคม เศรษฐกิจปัจจุบันที่เปลี่ยนไปจากเดิม การไปมาหาสู่กันระหว่างเมืองกับชนบทติดต่อกันได้สะดวก รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเดิมทำให้สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบทำให้งานจักสานหรืออาชีพจักสานลดน้อยลงไปเรื่อยๆ

การทอดผ้าตีนจกของชาวจังหวัดแพร่ เริ่มขึ้นมานานเพียงใดไม่ปรากฏหลักฐาน แต่สันนิษฐานว่าความรุ่งเรืองของเมืองลงมีมานานกว่า ๒๐๐ ปี จากหลักฐานภาพถ่ายเจ้านายฝ่ายหญิงของเมืองแพร่ในสมัยก่อนพ.ศ. ๒๔๔๕ พบว่า ผ้าชิ้นที่ใช้สวมใส่จะมีเชิงขึ้นเป็นตีนจก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชิ้นตีนจกที่ทอขึ้นโดยช่างทอผ้าชาวเมืองลง นอกจากนี้หลักฐานการใช้ผ้าทอดตีนจกเมืองลง ในการแต่งกายของชาวเมืองลงยังปรากฏมานานนับร้อยปี หลักฐานนี้คือภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ วัดเวียงต้า ตำบลเวียงต้า อำเภอลอง ฝีมือช่างพื้นบ้านที่มีความงามไม่ด้อยไปกว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารที่วัดภูมินทร์ จังหวัดน่านจิตรกรรมเวียงต้า เป็นภาพวิถีชีวิตความเชื่อการแต่งกายของชาวบ้านเวียงต้า ซึ่งเป็นคนเมืองลงในยุคนั้น จากภาพจะเห็นผ้าถุงที่ผู้หญิงในภาพใช้สวมใส่เป็นชิ้นตีนจก

วัตถุประสงค์ในการทอดผ้าของชาวเมืองแพร่สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประการดังนี้ ๑) ทอเพื่อใช้เองในครอบครัว เป็นเครื่องแต่งกายใช้ประกอบเชิงขึ้นเรียกว่า ชิ้นตีนจกหรือถ้าครอบครัวใดมีฐานะดีมีเวลาว่างมาก ผู้หญิงในครอบครัวนั้นก็จะทอผ้าชิ้นเป็นลวดลายจากทั้งผืนก็ได้ สำหรับใช้ในโอกาสพิเศษในเทศกาลต่างๆ ผู้หญิงมักทอผ้าจากเมื่อใช้ในพิธีแต่งงานของตน หรือทอไว้เป็นผ้าสไบสำหรับใช้ในโอกาสสำคัญต่างๆ หรือทอเป็นของใช้สำหรับหญิงและชาย เช่น ทอจกเป็นผ้าเช็ดหน้า ทอจกเป็นย่ามใส่หมากสำหรับผู้หญิง ทอจกเป็นผ้าขาวม้า เป็นกระเป๋ามัดเอวสำหรับใส่ลูกกระสุนดินปืนเวลาออกไปล่าสำหรับผู้ชาย หรือว่าทำเป็นผ้าเช็ดหน้าเป็นผ้าจกที่ภรรยาทอให้สามี หรือหญิงสาวทอให้หนุ่มคนรักไว้พาดไหล่ใช้ในโอกาสพิเศษหรืองานพิธีเช่นกัน นอกจากนั้นยังทอไว้ใช้ในงานศพของตน โดยทอเป็นผ้าเช็ดหน้าเก็บไว้สำหรับปิดหน้าศพตนเองเมื่อเสียชีวิต หรือทอเป็นผืนใหญ่ไว้สำหรับคลุมศพของตน ๒) ผ้าที่ใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนา และพิธีต่างๆ เช่น ทำบุญ ฟ้อนรำ แต่งงาน หรือเทศกาลต่างๆ โดยเฉพาะการทำบุญทางศาสนา มีการถวายจุดปัจจัยไทยธรรมเป็นผ้ารวมอยู่ด้วย เช่น ไตรจีวร รัตประคต อาสนะปูนั้ ผ้าปูลาด เป็นต้น ทั้งผ้าที่ทอขึ้นเป็นพิเศษเพื่อถวายพระและผ้าที่ทอไว้ใช้ในงานเทศกาลสำคัญต่างๆ จึงเป็นผ้าที่ทอขึ้นด้วยความประณีต มีสีสัน ลวดลายงดงามเป็นพิเศษ ผ้าบางผืนจะทอกันเป็นเวลาแรมปีด้วยใจรักและศรัทธา เช่น การทอผ้าจกเป็นผ้าคลุมศีรษะนาค ทอจกเป็นย่ามพระ ผ้าห่อคัมภีร์ หรือทอจกเป็นผ้าเพื่อประดิษฐ์เป็นพวงมาลัยสำหรับใช้ประดับศาลาประดับธรรมาสน์ในงานประเพณีเทศน์มหาชาติ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าพื้นเมืองของคนจังหวัดแพร่ ที่มีการทอผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษในการศึกษาเรื่องของภูมิปัญญาการทอผ้าครั้งนี้ทำให้เรียนรู้ เข้าใจถึง วิถีชีวิตค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือเป็นปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของคนในชุมชน อีกทั้ง การจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเก็บเป็นหลักฐานข้อมูลช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๒.๔ เพื่อเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร

๑.๓.๔ องค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอ

เมืองแพร่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอลอง ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษาที่สำคัญ คือ ศึกษาถึงสภาพบริบท องค์ความรู้ การจัดการ การมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ การดำเนินงานการแข่งขันเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ปัญหา และความต้องการการจัดการแข่งขันเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่ โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๔.๑.๒ องค์ความรู้ การจัดการแข่งขันเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นอย่างไร

๑.๔.๑.๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการแข่งขันเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นอย่างไร

๑.๔.๑.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการแข่งขันเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ผู้นำชุมชน, ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมผ้าทอ จำนวน ๑๔ คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้วิธีการสุ่มแบบ Snowball sampling เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานผ้าทอของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ องค์ความรู้และการจัดการแข่งขันเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่

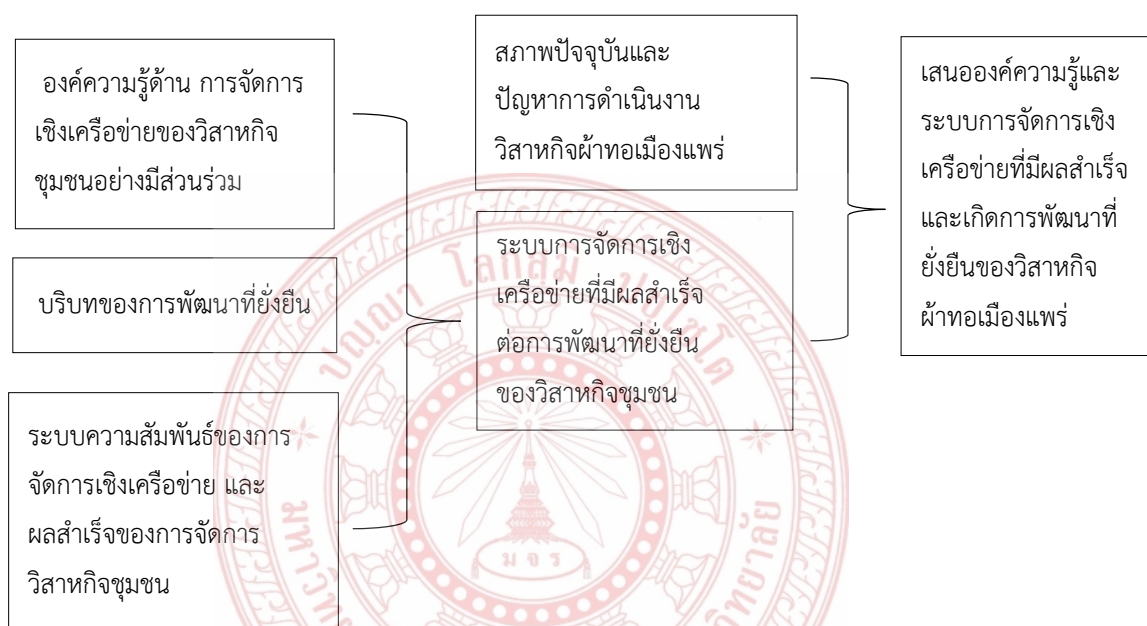
๒) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอลอง ที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น การสนทนากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน, ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอ ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๘ คน เพื่อศึกษาวิสาหกิจผ้าทอจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการแข่งขันเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

๓) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอในเขตจังหวัดแพร่ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ อำเภอลอง ในจังหวัดแพร่ จำนวน ๑๘๔ คน โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการแข่งขันเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษาที่สำคัญ เช่น ศึกษาถึงบริบทสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

๑.๔.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์

๑.๕.๑ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน

๑.๕.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมืองแพร์ หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลจากผ้าทอมืองแพร์เพื่อเป็นสินค้าผ้าทอมืองแพร์ อาทิเช่น ทอจกเป็นผ้าเช็ดหน้า ทอจกเป็นย่ามใส่หมากสำหรับผู้หญิง ทอจกเป็นผ้าขาวม้า เป็นกระเป๋ามัดเอวสำหรับใส่ลูกกระสุนดินปืนเวลาออกป่าสำหรับผู้ชาย หรือว่าทำเป็นผ้าเช็ดหน้าเป็นผ้าจกที่ภรรยาทอให้สามี หรือหญิงสาวทอให้หนุ่มคนรักไว้พาดไหล่ใช้ในโอกาสพิเศษหรืองานพิธีเช่นกัน

๑.๕.๓ องค์ความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าทอเมืองแพร่ เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิควิธีการขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและบริบทสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันที่เอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น

๑.๕.๔ การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายโดยการให้โอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเชิงเครือข่าย

๑.๕.๕ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Stable Development) หมายถึง การพัฒนาวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ที่เน้นการมีส่วนร่วมคิด วางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการเชิงเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างมั่นคง และราบรื่นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน

๑.๕.๖ การจัดการเชิงเครือข่าย (Network Management) หมายถึง การจัดการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ให้มีคุณภาพและปริมาณอย่างพอเพียงโดยมีแผนการจัดการของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนร่วมลงมือปฏิบัติและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบทฤษฎี เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) หมายถึง สมาชิกมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ มีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) หมายถึง การรวมเป็นเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ร่วมกันในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) หมายถึง การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐ

๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึง เครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็ง

ของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย

๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หมายถึง สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์ต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีการติดต่อกันผ่านทางการเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์

๑.๕.๖ ความสัมพันธ์ หมายถึงการดำเนินงานของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีความเชื่อมโยงต่อกันเพื่อให้เกิดผลความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมืองแพร์

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๖.๓ ได้ทราบถึงระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๖.๔ ได้ทราบถึงการนำเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

๑.๖.๕ ชุมชน มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รู้ถึงระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อผ้าทอมืองแพร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๖.๖ ผู้ประกอบการและผู้สนใจ ได้รับความรู้ ความเข้าใจในวิสาหกิจชุมชน และสามารถยกระดับไปสู่การพัฒนาพัฒนาเครือข่าย รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของมนุษยชาติ

บทที่ ๒ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้

- ๒.๑ แนวคิดการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดวิสาหกิจชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดการสร้างกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๕ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
- ๒.๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘
- ๒.๗ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดแพร่
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ

การบริหารหรือการจัดการ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานทุกระดับ โดยการบริหาร (Administration) นิยมใช้ในภาครัฐหรืองานที่เกี่ยวกับนโยบาย และการจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจเอกชน เป็นการผสมผสานแนวคิดการบริหารภาครัฐและการจัดการภาคเอกชนเข้าด้วยกัน ถ้านำคำนี้ไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ชัดเจนมากขึ้น อาจใช้คำว่า การบริหารจัดการภาครัฐ (public management administration) ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และแคนาดา ได้นำคำว่า การบริหารจัดการ ซึ่งตรงกับคำว่า management administration มาใช้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ใช้ในวงการศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ในหน่วยงานของรัฐ และในหน่วยงานของเอกชน ซึ่งมีการแยกศึกษารายประเด็น ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหาร^๑ (Administration) หมายถึง การบริหารระดับสูงหน้าที่เน้นหนักในการกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนเป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration)

^๑ เสนาะ ดิยาวี, หลักการบริหาร, คณะพานิชศาสตร์และบัญชี พิมพ์ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ, ๒๕๔๔, มปน.

การจัดการ^๒ (Management) หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ อำนาจการ ดำรงรักษา ทรัพยากรและปฏิบัติการตามความมุ่งหมายขององค์การโดยการประสานงานและแสวงหาความ ร่วมมือจากบรรดาบุคลากรในองค์กร (Mc for land) การจัดการส่วนใหญ่จะเน้นการดำเนินงานให้ เป็นไปตามนโยบายตามแผนที่วางไว้นิยมใช้สำหรับการจัดการธุรกิจ (Business Management) ซึ่ง Harold D. Koonts ได้กำหนดหน้าที่ของการบริหารไว้เป็น POSDC คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนาจการ (Directing) การควบคุม (Controlling)

สมพงษ์ เกษมสิน ได้ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอา ทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มา ประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCORB Model ให้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวไว้ว่า คำว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการ จัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และ คำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตาม นโยบายที่กำหนดไว้ และยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่น เป็นสากลอยู่ หลายประการ ดังนี้

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
๖. การบริหารอาศัยความร่วมมือรวมใจของบุคคล กล่าวคือความรวมใจ (collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้ บรรลุวัตถุประสงค์
๗. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
๘. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
๙. การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์^๔

^๒ เรื่องเดียวกัน, มปน.

^๓ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๒๓), หน้า ๑๓-๑๔.

^๔ อ้างแล้ว, สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, หน้า ๕-๖.

Taylor^๕ กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ มี ๒ แนวความคิดที่สำคัญ คือแนวความคิดการบริหารที่มีหลักเกณฑ์และ แนวความคิดการบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์ซึ่งเป็นผู้นำและบิดาแห่งการจัดการที่มี หลักเกณฑ์ได้ทำการศึกษาวิธีการปฏิบัติทางการผลิตในระดับโรงงานขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้หลักต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน Taylor เชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะกำหนดปริมาณงานที่แต่ละคนทำได้ในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่เป็นการบีบบังคับต่อตัวผู้ทำงานนั้น และ การศึกษาเกี่ยวกับเวลาดังกล่าวจะเป็นไปโดยถูกต้องและมีหลักเกณฑ์มากที่สุด

วิช วิษนิภาวรรณ กล่าวว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรีสำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ^๖

วิช วิษนิภาวรรณ ^๗ กล่าวว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือ ใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ ๑) ล้วนเป็นแนวทางหรือ วิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ การปฏิบัติราชการ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ๒) มีกระบวนการ บริหารงานหรือกระบวนการ บริหารจัดการที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติงาน (acting) และ การประเมินผล (evaluating) และ ๓) มีจุดหมายปลายทางคือการ พัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญ ก้าวหน้า และมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกันคือแต่ละคำมีจุดเน้นต่างกันกล่าวคือ การ บริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการเช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็วการตลาด การประชาสัมพันธ์การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอนและการลดพิธีการเป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการ บริหารรวมทั้งการพัฒนา นโยบายแผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือ กิจกรรมของ หน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและ การ ให้บริการแก่ประชาชน

^๕ Taylor, F. W., *The principle of scientific management*, New York: Harper Bros, 1998, pp. 15-17.

^๖ วิช วิษนิภาวรรณ, *การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์*. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พรเพช, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔-๓๑.

^๗ วิช วิษนิภาวรรณ, *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กร ตามรัฐธรรมนูญและ หน่วยงานของรัฐ*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๕.

ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ไหลลงไปในโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กลาวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เราสามารถร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบเงินทุน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

สมคิด บางโม มีความเห็นว่า การจัดการ คือ ศิลปะในการใช้คน เงินวัสดุ อุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบที่สำคัญ (๑) การจัดการเป็นศิลปะในการใช้คนทำงาน (๒) การจัดการต้องอาศัย ปัจจัยพื้นฐาน คือ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ (๓) การจัดการเป็นการดำเนินงานของกลุ่มคน^๘

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ ๓ ด้าน คือ

๑) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

๒) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เขาด้วยกัน

๓) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำในงานต่าง ๆ สำเร็จลงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เขาด้วยกัน^๙

สมศักดิ์ ขาวลาภ^{๑๐} กล่าวว่า การจัดการหรือการบริหาร คือ ศิลปะ ในการทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น หรือการเป็นศาสตร์หรือศิลป์ ในการนำเอาทรัพยากรมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ กระบวนการการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการได้มีนักวิชาการได้จำแนกในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งได้มีผู้ให้แนวคิดในกระบวนการบริหารจัดการเอาไว้หลายท่าน ดังนี้

^๘ สมคิด บางโม, **หลักการจัดการ**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๓๔), หน้า ๒๔.

^๙ ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

^{๑๐} สมศักดิ์ ขาวลาภ, **ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔, หน้า ๓.

Henri Fayol จำแนกกระบวนการบริหารจัดการเป็น ๕ หน้าที คือ ๑) การวางแผนงาน (Planning) ๒) การจัดองค์การ (Organizing) ๓) การบังคับบัญชา (Commanding) ๔) การประสานงาน (Coordinating) และ ๕) การควบคุม (Controlling)^{๑๑}

Gulick, Luther, and L. Urwick จำแนกกระบวนการบริหารจัดการเป็น ๗ หน้าที ประกอบด้วยขั้นตอนที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า POSDCORB คือ ๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการ ๒) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือของตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน ๓) การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึง การบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน ตั้งแต่การแสวงหา การบรรจุ แต่งตั้ง การฝึกอบรมและพัฒนา การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่งงานรวมทั้งการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานที่ดีให้มีอยู่ตลอดไป ๔) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการหลังจากที่ได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบแล้วรวมทั้งการติดตามและให้มีการปฏิบัติงานตามคำสั่งนั้น ๆ ๕) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การให้เข้ากันได้ เพื่อให้งานเดินและเกิดประสิทธิภาพ ๖) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบต่าง ๆ ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปเป็นระยะ ๆ ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบความก้าวหน้าของงานของตนอยู่เสมอ ๗) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม^{๑๒}

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดรูปแบบการบริหารงานไว้ดังนี้ คือ ๑) การวางแผน (Planning) เป็นความพยายามที่จะให้การปฏิบัติงานตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ จึงได้กำหนดงานที่จะต้องทำ วิธีที่จะทำและจุดมุ่งหมายของการทำงานแต่ละอย่างไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ ๒) การแบ่งสรร (Allocation) มีการจัดแบ่งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรที่มีใช่มนุษย์ให้เป็นสัดส่วนพอที่จะดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ ๓) การเร้าใจ (Stimulation) เป็นการกระตุ้น เร้าใจและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ได้ผลดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ๔) การประสานงาน (Coordinating) เป็นการจัดให้มีการประสานงานระหว่างหัวหน้างานของหน่วยย่อยให้เกิดความเข้าใจกัน ประสานงานกัน และขัดข้อขัดแย้งให้ลดลงหรือหมดไป และ ๕) การประเมินผลงาน (Evaluation) เป็นการ

^{๑๑} Frederick W. Taylor อางใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๒๗.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

ตรวจสอบการปฏิบัติงาน ตลอดจนการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหา และการวางแผนในช่วงระยะเวลาข้างหน้า โดยมุ่งประเมินสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ระดับของผู้บริหารแบ่งออกเป็น ๓ ระดับด้วยกันคือ

๑. ผู้บริหารระดับสูง (Top Manager) ทำหน้าที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จ โดยกำหนดนโยบายต่าง ๆ ขององค์การ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

๒. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Manager) ทำหน้าที่ควบคุมประสานงานกับผู้บริหารระดับต้นให้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และนำผลสำเร็จรายงานต่อผู้บริหารระดับสูง

๓. ผู้บริหารระดับต้น (First – Line Manager) เป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติการ และมีโอกาสรับรู้ปัญหาที่จริง

การประยุกต์หรือผสมผสานการบริหารจัดการกับแนวทางคุณธรรม มีดังนี้

๑) การประยุกต์หรือผสมผสานการบริหารจัดการกับแนวทางคุณธรรมเป็นการนำเสนอตัวแบบการบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรม โดยแนวทางคุณธรรมนั้นประกอบด้วย “หลักการสำคัญของแนวทางคุณธรรม ๑๐ ประการ” ได้แก่ (๑) การรักษาความสัตย์ (๒) การรู้จักขมใจตนเอง (๓) ความอดทน (๔) การละความชั่ว (๕) การเสียสละ (๖) ความเมตตา (๗) ความสามัคคี (๘) ความสุจริต (๙) ความเที่ยงธรรม และ (๑๐) การส่งเสริมคนดีในการนำเสนอตัวแบบการบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมในที่นี้ ได้นำลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการ ๓ ประการ และหลักการสำคัญของแนวทางคุณธรรม ๑๐ ประการดังกล่าว มาประยุกต์หรือผสมผสานกัน โดยถือว่าทั้ง ๒ ส่วนนี้เป็นแนวทาง วิธีการ หรือ มรรควิธี (means) ไปสู่ จุดหมายปลาย (ends) ซึ่งแบ่งเป็น จุดหมายปลายทางเบื้องต้น คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และในที่สุดจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด คือ การพัฒนาประเทศและประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคง ยั่งยืน และสมดุล ตามแนวทางคุณธรรม ซึ่งอาจ แบ่งเป็น ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืน และสมดุล ขณะเดียวกัน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย^{๑๓}

Fayol^{๑๔} สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการไว้ว่า กระบวนการจัดการงานประกอบด้วยหน้าที่ต่าง ๆ ๕ ประการคือ

^{๑๓} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พรเพช, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑๐.

^{๑๔} Fayol, H., **General and industrial management**, London: Sir Isaac Pitman & Sons. , 1949, pp. 45-47.

๑. การวางแผน (planning) หมายถึงการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติ ขึ้นไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (organizing) หมายถึงการจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์การ บรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) หมายถึง การสั่งการงานต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจ ผู้ปฏิบัติงานด้วยตลอดจนเข้าถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่

๔. การประสานงาน (coordinating) หมายถึงการเชื่อมโยงงานของทุกคนให้ เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๕. การควบคุม (controlling) หมายถึงการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ด้วยการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้

๒.๒ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘^{๑๕} ได้ให้ความหมายของคำว่าวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองและครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise--SMCE)^{๑๖} หมายถึง การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน) ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก และการประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต โดยกิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด การ

^{๑๕} สำนักงานเลขาธิการสภาส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๘.

^{๑๖}, วิสาหกิจชุมชน, <http://ophbgo.blogspot.com/>, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐.

จัดการทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคม การประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบการกระบวนการของชุมชน

เสรี พงศ์พิศ^{๑๗} วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือการเน้นการช่วยเหลือกัน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล^{๑๘} กล่าวว่า เป็นการประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งทางด้านการผลิต การค้า และการเงิน และใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชนให้ออกดอกออกผล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการสร้างรายได้และอาชีพ ส่วนด้านสังคมคือการผสานสัมพันธ์ความเป็นครอบครัวเอาไว้ ด้วยการให้ครอบครัวและชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการ การประกอบการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการ การประกอบการของชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดรากฐานที่เข้มแข็งที่คงทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและทุนนิยม

โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็น

^{๑๗} เสรี พงศ์พิศ, *คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน*, (กรุงเทพฯ: พลังปัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๙-๑๐.

^{๑๘} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, *วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป วิสาหกิจชุมชนจะมีลักษณะสำคัญ ๗ ประการ คือ^{๑๙}

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
๕. ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ
๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
๗. มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย

และทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรไว้ ๓ ระดับ ได้แก่

๑. ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้
๒. ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัย เทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต
๓. การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาดความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

๒.๒.๑ ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจุบันภาครัฐได้สร้างนโยบายเพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสถานประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่ตกงาน อย่างไรก็ตามนโยบายของภาครัฐในการที่จะพลิกฟื้นสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจนี้ จึงจะเกิดแนวทางการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับประเทศไทยด้วยการนำแนวคิดดั้งเดิมของคนไทย ผสมผสานกับแนวคิดที่เป็นระบบการบริหารจัดการแนวทางใหม่เพื่อสร้างธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดด้านธุรกิจชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนและแนวคิดวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่ง เพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการ

^{๑๙} เสรี พงศ์พิศ, ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘),

ผลักดันจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กลง รวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม มีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่เพื่อการสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกต่อไป

การดำเนินธุรกิจของชุมชนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลให้ความสำคัญเพราะเป็นรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้สูญเสียเงินเพื่อการสร้างโครงการต่าง ๆ ให้รัฐบาลจะต้องพบกับปัญหาสูญเสียเงินที่ได้นำมาผลักดันธุรกิจเหล่านี้และทำอะไรผู้ประกอบการจึงสร้างความสามารถของตนให้สามารถพัฒนาสินค้าและบริการได้ แต่เนื่องจากผู้ประกอบการในชุมชนยังขาดความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองในด้านการดำเนินธุรกิจ เช่น ปัญหาด้านตลาดส่งออกภายนอกชุมชน ปัญหาด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการผลิตสินค้า และปัญหาการรวมกลุ่มที่สามารถพัฒนาธุรกิจให้เติบโตได้ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการในชุมชนขาดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นจึงเป็นโจทย์ที่สำคัญว่าวิธีการใดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ และนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะสามารถพลิกฟื้นความยากจนของชุมชนต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใดและจะสามารถพัฒนาไปสู่วิสาหกิจชุมชนได้อย่างไร ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนั้นจะต้องประกอบด้วยคนในชุมชนทั้งในด้านการผลิตสินค้า การให้บริการและการเรียนรู้ การพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชนด้วยการนำทุนที่มีอยู่ภายในชุมชนมาดำเนินการโดยใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม โดยคนในชุมชนต้องสามารถทำให้ทรัพยากรของชุมชนเกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นและนำมาเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งจะเห็นว่านโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมาประสบความสำเร็จนั้นคนในชุมชนได้รวมกลุ่มเพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ในครอบครัวเช่นกัน แต่การที่หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะนำไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่แข็งแกร่งได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาคนและพัฒนาระบบการจัดการเข้มแข็ง สำหรับแนวทางการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้นเป็นระดับพื้นฐานของชุมชนซึ่งต่อเนื่องมาจากประชาคมของหมู่บ้านและตำบล ดังนั้นเมื่อต้องการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาสู่วิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาทุกระบบของชุมชน เช่น พัฒนาการดำเนินการด้านธุรกิจของชุมชน การร่วมทุนดำเนินการ และการสร้างอาชีพที่ยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนมีรายได้ที่มั่นคงต่อไป เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่วิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน ลำดับต่อไปจะเสนอถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่วิสาหกิจชุมชน สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภท เพราะหากผู้นำกลุ่มสามารถสร้างกระบวนการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ก็จะสามารถ

ส่งเสริมกลุ่มให้เข้มแข็งต่อไป ปัจจุบันภาครัฐได้สร้างนโยบายเพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยเน้นด้านการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสถานประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่ตกงาน อย่างไรก็ตามนโยบายของภาครัฐในการที่พลิกฟื้นสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจนี้จึงก่อให้เกิดแนวทางการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับประเทศด้วยการนำแนวคิดดั้งเดิมของคนไทยผลสมผสานกับแนวคิดที่เป็นระบบการบริหารจัดการแนวทางใหม่เพื่อสร้างธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดด้านธุรกิจชุมชน แนวคิดวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการผลักดันตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กลง รวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม มีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมทั้งลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่เพื่อการสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกต่อไป

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่จะผสมผสานองค์ความรู้เดิม ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน ผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อชุมชนในหลายกรณี โดยเฉพาะในระยะยาวจะเห็นรอยแตกร้าวที่เกิดจากการขัดแย้งทั้งในมิติทางเศรษฐกิจศาสตร์และมิติทางสังคมกว้างขึ้นอย่างชัดเจน เริ่มจากระหว่างปัจเจกชนพัฒนาสู่สถาบันครอบครัว และกระจายสู่องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน กลุ่มที่มีฐานความสัมพันธ์ของสมาชิกไม่เข้มแข็งเพียงพอ ก็มักจะประสบความล้มเหลวไปในที่สุด ด้านมิติทางสิ่งแวดล้อม ยังขาดการปลูกจิตสำนึกในการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต รวมทั้งข้อผิดพลาดของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมามีจากกล่าวได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการดังกล่าว มีลักษณะการมองวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันใน ๓ ลักษณะ คือ ๑) ลักษณะมองแบบแยกส่วน การมองลักษณะนี้ถือว่าปัญหาของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากส่วนใดส่วนหนึ่ง การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนถึงแก้ไขเฉพาะส่วนนั้นๆ โดยไม่เข้าใจถึงความเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ไขปัญหาดิปัญหาหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงกันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ปัญหาดิปัญหาหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงกันทั้งทางด้านการสนับสนุนหรือขัดแย้งกันจนทำให้เกิดปัญหาใหม่อยู่เสมอ ๒) ลักษณะมองแบบลดส่วน เป็นการมองปรากฏการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการทางเศรษฐกิจมิติเชิงตัวเลข หรือเป็นข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น หรือทำ

ความเข้าใจในมิติอื่นที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน การพยายามอธิบายปรากฏการณ์วิสาหกิจชุมชนในเชิงตัวเลข ทำให้มองข้ามปัจจัยเชิงคุณภาพในมิติทางสังคม ๓) ลักษณะมองแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการอธิบายธรรมชาติของกระบวนการพัฒนาด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แบบตายตัว และอธิบายเป็นกลไกการเกิดที่แน่นอน เช่น ธุรกิจไม่เติบโตเนื่องจากขายไม่ได้ ไม่มีตลาด ทั้ง ๆ ที่มีปัจจัยด้านศิลปะที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าวอยู่ไม่น้อย การมองเห็นวิสาหกิจชุมชนแยกออกเป็นส่วนๆ ข้างต้น ทำให้ผู้ปฏิบัติมองไม่เห็นคุณค่าในมิติทางจิตวิญญาณของวิสาหกิจชุมชนที่มีพลวัตร มีความละเอียดอ่อนและมีชีวิตชีวา มิใช่มองเห็นวิสาหกิจชุมชนเป็นเรื่องของวัตถุดิบกระบวนการผลิต ต้นทุน กำไร ฯลฯ ที่ไร้วิญญาณ ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการทำลายการบูรณาการขององค์กร สังคมและธรรมชาติของมนุษย์ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เอารัดเอาเปรียบกัน แสวงหาประโยชน์จากผู้ด้อยโอกาส เป็นสังคมบริโภคนิยมและแก่งแย่งแข่งขันในทางวัตถุนิยมความจริงใจร่วมกันพัฒนาสังคมอุตสาหกรรมให้เป็นสังคมที่มีการเป็นอยู่ร่วมกัน แบ่งปัน และเอื้ออาทร ซึ่งเป็นพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์

ดังนั้นกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใหม่จึงต้องเข้าใจ วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวม เข้าใจถึงการมีชีวิตชีวาตามธรรมชาติ หรือมีแบบอย่างที่เหมาะสมกันทั้งหมด การคิดแบบองค์รวมเป็นระบบที่เชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่บริบทในระบบย่อย และระบบใหญ่ทั้งหมด ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ความเชื่อมโยงคือสภาวะที่องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนทุกส่วนมีความสัมพันธ์กันในบริบทที่ซับซ้อนไปมา และมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายในชุมชน การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและแบบแผนการปฏิบัติงานของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนข้างต้น ไม่ใช่ได้จากการอบรมหรือฟังบรรยายหรือการมีคู่มือการปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว สิ่งสำคัญคือผู้ปฏิบัติงานจะต้องลงชุมชน เพื่อเรียนรู้สภาพชุมชนใหม่ในทุกมิติ ต้องมีจินตนาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่มีใช้การท่องตำรา การจดจำ หรือมองผ่านชุมชนอย่างผิวเผิน การเริ่มลงมือกระทำการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกับชุมชนเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตและธรรมชาติของชุมชน เพื่อสร้างแบบแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ชุมชนต้องการ หลักการสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนอกจากการให้ความสำคัญด้านการถ่ายทอดความรู้ตามบทบาทหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ยังมีหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ลักษณะการมองประชาชนเป็นศูนย์กลาง มองที่ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ควรจะต้องรวมทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน การร่วมตัดสินใจด้วย มิใช่เพียงแต่ร่วมทำกิจกรรม ลักษณะการมองเป็นองค์รวมที่ต้องมีการพิจารณาปัญหา และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างรอบด้าน กระตุ้นให้ชุมชน หรือหน่วยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มิใช่มีบทบาทเพียงแต่เป็นผู้ปฏิบัติงานตามภารกิจหรือเป็นผู้ร่วมรับรู้และเข้าใจ

กระบวนการพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน แต่จะต้องร่วมประสาน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และเติมเต็มให้กับกระบวนการพัฒนานั้น

๒.๒.๒ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชนข้างต้นนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญอยู่ ๗ อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้ เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ

๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ

๔. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น

๕. มีการดำเนินการแบบบูรณาการการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดียว คล้ายกับปลูกพืชเดียว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลาย ๆ กิจกรรมประสานผนึกพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)

๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้สึก ความอยากความต้องการตามที่สื่อในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

๗. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมาย คือ พลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้รอด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ

๒.๒.๓ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ในการแบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชน สามารถมองได้หลายมิติ กล่าวคือ แบ่งตามลักษณะการประกอบการหลัก และแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้^{๒๐}

^{๒๐}, วิสาหกิจชุมชน, <http://ophbgo.blogspot.com/>, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐.

๑. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวันมีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของแต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่ว่าอยู่ใกล้เมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนสามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรมเพื่อกินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

๒. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการชุมชน เพื่อสนองตอบการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

ทั้งนี้ การประกอบการวิสาหกิจไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามยังพบว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาคิดใหม่ มีการทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แตกต่างจากอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการ ที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่ วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมีมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม ถ้าเปรียบกับอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตร ก็คล้ายกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนจะคล้ายกับการปลูกพืชผสมผสาน

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนนั้นเป็นปัญหาวิถีคิดมากกว่าวิธีทำ ชุมชนสามารถผลิตได้มากมาย แต่ขายไม่ออก ขาดทุน หาดตลาดไม่ได้ เพราะเริ่มต้นจากวิธีทำ จากสูตรสำเร็จ จากการเลียนแบบ การทำวิสาหกิจ

ชุมชนนั้นจึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเพื่อตลาดได้ และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากรในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม โดยควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่เพื่อที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อน ทำทดแทนสิ่งที่จะต้องซื้อให้ได้มากที่สุด หากต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ก็ควรเริ่มรู้การจัดการ และกลไกทางการตลาดให้ดี ไม่หวังพึ่งพาตลาดเป็นหลัก แต่ควรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองให้ได้มากที่สุด

การจัดการผลิตและการตลาดเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องเรียนรู้ โดยเรียนรู้ว่าจะจัดการอย่างไรให้ชุมชนมาร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด การบริโภคร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และในที่สุดก็ทำซ้ำกันผลิตล้นเกินและขายไม่ออก ชุมชนต้องสร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงทุกเรื่องที่ทำให้อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ และทำแบบประสานพลังให้เกิดผลทวีคูณ ไม่ใช่ทำเพื่อแข่งขันกันขายเหมือนทำกล้วยฉาบทั้งตำบล ทำแฮมพูทุกหมู่บ้าน หรือคนปลูกข้าวก็ปลูกข้าวได้ข้าวมาก็เอาไว้กินส่วนหนึ่ง ที่เหลือก็ขายให้กับพ่อค้า พ่อค้าก็เอาไปแปรรูปแล้วเอาข้าวสารกลับไปขายในหมู่บ้าน คนปลูกข้าวขายข้าวเปลือกกราตาถูก แต่คนซื้อข้าวสารกลับซื้อข้าวในราคาแพง ในการที่จะทำตลาดของวิสาหกิจชุมชนนั้น ต้องมีเป้าหมายในการผลิตก่อนว่าต้องการทำการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวในชุมชนหรือระหว่างชุมชน ทำการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการและจัดการผลผลิตให้ได้ก่อน ถ้าผลผลิตนั้นไปได้ดีแล้วจึงค่อยเพิ่มปริมาณการผลิตหรือหาว่าผลิตภัณฑ์บางตัวในชุมชนนั้นมีความโดดเด่นมีคุณภาพมีลักษณะเฉพาะตัวพอที่จะออกไปจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ ก็เป็นเรื่องของกลไกการตลาดที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งตลาดวิสาหกิจชุมชนนั้น แบ่งได้เป็น ๓ ประเภทดังนี้

๑. ตลาดพอเพียง หมายถึง ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชน หรือในเครือข่าย

๒. ตลาดผูกพัน หมายถึง ตลาดที่มีการตกลงหรือเซ็นสัญญาซื้อขายระหว่างองค์กรหน่วยงานนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลหนึ่งตกลงซื้อข้าวกล้องจากชุมชนปีหนึ่ง ๑๐ ตัน รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งตกลงซื้อผ้าฝ้ายทอมือจากชุมชนปีละ ๑๐,๐๐๐ เมตร เพื่อให้พนักงานตัดชุดใส่วันศุกร์ เป็นต้น

๓. ตลาดทั่วไป หมายถึง ตลาดที่ต้องแข่งขันกับคนอื่นในเมือง หรือส่งออกไปต่างประเทศ

ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชนทำให้เกิดนวัตกรรม ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนา

วิสาหกิจชุมชน การพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด และการเป็นนักวิสาหกิจในชุมชน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การทำแผนแม่บทชุมชน การแปรแผนไปสู่วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน

๒.๒.๔ รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน

จำแนกตามขอบข่ายของกิจการที่ประกอบการ สามารถกำหนดได้เป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการเดียว คือ วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการ ที่มีการบริหารจัดการ โดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว โดยจะมีผลผลิตมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์/บริการก็ได้

๒. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการในรูปเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับกิจการอื่น ๆ โดยแต่ละวิสาหกิจต่างมีการประกอบการ ตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกิจการของตน หากแต่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพา เกื้อกูลเชื่อมโยงกันในรูปแบบต่าง ๆ วิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินทรัพย์ ที่เป็นทุนทางสังคมของชุมชนนั้นให้เป็นสินค้าและบริการของชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เข้มแข็งสู่เป้าหมายคือความเข้มแข็งของชุมชน และการพึ่งตนเองได้

๒.๒.๕ ระดับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

จำแนกตามเป้าหมายของผลผลิตของกิจการได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ระดับพื้นฐาน ได้แก่วิสาหกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการที่จะนำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค มุ่งเน้นการลดรายจ่าย วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการประกอบการในระดับการผลิต การแปรรูปและการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อกิน เพื่อใช้ในครอบครัวในชุมชน และตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ชุมชนให้พออยู่พอกิน เน้นการผลิต เพื่อทดแทนการซื้อจากภายนอก เป็นการลดรายจ่าย พึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาภายนอกให้มากที่สุด ถ้ามุ่งแต่เพียงการเพิ่มรายได้ โดยไม่มีการลดรายจ่ายจะเกิดปัญหาหนี้สินตามมา ซึ่งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขึ้นพื้นฐานจะต้องอาศัยกลุ่มผู้นำ และกระบวนการกลุ่ม โครงสร้างการบริหารองค์กร กฎ ระเบียบ กติกา เงื่อนไข การกำหนดทิศทางและแผนพัฒนา การมีส่วนร่วม ความรู้/อาชีพตามประเภทของกิจการบัญชี การบริหารทุนสร้างเครือข่าย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับชุมชน ในเรื่องข้อมูลข่าวสาร วัตถุดิบ การกระจายสินค้า และการตลาด ซึ่งวิสาหกิจชุมชนมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรในชุมชนมีการผลิตขั้นพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของคนในชุมชน มุ่งให้เกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้สามารถจัดการหนี้สินได้แผนวิสาหกิจชุมชน หรือกิจการของวิสาหกิจชุมชน ควรสอดคล้องกับแผนชุมชน ทำให้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

๒. ระดับพัฒนา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการเพื่อการลดรายจ่าย และมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปัน แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายให้เกิดรายได้เพิ่มในการประกอบการอันนำไปสู่การอยู่ดีกินดี ของครัวเรือน ชุมชนและระหว่างชุมชน

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานให้เป็นวิสาหกิจชุมชนขั้นก้าวหน้าควรดำเนินการดังนี้

ให้ความรู้ด้านการผลิตและบริการขั้นก้าวหน้า การผลิตสินค้า/บริการ ที่ได้คุณภาพ/มาตรฐาน ให้ความรู้ด้านการประกอบการ บัญชีธุรกิจ วิเคราะห์ความเสี่ยง แผนธุรกิจ แผนการเงิน การตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ การขยายช่องทางการตลาด วิจัยและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญา การเชื่อมโยงเข้าถึงแหล่งทุน

การจัดการฝึกอบรมเรื่องเฉพาะต่าง ๆ สามารถทำได้ระหว่างหรือหลังการทำแผนแม่บทการเรียนรู้ควรเปิดกว้างให้คนมาร่วมมากที่สุด ซึ่งไม่ได้แปลว่าทุกคนจะต้องมาร่วมทำ แต่ให้ได้เรียนรู้เข้าใจและร่วมบริโภค เช่น การทำของใช้ แชมพู ปุ๋ยชีวภาพ ฯ ควรมีวิจัยการในประเด็นพื้นฐานต่าง ๆ ทุกตำบลฝึกอบรมผู้นำชุมชนให้เป็นวิทยากรในประเด็นสำคัญอย่างน้อย ๕ ประเด็น คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้เข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพจัดการฝึกอบรมในประเด็นเฉพาะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เช่น บัญชี การผลิต หีบห่อ ฯลฯ

๒.๓ แนวคิดการสร้างกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

๒.๓.๑ ความหมายของเครือข่าย

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน^{๒๑} มีความหมายหลายอย่างตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนเพื่อประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปและองค์กรพัฒนาเอกชนใช้คำนี้เพื่อหมายถึง องค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย แม้จะมีความหมายต่างกัน แต่เนื้อหาสำคัญอันเดียวกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นเพราะมีคนเชื่อมโยงเครือข่าย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นมี ๒ ประเภท คือ (๑) เครือข่ายภายใน เป็นเครือข่ายที่มีการจัดการความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้าน ตำบล และ (๒) เครือข่ายภายนอก เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในระดับอำเภอ จังหวัด ภาค แต่เนื่องจากระบบโครงสร้างสังคมสมัยใหม่ไม่ค่อยเอื้อให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันเหมือนเมื่อก่อน คนในหมู่บ้านเดียวกันไปมาหาสู่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ไม่ต้องออกไปหาถิ่นไกล ๆ ทำให้คนใกล้ชิดกัน วันนี้สถานการณ์เปลี่ยนไป จำเป็นต้องมีคนเชื่อมคน เชื่อมองค์กร เพื่อให้ผู้คนมีความสัมพันธ์กันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนที่เคยทำในอดีตแต่ต่างกันในรูปแบบ ซึ่งต้องพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญมาก ถ้ามีคนรวมกันตั้งเป็นองค์กรในชุมชนและเชื่อมโยงกันในระดับตำบลหรือระหว่างตำบลก็จะเกิดพลัง ถ้ามีการจัดการที่ดีก็จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะจะมีการจัดการเรื่องการผลิต การบริโภค ใครจะผลิตอะไร จัดการอย่างไร ถ้ามีเครือข่ายกว้างก็จะทำให้จัดการการผลิตหลายอย่างได้คล่องตัว เช่น ปลูกผักแค่นี้ก็แปลงก็กินได้ทั้ง

^{๒๑}, วิสาหกิจชุมชน, <http://ophbgo.blogspot.com/>, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐.

หมู่บ้าน ถ้าปลูกผักกันหลายคนก็จะต้องมีตลาดที่กว้างกว่า ซึ่งในกรณีนี้ตลาดเครือข่ายจะช่วยได้มาก ทำให้ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ผลิตปุ๋ย และอย่างอื่นได้ปริมาณมากและราคาก็จะถูกลง ในปีหนึ่ง ๆ แต่ละตำบลใช้จ่ายในเรื่องของข้าวปลาอาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ ปุ๋ยตำบลละกว่า ๕๐ ล้านบาท บางแห่งมากกว่า ๑๐๐ ล้านบาท ถ้ามีการจัดการดีตลาดท้องถิ่นก็จะเป็นของชุมชน วิสาหกิจชุมชนที่ดีชาวบ้านจะเป็นคนกำหนดราคาเองได้ โดยไม่ต้องไปถามพ่อค้าว่าจะซื้อเท่าไร ตลาดวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงควรเป็นผู้กำหนดราคาเอง

เสรี พงศพิศ^{๒๒} กล่าวว่า “เครือข่าย” คือขบวนการสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความ ต้องการบางอย่างร่วมกัน มีการร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่ สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

ขนิษฐา กาญจนรังษินนท^{๒๓} กล่าวว่า เครือข่าย คือกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูป หรือจัดระเบียบ โครงสร้าง ที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระกิจกรรมที่ทำในเครือข่าย ต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระ หรือความเป็นตัวของตัวเองของคน หรือองค์กรนั้น ๆ

นฤมล นิราทร^{๒๔} เสนอว่าเครือข่ายหรือ Network มีความหมายได้หลาย ลักษณะ ซึ่งหากมองในเชิงโครงสร้างเครือข่าย หมายถึง กลุ่มของจุดต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงต่อกัน ด้วยเส้นโดยจุดต่าง ๆ คือ บุคคลหรือกลุ่ม ส่วนเส้นที่เชื่อมนี้คือ ความสัมพันธ์ที่บุคคลหรือกลุ่ม ต่าง ๆ มีต่อกัน

๒.๓.๒ ลักษณะเครือข่าย

นฤมล นิราทร^{๒๕} ได้กล่าวถึงลักษณะของเครือข่ายไว้ดังนี้

๑) เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structure) ไม่อาจจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดที่เกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกันในด้านความรู้ความสามารถ ความคาดหวังต่อเครือข่าย

^{๒๒} เสรี พงศพิศ, เครือข่าย, กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘, หน้า ๘.

^{๒๓} ขนิษฐา กาญจนรังษินนท, การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย, **วารสารพัฒนาชุมชน**, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน), ๒๕๔๒, หน้า ๒๖ – ๓๐.

^{๒๔} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ , ๒๕๔๓, หน้า ๖.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๒) องค์กรเครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กร เครือข่าย เป็นไปในลักษณะแนวนราบ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองคอาจ ไม่เท่ากัน

๓) องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) การที่องค์กรเข้ามา ร่วม เป็นเครือข่ายกันเพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพาแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้น หากองค์กรใดไม่สามารถแสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ก็อาจหลุดจากเครือข่ายได้ ในทางตรงกันข้าม หากใด แสดงความสามารถจะนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกัน

๔) ความเข้มแข็งขององค์กรที่รวมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็ง โดยรวม ของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕) องค์กรเครือข่ายกำหนดบริหารจัดการกันเอง (Self – regulating) ในการ ทำงานรวมกันในลักษณะแนวนราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทาง ประชาธิปไตย โดยตรง ซึ่งหมายถึงการต่อรองตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

๖) ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายมิใช่จะได้มาเพียงชั่วข้ามคืนแต่ต้องอาศัย ระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความไว้วางใจ ตลอดจนสร้างกรอบ ทาง ความคิดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ปัญหาารวมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการ ดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

เสรี พงศพิศ^{๒๖} สรุปไว้ว่าเครือข่ายทุกประเภท ทุกแบบทุกเครือข่ายมีลักษณะร่วมกัน ๕ ประการดังนี้

๑) เป็นกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และ ความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน

๒) เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๓) ดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งที่ต่อเนื่องไม่ใช่แบบเฉพาะ

กิจ

๔) สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกันและรวมกัน

รับผิดชอบ

๕) มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่ วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน

^{๒๖} อ้างแล้ว, เสรี พงศพิศ, หน้า ๑๐.

๒.๓.๓ องค์ประกอบสำคัญของการเกิดเครือข่าย

อัลเทอร์ และ เฮจ (Alter and Hage)^{๒๗} ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ลักษณะของเครือข่ายมีดังนี้

๑. เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structures) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกันในด้านความรู้ ความสามารถ ความคาดหวังต่อเครือข่าย

๒) องค์กรเครือข่ายมีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวราบ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน

๓. องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงาน (Division of Labors) การที่องค์กรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายเพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพิงและเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้นหากองค์กรใดไม่สามารถแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ก็อาจหลุดออกจากเครือข่ายได้ ในทางตรงกันข้าม หากได้แสดงความสามารถก็จะนำไปสู่การพึ่งพิงการแบ่งงานกันทำ ทั้งยังเป็นการลดโอกาสที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะแสดงอำนาจเหนือเครือข่ายด้วย

๔) ความเข้มแข็งขององค์กรการร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่าย ดังนั้นการพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕) องค์กรเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการกันเอง (Self – Regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย หมายถึง การตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

๖) ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายมิใช่จะได้มาเพียงชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ศรัทธา และความไว้วางใจ เชื่อใจ ตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรอย่างต่อเนื่อง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๒๘} ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่าย มีดังนี้

๑ การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจใน

^{๒๗} Aler, Cathrin and Hage, Jerald, **Organization Working Together**, California : Sage, 1993, p 238.

^{๒๘} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**, กรุงเทพฯ : ชัดเชตมิตติ, ๒๕๔๓, หน้า ๖๓.

ปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน และการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบเหมือนใส่แว่นตาค้นคนละสี ย่อมมองปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่างย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความคิดที่แตกต่างนี้สมาชิกเครือข่ายยอมรับกัน มิฉะนั้นความแตกต่างที่มีอยู่จะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้าม เมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้นแม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดขึ้น แต่ก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้และสมาชิกของเครือข่ายก็ควรจะมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัว ที่สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายแม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

๓. การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกันี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ กล่าวโดยสรุปก็คือ การที่จะดึงใครเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเครือข่ายจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม และในหลายกรณีอาจเป็นการพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอด้วยซ้ำแม้ผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับอาจมาน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกคนได้รับผลประโยชน์ เมื่อใดสมาชิกได้รับประโยชน์ร่วมหรือเมื่อเขาคิดคำนวณแล้วเขาเสียมากกว่าได้เขาก็จะเริ่มถอยตัวเองออกจากเครือข่ายไปหรือเมื่อเขาได้รับการสนองตอบต่อความต้องการที่มีอย่างสมบูรณ์แล้ว เขาก็จะออกไปจากเครือข่ายในที่สุด ประเด็นสำคัญอีกประการ ก็คือผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับ

ต้องเพียงพอสำหรับเขาในการที่จงใจให้เข้ามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจริง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมแบบระดับที่มีเพียงตำแหน่งหรือรายชื่อในเครือข่ายแต่ไม่มีการเข้าร่วมปฏิบัติจริงในเครือข่าย

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย (All Stakeholders in Network) ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นสถานะของสมาชิกในเครือข่ายจึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal Status) ในฐานะของ “หุ้นส่วน” (Partner ของเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง หมายความว่า หากรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐ ก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่ายมิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน อย่างไรก็ตามแม้จะยากในทางปฏิบัติในหลายๆ กรณีเพราะต้องอาศัยการเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายและการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบด้วย แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

๕. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่

๖. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้นสมาชิกจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือ หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงไปได้การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคน จึงจำเป็นต้องการดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการพึ่งพิงร่วมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗ การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทางการเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกันเป็นต้น ซึ่งผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน Reciprocal Exchange มิใช่

ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้นซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น จะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น

พระมหาสุทิตย อาภากรโ^{๒๙} กล่าววาทะประกอบของเครือข่าย มีดังนี้

๑) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก หน่วยชีวิตและสมาชิกเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ตามหลักของธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่อง เพื่อรักษาความเป๋นไปของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิต หรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่จะก่อให้เกิดความเป๋นเครือข่าย

๒) จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพราะหากวาบุคคล กลุ่มองค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมาย รวมกันความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่า เป๋นเครือข่าย เพราะความเป๋นเครือข่ายจะต้องมี ความหมายถึง “การรวมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ และกระบวนการเพื่อใหบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๓) การทำหนาที่อย่างมีจิตสำนึกการที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลมารวมกันสิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่างๆเขาด้วยกัน คือ การทำหนาที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น

๔) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน โดยองค์ประกอบของความเป๋นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่ขาดมิได้ คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนความรู้การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึควา ตนเองเป๋นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้า เขากันมากขึ้น นอกจากนี้ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป๋นอยาอย่างยิ่งเพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ ภารกิจการที่เครือข่ายดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป๋นแนวคิดกระบวนการ และวิธีการของการจัดการเครือข่าย

๕) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถากล่าวถึงเครือข่ายวาเป๋นความสัมพันธ์ที่โยงใยกันแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่ายคือข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การ

²⁹ พระมหาสุทิตย อาภากรโ, เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา ๒๕๕๗, หน้า ๑๘-๕๐.

สื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบ ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่าย เกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน

ดังนั้น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจึง หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

๒.๓.๔ กระบวนการสร้างเครือข่าย

สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน^{๓๐} ได้ให้ความหมาย การสร้างเครือข่ายไว้ว่า การสร้างเครือข่าย คือ การทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช้การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

นฤมล นิราทร^{๓๑} ได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องมีเทคนิคและวิธีการในการสร้างเครือข่ายด้วยการหาเหตุผลสนับสนุน การที่บุคคล องค์กร มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพราะมีความสนใจร่วมกัน ยังไม่สามารถที่จะเรียกว่าเครือข่ายได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นจึงได้จำแนกกระบวนการสร้างเครือข่ายออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งพิจารณาองค์กรต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายทำงาน

๒. ขั้นติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย จะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกันและต้องการกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการที่เหมือนกัน

๓. ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เป็นขั้นตอนการสร้างความผูกพัน ซึ่งหมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ในขั้นตอนนี้ องค์กรเข้าสู่การตกลงที่จะทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน

๔. ขั้นตอนพัฒนาความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่เครือข่ายปรากฏเป็นรูปธรรม เริ่มตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่างๆ

^{๓๐} สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน, “ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ.ดีเด่น, กรุงเทพฯ ฯ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔, หน้า ๔.

^{๓๑} อ้างแล้ว , นฤมล นิราทร, หน้า ๒๑.

๕. ขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันในเมื่อเครือข่ายรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อาจนำไปสู่การขยายตัวขยายกิจกรรม หรืออาจจะเกิดการลงทุนเพื่อดำเนินการจัดตั้งองค์กรใหม่ร่วมกัน

๒.๓.๕ รูปแบบเครือข่าย

สัมพันธ์ เตะชะอิก และคณะ^{๓๒} ได้อธิบายรูปแบบการเกิดขึ้นหรือการรวมตัวเป็นเครือข่าย พอสรุปได้ว่า

๑.๑ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ การเกิดเครือข่ายที่เป็นสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในอดีตนั้น เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งความสัมพันธ์นี้อาจเนื่องมาจากมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกัน หรือมีความเชื่อถืออย่างเดียวกัน เป็นครูเป็นศิษย์กัน หรือเคยแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน

๑.๒ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง การเกิดขึ้นของเครือข่าย อาจเกิดขึ้นจากการขาดความพร้อมและความต้องการของผู้นำและเครือข่าย ในบางกรณีก็เกิดจากการต่อรองขององค์กรภายนอกที่เข้าไปจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดเครือข่าย

อรทัย อาจอ่ำ และสมศักดิ์ นัคลาจารย์^{๓๓} ได้จัดแบ่งรูปแบบของเครือข่ายไว้ ๒ รูปแบบ คือ

๑. เครือข่ายแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่สร้างผ่านตัวผู้นำโดยการเชิญชวนให้คนที่รู้จัก คนใกล้ชิด ให้เข้ามาร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ และขยายต่อไปในละแวกที่อยู่อาศัย เป็นการสร้างรูปแบบเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ หรือใช้ช่องทางแบบไม่เป็นทางการ

๒. เครือข่ายแบบเป็นทางการ เป็นการเลือกองค์กรหรือหน่วยงานที่มีคุณภาพสูง มีบุคคลหรือสมาชิกอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นสถาบัน/องค์กรหรือหน่วยงานที่มีความสามารถเผยแพร่แนวคิดของโครงการ สู่บุคคลที่ต่างวัย ต่างอาชีพ ต่างสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

สัมพันธ์ เตะชะอิก และคณะ^{๓๔} ได้จำแนกลักษณะของเครือข่ายออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. เครือข่ายความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่างๆ เครือข่ายเหล่านี้เป็นแหล่งที่ผู้นำได้มีโอกาสเผยแพร่แนวคิดของตน และได้แลกเปลี่ยน

^{๓๒} สัมพันธ์ เตะชะอิก และคณะ, การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน, กรุงเทพฯ ฯ เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗, หน้า ๗๘-๘๑.

^{๓๓} อรทัย อาจอ่ำ และสมศักดิ์ นัคลาจารย์, รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง เครือข่ายอาสาสมัครเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเอตลัส, มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๔๐, หน้า ๕๓.

^{๓๔} สัมพันธ์ เตะชะอิก และคณะ, การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน, หน้า ๗๘-๘๑

ประสบการณ์ของตนกับคนอื่น ๆ ทำให้เกิดความคิดที่ชัดเจนขึ้น เครือข่ายความคิดมักเน้นเครือข่ายของกลุ่มคนที่อยู่บนสถานภาพที่คล้ายคลึงกัน แต่อยู่ต่างถิ่นกันได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อจะได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เช่น เครือข่ายกลุ่มครู เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

๒. เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่เน้นการช่วยเหลือ ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมส่วนมากมักเป็นเครือข่ายภายในชุมชนที่สมาชิกของเครือข่ายอายุเป็นเครือญาติกัน หรือมีสายสัมพันธ์เป็นครูเป็นศิษย์กัน หรืออาจร่วมอยู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน สมาชิกของเครือข่ายจะช่วยเหลือหรือร่วมมือกันทำให้งานการพัฒนาประสบความสำเร็จ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๔.๑ ความหมายการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ^{๓๕} ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ(ความร่วมมือร่วมใจ)โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน)กับทั้งกระทำการดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้วางใจได้ (ความรับผิดชอบ) ในการมีส่วนร่วมทั่วไป

สุรินทร์ สุริยวงศ์^{๓๖} ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างอันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วจำเป็นที่จะต้องรับปรัชญาที่มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่มขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง และความหมายของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๒ ลักษณะคือ การประสานงานร่วมมือ(Collaboration) หมายถึง การทำงานร่วมมือกันหลายฝ่าย เช่นอาจจะเป็นการเข้าร่วมแรงงานหรือสมทบเป็นเงินทุนก็ได้ การจัดตั้งเป็นองค์กร(Organization) ได้แก่การรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อให้เกิดพลังกลุ่ม เช่นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

^{๓๕} นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์, กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗, หน้า ๓๔.

^{๓๖} สุรินทร์ สุริยวงศ์, การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, ปริญญาโท วท.ม, (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ถ่ายเอกสาร, ๒๕๓๖, หน้า ๓๐.

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายโดยการให้โอกาสในการมีส่วนร่วมคิดพิจารณาในการการวางแผน กำหนดนโยบาย การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ โดยมุ่งหมายให้งานสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

๒.๔.๒ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการได้อธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม^{๓๗} ได้ระบุว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง โดยการทำให้ความไม่พอใจของประชาชนต่อโครงการหรือนโยบายของรัฐ แทนที่จะแสดงออกในรูปของการทำลาย หรือการใช้ความรุนแรง ก็ให้มีทางระบายออกได้โดยการยื่นหนังสือ การเจรจาอย่างสันติ ที่ยืนอยู่บนความไว้วางใจต่อกัน มีการใช้ข้อมูลในการประกอบการเจรจา ใช้หลักการของความมีเหตุผลและการประนีประนอม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

๒. การเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในนโยบาย ยังทำให้ผู้บริหารประเทศสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งที่มาอันหลากหลายผู้มีอำนาจตัดสินใจในนโยบายก็มีทางเลือกได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจนโยบาย สามารถกระทำได้อย่างรอบคอบและรอบด้านมากขึ้นด้วย ในกรณีนี้ยังเป็นการช่วยลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าอีกด้วย

๓. ในการกำหนดนโยบาย หรือดำเนินโครงการของรัฐ หากเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่ายแล้ว ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมโดยผ่านรูปแบบใด ๆ ก็ตาม จะทำให้โครงการดังกล่าวนั้น ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและมีความชอบธรรมมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่หลาย ๆ ฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดและมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้นมา นอกจากนี้ ประชาชนก็จะเกิดการยอมรับและอาจทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันอีกด้วย

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อรูปโครงการของรัฐนั้น ถือว่าเป็นกลไกอันสำคัญกลไกหนึ่งในการที่ประชาชนจะสามารถตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับตัดสินใจของรัฐอันทำให้การกำหนดโครงการสามารถกระทำได้อย่างโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ลงได้ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมิติอันสำคัญของระบบการปกครองการบริหารที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล”

Ramos and Fletcher^{๓๘} ได้อธิบายถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

^{๓๗} สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง, กรุงเทพฯ : สุภาชนิษฐ์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๑, หน้า ๑๑๖.

๑. เป็นเครื่องชี้วัดการตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน
๒. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อ

ประชาชน

๓. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม
๔. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
๕. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยงานวางแผน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากทำให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเกิดความผูกพันในการดำเนินงาน ตระหนักและเห็นคุณค่าของผลงานที่ดำเนินงานและทำให้เกิดรักในองค์กรนำมาซึ่งการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๓ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล^{๓๙} ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นภูมิลักษณ์กับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ และระดับการควบคุมโดยประชาชน

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยายให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

^{๓๘} Ramos, L.A.A and L.B. Fletcher, **Planning for Rural Development : Rural Development with Popular Participation**, Iowa : Department of Economics, Iowa State University, 1982, page 13.

^{๓๙} ถวิลวดี บุรีกุล, **การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ**, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘, หน้า ๒

๓. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้าและระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๗. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

๒.๔.๔ รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม^{๔๐} ได้เสนอช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังเช่น

๑. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา ๕ ปี และแผนพัฒนาประจำปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดการจัดทำแผนพัฒนา โดยการร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนาในรูปแบบของกระบวนการทำประชาคมที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาในภาพรวม ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งผู้แทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อ จัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโปร่งใสและเป็นธรรม

๓. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้งและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาด้วย

^{๔๐} โกวิท พวงงาม, มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น, กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, ๒๕๕๐, หน้า ๒๔.

๔. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติ เพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาออกข้อบังคับตำบล ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๕. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสียตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๔.๕ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

อรรถ ก๊กผล^{๔๑} ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

๑. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

๒. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยให้ลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

๓. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. การเพิ่มความสะดวกในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

๖. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน และไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

๗. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๘. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตย

เห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ ผ้าพื้นเมืองของไทยในภาคต่าง ๆ กำลังได้รับการส่งเสริมให้นำมาใช้สอนในชีวิตประจำวันอย่างกว้างขวางมากดังนั้นก็เกิดมีการผลิตผ้าพื้นเมืองในลักษณะอุตสาหกรรมโรงงานโดยมีบริษัทจ้างช่างทอทำหน้าที่ทอผ้าด้วยมือตามลวดลายที่กำหนดให้ โรงงานหรือบริษัทจัดเส้นไหมหรือเส้นด้ายที่ย้อมสีเสร็จแล้วมาให้ทอเพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพ บางแห่งจะมีคนกลางรับซื้อผ้าจากช่างทออิสระซึ่งเป็นผู้ปั่นด้ายย้อมสีและทอตามลวดลายที่ต้องการเองที่บ้านแต่คนกลางเป็น

^{๔๑} อรรถ ก๊กผล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น, เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘, หน้า ๑๗-๑๘.

ผู้กำหนดราคาตามคุณภาพและลวดลายของผ้าที่ตลาดต้องการในบางจังหวัดมีกลุ่มแม่บ้านช่างทอผ้าที่รวมตัวกันทอผ้าเป็นอาชีพเสริมและนำออกขายในลักษณะสหกรณ์เช่นกลุ่มทอผ้าของศิลปาชีพอย่างไรก็ตามในสภาพที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นเป็นการทอเพื่อขายเป็นหลัก ดังนั้น จึงได้มีการปรับปรุงพัฒนาสีสันทันคุณภาพและลวดลายให้เข้ากับรสนิยมของตลาด

๒.๕ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม^{๔๒}

สังคมของแต่ละท้องถิ่นต่างมีวัฒนธรรมของตนเองเป็นแบบอย่างวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันมา ตลอดจนสั่งสมสืบทอดจากบรรพบุรุษไปสู่บุตรหลานอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ได้ปรับเปลี่ยนไปตามอิทธิพลสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคมและกาลเวลา ทำให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับท้องถิ่นอื่นแต่วัฒนธรรมพื้นบ้านที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ยังคงเหลือปรากฏอยู่ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนทำให้เกิดความรักและความผูกพันกัน ตลอดจนเป็นปัจจัยในการส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าบนพื้นฐานภูมิปัญญาของตนเอง

ประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับพันปีของเมืองแพร่ ทำให้ชาวแพร่ในอดีตสั่งสมสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านหลายสาขาที่ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาวแพร่ในปัจจุบันมีหลายประการดังนี้

๒.๕.๑ ความหมายของผ้าทอมือ

ผ้า เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจาก อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค การทอผ้าของไทย มีมาแต่โบราณ ดังปรากฏในจดหมายเหตุและพงศาวดารครั้งสมัยสุโขทัย อโยธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีการทอผ้าตามกลุ่มชนต่างๆ ของไทย เช่น ข่า กระเส้า กระเลิง ส่วย ฯลฯ ผ้าทอในประเทศไทย แสดงถึง ศิลปะภูมิปัญญาของชุมชน สามารถแบ่งประเภทของผ้าทอได้เป็นสองประเภท ตามวัตถุประสงค์ในการทอ และกรรมวิธีในการทอ คือ

๑. ผ้าทอที่แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ ได้แก่ ผ้ายและไหม

- **ผ้าย** เป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย เป็นพืชเขตร้อน ชอบดินปนทราย และอากาศโปร่ง ไม่ชอบที่ร่ม เส้นใยของผ้ายจะดูดความชื้นได้ง่าย และเมื่อดูดความชื้นแล้วจะระเหยเป็นไอน้ำ ดังนั้นเมื่อสวมใส่เสื้อผ้าที่ทำด้วยผ้าผ้ายจะมีความรู้สึกเย็นสบาย

- **ไหม** เส้นใยไหมได้จากตัวไหม ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไหมกันใน ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ตัวไหมมีลักษณะคล้ายหนอน เมื่อแก่ตัวจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง เรียกว่า รังไหม รังไหมนี้จะนำมาสาวเป็น เส้นไหม แล้วจึงนำไปฟอกด้วยการต้มด้วยด่างและนำมาทอเพื่อให้ได้ เส้นใยไหม หลังจากนั้นจึงนำมาย้อมสีและนำไปทอเป็นผืนผ้าตามที่ต้องการ เส้นไหมมีคุณสมบัติ สีน มั่น และยืดหยุ่นได้ดี

^{๔๒} ศิลปากร,กรม,วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแพร่, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕๕.

๒. ผ้าทอที่แบ่งตามกรรมวิธีในการทอ ซึ่งมีชื่อเรียกต่างกันไปตามลวดลายที่เกิดขึ้นจากการทอบนผืนผ้า เช่น

- **ผ้ามัดหมี่** มีกรรมวิธีการทอที่ทำให้ให้เกิดลวดลายโดยการย้อมเส้นฝ้ายให้ต่าง โดยการผูกมัดให้เกิดช่องว่าง การทอผ้ามัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลาและความประณีต โดยจัดเรียงเส้นไหม และฝ้ายให้สม่ำเสมอ คงที่ กรรมวิธีต้องเรียงลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดลวดลายสวยงามตามต้องการ

- **ผ้าจก** การทอจกเป็นกรรมวิธีของการทอและการปักผ้าไปพร้อมๆกัน การทอลวดลายใช้วิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่องๆไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า ซึ่งจะได้โดยใช้ไม้หรือขนเม่น หรือนิ้วมียกขึ้น เป็นการทอผสมการปักกลายๆ

- **ผ้าขิด** เป็นการทอผ้าด้วยกรรมวิธี เชีย หรือสะกิดเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืน จังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งจะทำให้เกิดลวดลายรูปแบบต่างๆ

- **ผ้าแพรวา** เป็นผ้าทอมือด้วยกรรมวิธีทอผ้าให้เกิดลวดลาย ลักษณะผสมกันระหว่างลายขิดกับลายจก ผ้าแพรวาต้องมีหลายๆลายอยู่ในผืนเดียวกัน

- **ฝ้ายกดอก** มีกรรมวิธีการทอให้เกิดลวดลายในการยกตะกรอแยกด้ายเส้นยืน แต่ไม่ได้เพิ่มเส้นด้ายยืน หรือ เส้นพุ่งพิเศษเข้าไปในผืนผ้า แต่ในบางครั้งจะยกดอกด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งจำนวน สองเส้น หรือมากกว่านั้นเข้าไป

๒.๕.๒ วิวัฒนาการของผ้าทอมือ^{๔๓}

ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า ในประเทศไทยมีประวัติการทอผ้าใช้กันในหมู่บ้านและในเมืองโดยทั่วไป มาตั้งแต่โบราณกาล แต่การทอผ้าด้วยมือตามแบบดั้งเดิมนั้น ก็เกือบจะสูญหายไปโดยสิ้นเชิง หากไม่ได้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาได้ทันกาล ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเปิดมีการค้าขายกับต่างประเทศมาเป็นเวลานาน สามารถซื้อผ้านอก ที่สวยงามแปลกใหม่ และราคาถูกได้ง่าย มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากที่มีการทำสนธิสัญญาบาวริงกับอังกฤษ ในปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ไทยก็สั่งสินค้าผ้าจาก ต่างประเทศมาใช้มากขึ้นเรื่อยๆ กระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการสำรวจพบว่า ไทยสั่งผ้าจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี ทำให้สิ้นเปลืองเงินตราปีละมากๆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ริเริ่มฟื้นฟูส่งเสริมการเลี้ยงไหม และทอผ้าไทยกันอย่างจริงจัง ในพ.ศ. ๒๔๕๒ โปรดฯ ให้ สถาปนากรมช่างไหมขึ้น และโปรดฯ ให้ตั้งโรงเรียนช่างไหมที่วังสระปทุม ซึ่งต่อมาขยายสาขาออกไปยังจังหวัด นครราชสีมา และบุรีรัมย์ ทรงจ้างครูชาวญี่ปุ่นมาสอนชาวบ้าน แต่การส่งเสริมได้ผลไม่คุ้มทุน ต่อมาจึง

^{๔๓} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ ๒๑, ศิลปะการทอผ้าไทย ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๖-๒๕๕๓), หน้า ๑๐๖-๑๐๘.

เล็กจ้าวครูญี่ปุ่น และชาวบ้านก็หันมาทอผ้าตามวิธีพื้นบ้านเช่นเดิม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนับเป็น โชคอันประเสริฐอย่างหนึ่งสำหรับผ้าพื้นเมืองของไทย ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยผ้าพื้นเมืองเกือบทุกประเภทอย่างแท้จริง ต่อเนื่องมาว่า ๒๐ ปี ทรงตั้งมูลนิธิ ศิลปาชีพ ในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น เพื่อส่งเสริมการทอผ้าของชาวบ้านในชนบท ทรงเป็นผู้นำในการ ใช้สอยผ้าพื้นเมืองของไทย ในชีวิตประจำวัน และในงานพระราชพิธีต่างๆ ทรงนำผ้าไทยไปเผยแพร่ใน ต่างประเทศ ลวดลายที่ชาวบ้านได้สืบทอดกันมาแต่โบราณนั้น ก็ได้ทรงเก็บตัวอย่างไว้ เพื่ออนุรักษ์ และเพื่อศึกษา สืบทอดต่อไป ดังนั้นในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ องค์การยูเนสโกจึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทอง โบริพุทโร และประกาศพระเกียรติคุณ ในฐานะ ที่ทรงเป็นผู้นำในการส่งเสริม ศิลปหัตถกรรมการทอผ้าพื้นเมืองไทยเป็นตัวอย่างที่ดีในโลก หน่วยงานของรัฐบาลหลายแห่ง เช่น กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ก็ได้ส่งนักวิชาการออกไปศึกษา ค้นคว้าศิลปะการ ทอผ้าพื้นบ้านของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปแบบ และลวดลายผ้า จากจังหวัดต่างๆ นำมาพิมพ์เป็น เอกสารเผยแพร่หลายครั้ง มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น และศูนย์วัฒนธรรม ในบางจังหวัดบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันทักษิณคดีศึกษาที่สงขลา ฯลฯ ได้ทำการ ศึกษาค้นคว้าเรื่องผ้าใน ท้องถิ่น และจัดนิทรรศการ รวมทั้งพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับผ้าในภูมิภาคออกเผยแพร่ด้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เช่น ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน รวมทั้งศูนย์วัฒนธรรมในต่างจังหวัดหลายแห่ง ต่างก็มีการจัดนิทรรศการถาวร เกี่ยวกับ ผ้าพื้นเมืองของท้องถิ่นนั้นๆ กันอยู่บ้างแล้ว ในเรื่องการยกย่องเชิดชูเกียรติช่างทอผ้าพื้นเมือง สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ก็ได้เล็งเห็นคุณค่าของศิลปินผู้ทอผ้าพื้นเมือง และได้ประกาศยก ย่องเชิดชูเกียรติช่างทอผ้าฝีมือเอก ๒ คน ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ คือ นางแสงดา บัณสิทธิ์ จังหวัด เชียงใหม่ กับนางพยอม สันวัฒน์ จังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ ยังได้จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ ส่งเสริมด้านวิจัย และผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อ เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าใจขอบข่ายการผลิต และลวดลายต่างๆ ของผ้าพื้นเมืองไทย

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ ผ้าพื้นเมืองของไทย ในภาคต่างๆ กำลังได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และ พัฒนา รวมทั้งได้รับการส่งเสริมให้นำมาใช้สอยในชีวิตประจำวันกันอย่างกว้างขวางมาก ดังนั้น จึงเกิด มีการผลิตผ้าพื้นเมืองในลักษณะอุตสาหกรรมโรงงาน โดยมีบริษัทจ้างช่างทอ ทำหน้าที่ทอผ้าด้วยมือ ตามลวดลายที่กำหนดให้ โรงงาน หรือบริษัทจัดเส้นไหม หรือเส้นด้าย ที่ยอมสีเสร็จแล้ว มาให้ทอ เพื่อ เป็นการควบคุมคุณภาพ บางแห่งจะมีคนกลางรับซื้อผ้าจากช่างทออิสระ ซึ่งเป็นผู้ปั่นด้าย ย้อมสี และ ทอตามลวดลายที่ต้องการเองที่บ้าน แต่คนกลางเป็นผู้กำหนดราคา ตามคุณภาพ และลวดลายของผ้า ที่ตลาดต้องการ ในบางจังหวัดมีกลุ่มแม่บ้านช่างทอผ้าที่รวมตัวกันทอผ้าเป็นอาชีพเสริม และนำออก ขายในลักษณะสหกรณ์ เช่น กลุ่มทอผ้าของศิลปาชีพ อย่างไรก็ตามในสภาพที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

นั้น เป็นการทอ เพื่อขายเป็นหลัก ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงพัฒนาสีสันทัน คุณภาพ และลวดลาย ให้เข้ากับรสนิยมของตลาด

๒.๕.๓ ประเภทของผ้าทอมือ^{๔๔}

ผ้าพื้นบ้าน ผ้าทอด้วยกี่หรือหูกพื้นบ้าน ตามกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มักทอด้วยฝ้ายหรือไหม ผ้าพื้นบ้านหรือผ้าทอมือมีกรรมวิธีการทอต่าง ๆ กัน เช่น ทอเรียบๆ ไม่มีลาย เรียกผ้าพื้นทอเป็นลวดลายเรียก ผ้ายก ทอเป็นลวดลายด้วยการจก เรียก ผ้าจก ผ้าทอเป็นลวดลายโดยการขีดเรียก ผ้าขีด ทอเป็นลวดลายด้วยการมัดย้อม เรียก ผ้ามัดหมี่ เป็นต้น

ผ้าพื้นบ้านของไทยในภาคต่างๆ มีกรรมวิธีการย้อม การทอสอดคล้องกับชนบประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชน ซึ่งมีรูปแบบและการใช้สอยต่าง ๆ กัน เช่น ผ้าซิ่น ผ้าเปียง ผ้าหมี่ ผ้าปูที่นอน ผ้าขาวม้า ย่อม และ ตุ้ม เป็นต้น

การทอผ้าแบบพื้นบ้านพื้นเมืองในภูมิภาคต่างๆ

๑. ผ้าพื้นบ้านไทย (ภาคเหนือ)

ผ้าซิ่นตีนจก

ผ้านุ่งของผู้หญิงที่เย็บเป็นถุงประกอบด้วยหัวซิ่นอยู่บนสุดหรือส่วนที่อยู่ตรงเอวตัวซิ่นอยู่ถัดลงมาและตีนซิ่นหรือเชิงซิ่นซึ่งทอเป็นลวดลายด้วยการจกจึงเรียกตีนจกและเรียกซิ่นชนิดนี้ว่าซิ่นตีนจก ขนาดกว้างแคบและสั้นหรือยาวของตีนจกต่างกันไปตามรูปร่างของผ้านุ่งและวิธีการนุ่งโดยเฉพาะตีนซิ่นจะมีลวดลายและสีสันทันแตกต่างกันไป

ผ้าหלב

ผ้าสำหรับบุทับलगบนพูกหรือสลิของชาวไทยเชื้อสายไทยยวนและไทยลื้อในภาคเหนือรูปแบบของผ้าหלבจะแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละกลุ่มชนชาวไทยยวนนิยมทอด้วยฝ้ายไม่มีลวดลายชาวไทยลื้อนิยมทอด้วยฝ้ายดกแต่งลายขีดที่เชิงผ้าทั้งสองข้างให้สวยงาม

ผ้าซิ่นไทยลื้อ

ผ้านุ่งผู้หญิงไทยลื้อบริเวณจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน หัวซิ่นนิยมต่อด้วยผ้าพื้นสีแดงตัวซิ่นทอลายขวางลำตัวด้วยสีสดเป็นลายคล้ายสายน้ำจึงเรียกว่า ลายน้ำไหล ซึ่งทอด้วยวิธีลั้งหรือเกาะตีนซิ่นไม่ตกแต่งลวดลายแต่ใช้ผ้าพื้นสีครามต่อตีนซิ่น

๒. ผ้าพื้นบ้านไทย (ภาคอีสาน)

๒.๑ กลุ่มอีสานเหนือ เป็นกลุ่มชนเชื้อสายลาวที่มีกำเนิดในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและยังมีกลุ่มชนเผ่าต่างๆ เช่น ข่า ผู้ไท โส้ แสก กระเลิง ย้อ ซึ่งกลุ่มไทยลาวนี้มีความสำคัญยิ่งในการผลิตผ้า

^{๔๔} สลักขณา สร้างโรง, ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าพื้นบ้านไทย, <http://wisdom-weaving.blogspot.com/2012/01/blog-post_5234.html> , ๒ มีนาคม ๒๕๖๐.

พื้นเมืองของอีสานส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากฝ้ายและไหม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการนำเอาเส้นใยสังเคราะห์มาทอร่วมด้วยผ้าที่นิยมทอกันในแถบอีสานเหนือคือผ้ามัดหมี่ ผ้าขิดและผ้าแพรวา

๑. ผ้ามัดหมี่ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองที่ใช้กรรมวิธีในการย้อมสีที่เรียกว่า การมัดย้อม (tie dye) เพื่อให้ผ้าที่ทอเกิดเป็นลวดลายสีสันทันต่าง ๆ เอกลักษณะอันโดดเด่นก็อยู่ตรงที่รอยซึมของสีที่วิ่งไปตามบริเวณของลวดลายที่ผูกมัดและการเหลื่อมล้ำในตำแหน่งต่างๆของเส้นด้ายเมื่อถูกนำขึ้นก็ในขณะที่ทอ ลวดลายสีสันทันอันวิจิตรจะได้มาจากความชำนาญของการผูกมัดและย้อมหลายครั้งในสีที่แตกต่างซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษการทอผ้ามัดหมี่จะมีแม่ลายพื้นฐาน ๗ ลาย คือ หมี่ขอ หมี่โคม หมี่ปักจั่น หมี่ก่งน้อย หมี่ดอกแก้ว หมี่ข้อและหมี่ใบไผ่ ซึ่งแม่ลายพื้นฐานเหล่านี้ดัดแปลงมาจากธรรมชาติ เช่น จากลายใบไม้ ดอกไม้ชนิดต่างๆ สัตว์ เป็นต้น ผ้ามัดหมี่ที่มีชื่อเสียงได้แก่ เขตอำเภอนชนบท จังหวัดขอนแก่น อำเภอบ้านเขว จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

๒. ผ้าขิด ผ้าที่ทอโดยวิธีใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ้อนเส้นยืนขึ้นตามจังหวะที่ต้องการเว้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งให้เดินตลอดการเว้นเส้นยืนถี่ห่างไม่เท่ากันจะทำให้เกิดลวดลายต่างๆ ทำนองเดียวกับการทำลวดลายของเครื่องจักสานจากกรรมวิธีที่ต้องใช้ไม้เขี่ยนี้จึงเรียกว่า การเก็บขิด มากกว่าที่จะเรียก การทอขิด ผ้าขิดที่นิยมทอกันมีอยู่ ๓ ชนิดตามลักษณะประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก คือ

ผ้าตีนซิ่น เป็นผ้าขิดที่ทอเพื่อใช้ต่อชายด้านล่างของผ้าซิ่น เนื่องจาก ผ้าทอพื้นเมืองจะมีข้อจำกัดในเรื่องของขนาดผืนผ้า ดังนั้นเวลานุ่งผ้าซิ่นผ้าจะสั้นจึงต่อชายผ้าที่เป็นตีนซิ่นและหัวซิ่นเพื่อให้ยาวพอเหมาะ

ผ้าหัวซิ่น ก็เช่นเดียวกันเป็นผ้าขิดที่ใช้ต่อชายบนของผ้าซิ่น

ผ้าแพรวา มีลักษณะการทอเช่นเดียวกับผ้าจก แพรวา มีความหมายว่าผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายที่ทอเป็นผืนมีความยาวประมาณว่าหนึ่งของผู้ทอ ซึ่งยาวประมาณ ๑.๕-๒ เมตร

- ผ้าแพรมน มีลักษณะเช่นเดียวกับแพรวาแต่มีขนาดเล็กกว่าเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสนิยมใช้ เช่นเดียวกับผ้าเช็ดหน้าและหญิงสาวผู้ไทนิยมใช้โพกผม

- ผ้าลายน้ำไหล ผ้าลายน้ำไหลนี้ที่มีชื่อเสียงคือ ชิ่นน่าน (ของภาคเหนือ) มีลักษณะการทอลวดลาย เป็นริ้วใหญ่ๆ สลับสีประมาณ ๓ หรือ ๔ สี แต่ละช่วงอาจค้นลวดลายให้ดูงดงามยิ่งขึ้น ผ้าลายน้ำไหลของอีสานก็คงจะได้แบบอย่างมาจากทางเหนือ โดยทอเป็นลายขนานกับลำตัว และจะสลับด้วยลายขิดเป็นช่วงๆ

- ผ้าโสร่ง เป็นผ้านุ่งสำหรับผู้ชายลักษณะของผ้าโสร่งจะทอด้วยไหมหรือฝ้ายมีลวดลาย เป็นตาหมากรุกสลับเส้นเล็ก ๑ คู่ และตาหมากรุกใหญ่สลับกันกว้างประมาณ ๑ เมตร ยาว ๒ เมตร เย็บต่อกันเป็นผืน

๒.๒ กลุ่มอีสานใต้ คือกลุ่มคนไทยเชื้อสายเขมรที่กระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบจังหวัด สุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มที่มีการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะของตนเอง มีสีสันทันที่แตกต่างจากกลุ่มไทยลาว

๑. ผ้ามัดหมี่ ในกลุ่มอีสานใต้ก็มีการทอเช่นเดียวกันนิยมใช้สีที่ทำเองจากธรรมชาติ เพียงไม่กี่สีทำให้สีของลวดลายไม่เด่นชัดเหมือนกลุ่มไทยลาวแต่ที่เห็นเด่นชัดในกลุ่มนี้คือการทอผ้าแบบอื่นๆเพื่อการใช้สอยกันมาก เช่น ผ้าหางกระรอก จะมีสีเลื่อมงดงามด้วยการใช้เส้นไหมต่างสีสองเส้นควั่นทอพันทอแทรก

ผ้าปุม เป็นผ้าที่มีลักษณะการมัดหมี่ที่พิเศษเป็นเอกลักษณ์ต่างจากถิ่นอื่น

ผ้าเชียม (ลุยเชียม) ผ้าไหมที่นิยมใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุ

ผ้าซิด การทอผ้าซิดในกลุ่มอีสานใต้มีทั้งการทอด้วยผ้าฝ้ายและผ้าไหมแต่ส่วนมากมักจะใช้ต่อเนื่องเป็นต้นขึ้นในหมู่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีเพราะชาวบ้านทั่วไปไม่นิยมใช้กัน ลักษณะการต่อต้นขึ้นของกลุ่มนี้นิยมใช้เชิงต่อจากตัวขึ้นก่อนแล้วจึงใช้ต้นขึ้นต่อจากเชิงอีกทีหนึ่งซึ่งแตกต่างจากกลุ่มไทยลาวอย่างเด่นชัด

๓. ผ้าพื้นบ้านไทย (ภาคใต้)

ผ้าพุมเรียง ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมที่ทอโดยช่างทอผ้าบ้านพุมเรียง ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีชื่อเสียงในการทอผ้ายกดอกเป็นลวดลายต่างๆทั้งที่ทอยกดอกเต็มผืนผ้า และชนิดที่ยกดอกเฉพาะเชิงผ้า หรือยกดอกสิดดินเงินดินทองซึ่งนิยมทอกันมาแต่โบราณ

ผ้าเปียงบ้านนาหมื่นศรี ผ้าสำหรับพาดไหล่ของชาวบ้าน บ้านนาหมื่นศรี ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอเมือง จังหวัดตรัง มักทอเป็นผืนสี่เหลี่ยมผืนผ้าหน้าแคบชายผ้าทั้งสองข้างทอเป็นผ้าพื้นสีแดง กลางผ้าทอยกเป็นสีเหลืองและแดง เป็นลายเรขาคณิต เช่น ลายลูกแก้ว ลายขอ เป็นต้น ผ้าเปียงใช้ห่มเฉียงไหล่หรือพาดไหล่ในงานพิธีต่างๆ

ผ้ายกนครศรีธรรมราช ผ้าทอเป็นลวดลายโดยยกและข่มเส้นยืนขึ้นหรือลงไม่สม่ำเสมอและเพิ่มเส้นพุ่งเป็นสองเส้นหรือมากกว่าสองเส้นเข้าไปเพื่อให้เกิดลวดลายนูนหรือเพิ่มดินเงินดินทองเข้าไปให้สวยงามขึ้นผ้ายกมักทอเป็นเส้นเล็กๆ คล้ายดอกเรียงกันไปบนหน้าผ้า บางทีเรียก ผ้ายกดอก หรือ ผ้ายก ผ้ายกเมืองนครเป็นผ้ายกที่มีชื่อเสียงมาแต่โบราณ

๔. ผ้าพื้นบ้านไทย (ภาคกลาง)

ผ้าขึ้นตีนจก หาดเสี้ยว ผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวพวนบ้านหาดเสี้ยว ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นิยมต่อหัวขึ้นสองชั้นด้วยผ้าพื้นสีแดงและขาวตัวขึ้นทอ ลวดลายขวางลำตัวขึ้นนิยมทอลายจกด้วยสีสด เช่น สีแดง เหลือง ส้ม เป็นลวดลายไปจนสุดเชิงขึ้นหรือสุดตีนขึ้น

ผ้าขึ้นตีนจก คุบัว ผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทยเชื้อสายไทยยวนตำบลคุบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นิยมต่อหัวขึ้นด้วยผ้าพื้นสีแดงและสีขาวตัวขึ้นนิยมทอด้วยสีเข้มมีลายเป็นริ้วๆหรือทอ เป็นลายเล็กๆขวางตัวขึ้น ตีนขึ้นตกแต่งด้วยลายจกจนเกือบสุดตีนขึ้น แล้วคันด้วยแนวเล็กๆ

ผ้าขึ้นตีนจก บ้านไร่ ผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัด อุทัยธานี นิยมต่อหัวขึ้นด้วยผ้าพื้นสีขาว หรือไม่ต่อหัวขึ้นตัวขึ้นทอด้วยลวดลายมัดหมี่ตีนขึ้นตกแต่ง ด้วยลวดลายจกสีสด เช่น เหลือง แดง ส้ม ต่อจากลายจกลงไปทอเป็นพื้นสีแดงเป็นแถบไปจนเกือบสุด ตีนหรือเชิงแล้วทอสลับด้วยสีเหลืองเป็นแนวเล็กๆ ขวางเชิงขึ้น

๒.๕.๔ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับการทอผ้า^{๔๕}

ในประเทศไทยมีประวัติการทอผ้าใช้กันในหมู่บ้านและในเมืองโดยทั่วไปมาตั้งแต่โบราณกาล แต่การทอผ้าด้วยมือตามแบบดั้งเดิมนั้นก็เกือบจะสูญหายไปโดยสิ้นเชิงหากไม่ได้มีการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาได้ทันกาลทั้งนี้เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเปิดมีการค้าขายกับต่างประเทศมาเป็น เวลานาน สามารถซื้อผ่านอกที่สวยงามแปลกใหม่และราคาถูกได้ง่ายมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลังจากที่มีการทำสนธิสัญญาเบาริงกับอังกฤษ ในปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ไทยก็สั่งสินค้า ผ้าจากต่างประเทศมาใช้มากขึ้นเรื่อยๆกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการสำรวจพบว่าไทยสั่งผ้าจาก ต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปีทำให้สิ้นเปลืองเงินตราปีละมาก ๆ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้โปรดเกล้าฯให้ริเริ่มฟื้นฟูส่งเสริมการเลี้ยงไหมและทอผ้าไทยกันอย่าง จริงจังในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ โปรดฯให้สถาปนากรมช่างไหมขึ้นและโปรดฯให้ตั้งโรงเรียนช่างไหมที่วังสระ ปทุมซึ่งต่อมาขยายสาขาออกไปยังจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ทรงจ้างครูชาวญี่ปุ่นมาสอน ชาวบ้านแต่การส่งเสริมได้ผลไม่คุ้มทุนต่อมาจึงเลิกจ้างครูญี่ปุ่นและชาวบ้านก็หันมาทอผ้าตามวิธี พื้นบ้านเช่นเดิม

๒.๕.๕ ลายผ้าไทยล้านนา

ผ้าไทย^{๔๖} เป็นหนึ่งภูมิปัญญาไทยที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในขณะนี้ และเพื่อخان รับกระแสกรุงเทพฯ เมืองแฟชั่น กลุ่มจังหวัดล้านนา ๘ จังหวัดจึงจัดงาน "แต่งสี อวดลาย ผ้าไทย ล้านนา" เพื่อปรับกลยุทธ์การตลาดเชิงรุกเข้าสู่ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นด้วยการนำผ้าทอพื้นเมืองของทั้ง ๘ จังหวัดล้านนา ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน มาจัด แสดงและจัดจำหน่ายควบคู่ไปด้วยกัน

^{๔๕} สลักขณา สร้างโรง, การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับการทอผ้า, < http://wisdom-weaving.blogspot.com/p/blog-page_7768.html > , ๑๘ มกราคม ๒๕๕๕.

^{๔๖}, ลายผ้าไทยล้านนา, http://www.science.mju.ac.th/art2012/_view%20article%20home.php?id=5, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐

ปัจจุบันนี้กลุ่มจังหวัดล้านนา ๘ จังหวัดต่างให้ความสำคัญกับผ้าทอพื้นเมืองมาก เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาไปสู่การเป็นสินค้าเพื่อการส่งออก ซึ่งผ้าทอพื้นเมืองทั้ง ๘ จังหวัดต่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกันไป

ผ้าไหมยกดอก จากจังหวัดลำพูน มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูน ซึ่งมีความละเอียด สวยงาม เนื้อผ้าละเอียด ประณีต สวยงาม ใช้ได้นาน สามารถนำไปตัดเย็บได้ตามต้องการ เป็นผลิตภัณฑ์ที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษ เป็นวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งพระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระธิดาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ผู้ครองนครเชียงใหม่ พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าไหมยกดอกที่มีลวดลายสวยงามแปลกตา วิจิตรบรรจง ที่พระองค์ทรงเรียนรู้จากภาคกลาง กระทั่งการทอผ้าไหมยกดอกเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนทั่วไป โดยใช้ระยะเวลาในการทอประมาณ ๗-๒๑ วันต่อ ๑ ชิ้น

ผ้าทอสร้อยดอกหมาก จังหวัดลำปาง เป็นลายที่ผืนคำมาจากลายดอกพราวด์ หรือมะพร้าว นั่นเอง โดยในอดีตนั้นทอผ้าเพื่อไว้ใส่เองหรือทำแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการพระราชดำริสของในหลวง จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจว่าคนอื่นทำได้ก็ควรจะทำกับเราที่ไม่ได้ ชาวบ้านจึงคิดค้นพัฒนาลายผ้าที่นอกเหนือจากลายสร้อยดอกหมาก เช่น ลายพิกลทอง ราชวัตร เกล็ดเต่า พริกไทย เกล็ดหมาก และล่าสุดคือลายเม็ดฝนขึ้น

ผ้าทอล้านนา จากจังหวัดแม่ฮ่องสอนคือ **ผ้าทอกะเหรี่ยง** เริ่มต้นจากการที่สตรีชาวกะเหรี่ยง ถ่ายทอดภูมิปัญญากระบวนการผลิตผ้าทอแก่ลูกสาววัย ๑๒-๑๕ ปี เริ่มจากแบบง่ายๆ ผักฝนจนชำนาญ และสามารถออกแบบลวดลายด้วยตนเองได้ ส่วนลวดลายนั้นมีเรื่องเล่าสืบมาว่าได้มาจากลายหนังงูใหญ่ ซึ่งเป็นคู่รักในอดีตของหญิงสาวชาวกะเหรี่ยง โดยงูจะเปลี่ยนลายทุกวัน และหญิงสาวจะทอผ้าตามลายที่ปรากฏ ๗ วัน ๗ ลาย แต่ลายที่นิยมนำมาทอและปักมี ๔ ลาย คือ โยห่อกือ เกอเป้ เผลอ ฉุ่ยซอลอ ลายที่ข่า ปัจจุบันยังคงมีลายที่นิยมทอคือ เกอแนเดอ หรือลายรังผึ้ง และเชอกอพอ หรือลายดอกมะเขือ

ผ้าทอไทลื้อ จังหวัดพะเยาและเชียงราย นั้นมาจากชาวไทลื้อ มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองปันนา โดยชาวไทลื้อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาของตนไว้อย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ภาษา และวิถีความเป็นอยู่ ผ้าทอไทลื้อคือหนึ่งภูมิปัญญาที่สำคัญ แต่เดิมการทอผ้าส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในครัวเรือน ซึ่งลวดลายยังมีไม่มากนัก เป็นการทอแบบสลัปลี มีมุก ๒ มุก และมีเกาะ ๑ เกาะ ปัจจุบันลายเหล่านี้พัฒนาเปลี่ยนแปลงให้สวยงามมากขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยลายขิด ลายน้ำไหล ลายจก

ผ้าตีนจก แห่งอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นแตกต่างจากแหล่งผลิตอื่นๆ รวมถึงมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของสตรีแม่แจ่มตั้งแต่เกิดจนถึงตาย เพราะทุกคนต้องมีชิ้นตีนจกอย่างน้อยคนละ ๑ ผืนเพื่อใช้นุ่งไปทำบุญ โดยการจกให้เกิดเป็นลวดลายบนผืนผ้านั้น

ทำโดยใช้ขนเม่นหรือไม้สอदनับเส้นด้านเส้นยืน แล้วใช้เส้นด้ายพุ่งพิเศษจกหรือล้วงสอสลัبد้านสีต่างๆ ลงไปทำให้เกิดเป็นลวดลายคล้ายกับการปักลงบนผืนผ้า

ผ้าม่อฮ่อม จังหวัดแพร่ เป็นผ้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับเมืองแพร่มายาวนาน ซึ่งในอดีตผ้าม่อฮ่อมทำจากผ้าทอมือสีขาวที่ผ่านการทอด้วยกี่แล้วนำมาย้อมด้วยสีที่ได้จากการหมักย้อมเอกลักษณ์ของผ้าม่อฮ่อมเมืองแพร่คือ เป็นผ้าฝ้ายที่มีความทนทาน เนื้อผ้ามีน้ำหนักเบา ทำให้สวมใส่สบายไม่ร้อนเกินไป และสีย้อมเข้มทำให้ไม่เปื้อนง่าย ดูแลรักษาง่าย และราคายังไม่แพงเกินไปอีกด้วย

ผ้าทอลายน้ำไหล จังหวัดน่าน สันนิษฐานว่ามีต้นกำเนิดการออกแบบลายมาจากชาวไทลื้อ โดยปรากฏประวัติในจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ที่วาดลวดลายของผ้าชิ้นผู้หญิง ในรูปเป็นลายผ้าชิ้นทั้งหมดด้วยผ้าทอลายน้ำไหลที่ดัดแปลงมาจากผ้าลายชาวลื้อ สมัยแรกๆ นิยมใช้ไหมเงินและไหมดำ ด้านลายผ้าตรงส่วนที่เป็นหยักของกระแสน้ำ จากนั้นใช้ลายมุกรูปสัตว์แทรกเพื่อแสดงว่าไม่ได้ลอกแบบของชาวลื้อมาทั้งหมด ผ้าทอลายน้ำไหลไทลื้อเริ่มทอกันครั้งแรกที่บ้านหนองบัว อ.ท่าวังผา จ. น่าน เป็นศิลปะการทอผ้าด้วยมือ สาเหตุที่เรียกผ้าทอลายน้ำไหล เพราะลวดลายที่ทอออกมา มีลักษณะเหมือนน้ำไหล แต่ปัจจุบันมีการคิดพลิกแพลงลวดลายต่างๆ เพิ่มขึ้นอีกมากมาย

๒.๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"วิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อ การพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

"เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัว กันโดยมีวัตถุประสงค์ ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนิน งานของวิสาหกิจชุมชนใน เครือข่าย "กิจการวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

"กรรมการ" หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

"คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด" หมายความว่า คณะกรรมการ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
 มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑ วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอ จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชน ที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (๔) กิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อ กรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่ คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้า วัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน

วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๙ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้งดำเนิน กิจการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการ ส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนนั้น

ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

(๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากรหรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น

(ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือดำเนินกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(๓) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

(๔) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๓ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสิบสามคน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่ง ได้รับ

การสรรหาจากผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการ ที่ปรึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามิใช่ลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๒ (๔)

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๕ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๑๘ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน

ในจังหวัดนั้นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจ ชุมชนในกรุงเทพมหานคร

หรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัด ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจ หน้าที่ของ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินการตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๒๒ ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่ กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน จังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้น แต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา ๒๓ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตามมาตรา ๓๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของ คณะกรรมการ

ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการ เกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการ กำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการ วิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการ สนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือ ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการ วิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ หรือการให้

ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา ๒๖ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับ ที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ การผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความ

ต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบาย กองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้ มีการลดภาระดังกล่าวแกกิจ การวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๔ ในวาระเริ่มแรกให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

๒.๗ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดแพร่

ผ้าทอเป็นหัตถกรรมรูปแบบลวดลาย สีสันที่วิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุมเยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะทั้งงดงาม ทรงคุณค่ามาช้านานที่มีการสืบทอดกันมาอันยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ จากรุ่นต่อรุ่นจนมาถึงทุกวันนี้

เมืองลองเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความเจริญ^{๔๗} เป็นเมืองหน้าด่านของอาณาจักรล้านนามาก่อนมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนวัดวาอารามที่เก่าแก่มากมาย เป็นร่องรอยที่เชื่อได้ว่าเป็นเมืองที่เคยรุ่งเรืองทั้งด้านสังคม ศาสนา และศิลปกรรมมาแต่โบราณ ชาวล้านนาเป็นพวกไทยพวนหรือชาวไทยโยนก ซึ่งมีเทคนิคและศิลปะในการทอผ้าเป็นของตนเอง เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว หญิงสาวชาวบ้านจะมีความสามารถในการทอผ้าไว้สวมใส่เองเพื่อใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีแต่งงาน งานเทศกาล งานมงคลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้าเป็นของพื้นบ้านที่สามารถทำขึ้นเองได้เป็นส่วนใหญ่

ไม่มีหลักฐานยืนยันที่แน่นอนว่าชาวเมืองลองทอผ้าตีนจกมาแต่เมื่อใด แต่ความรุ่งเรืองของเมืองลองมีมานานกว่า ๒๐๐ ปี ซึ่งจากการรวบรวมผ้าทอตีนจกโบราณของอำเภอลอง พบว่าผ้าตีนจกเมืองลองบางผืนมีอายุเก่าแก่กว่า ๑๕๐ ปี

การทอผ้าตีนจก เป็นงานหัตถกรรมที่ถูกหาลานเมืองลองมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้สืบทอดรูปแบบลวดลาย สีสันที่วิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุมเยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะทั้งงดงาม ทรงคุณค่ามาช้านาน ลวดลายบนผืนผ้าของเมืองลองนั้นจะเต็มไปด้วยเรื่องราวอันแสดงถึงความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา รูปสัตว์หรือดอกไม้ พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ล้วนเป็นตัวแทนและบ่งบอกถึงความสุขเป็นเรื่องราวที่มาจากวิถีชีวิตของชาวเมืองลองทั้งสิ้น

ในอดีตผู้ทอผ้าอำเภอลองเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์และความละเอียดละไมอย่างยิ่ง มีการทอผ้าตีนจกเพื่อใช้เย็บต่อกับชิ้น หรือ ผ่าถุง ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่รายที่ยังคงใช้วิธีการทอผ้าตีนจกแบบโบราณ คือ การจกด้วยขดเส้นไหมใช้เทคนิคสมัยใหม่คือการใช้ “เขาพิมพ์” ซึ่งมีลวดลายสำเร็จรูป เป็นชุดนำไปประกอบบนกี่ทอผ้า แล้วทอโดยวิธียกเข็ญก็จะทำให้เกิดลวดลายได้ตามแบบ อาจใช้การจกด้วยเส้นยืนด้วยขดเส้นไหมเพียงบางส่วนเท่านั้น ผู้ที่มีความสามารถในการแกะดอกก็จะมัดเขาลายแบบสำเร็จรูป ลวดลายต่าง ๆ นี้ ขายเป็นชุด เรียกว่า “เครือ” เครือหนึ่งจะทอขึ้นได้ประมาณสิบกว่าผืน โดยมีเส้นด้ายยืนชุดเดียวกัน เปลี่ยนสีแต่ละผืนได้ด้วยเส้นด้ายประดิษฐ์การทอผ้าตีนจกด้วยวิธีนี้จะรวดเร็วและสะดวกขึ้น ช่วยลดขั้นตอนการทอผ้าตีนจกลงได้มาก

ผ้าตีนจกอำเภอลอง ในปัจจุบันได้ปรับสีผ้าให้เข้ากับความต้องการของตลาด โดยได้รับการ

^{๔๗} ผ้าทอด้วยมือ, <https://sutticha.wordpress.com/2012/01/06/hello-world/>, ๖ มีนาคม

ฝึกฝนอบรม ผู้ทอผ้าในปัจจุบันให้มีความสามารถเลือกสีสันทให้ได้ดีที่นุ่มนวล การใช้โทนสีเดียวกันเป็นหลัก โดยให้ระดับสีเป็นหลายระดับ หรือถ้าต้องการเน้นพิเศษก็เพียงแค่เพิ่มสีอื่นไม่เกิน ๑ – ๒ สีเท่านั้น ผ้าตีนจกประเภทนี้สามารถนำไปดัดแปลงเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้นนอกเหนือไปจากการต่อเป็นเชิงผ้าถุงอย่างเดียวเป็นแนวทางที่ดีในการขยายตลาดผ้าจกให้กว้างขึ้น เพราะสามารถนำไปแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้

ในปัจจุบัน แม้จะยังคงมีการทอผ้าตีนจกด้วยเส้นใยธรรมชาติ คือ ฝ้ายและไหม แต่สีย้อมส่วนใหญ่เป็นสีวิทยาศาสตร์ เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและคงทนกว่าสีธรรมชาติและมีครบทุกสีตามต้องการ การพัฒนาตลาดและการให้สีผ้าแต่ละชิ้นได้เปลี่ยนไปเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ตลาดที่เกิดขึ้นใหม่แม้จะมีโครงสร้างหลักเช่นเดียวกับตลาดโบราณ แต่ค่อย ๆ พัฒนาดัดแปลงในรายละเอียดตามที่ผู้ทอเห็นว่าสวยงาม จนไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นลายอะไร ด้านการให้สีสันทก็เปลี่ยนไปจากลายผ้าตีนจกโบราณซึ่งใช้แม่สีที่เห็นได้เด่นชัด

ผ้าทอตีนจกเมืองลอง^{๔๔} เป็นผ้าทอมือของชาวบ้าน ในอดีตทอขึ้นเพื่อนำไปต่อเป็นเชิงผ้าถุง ทำให้ผ้าถุงที่ชาวเหนือเรียกว่า ผ้าซิ่น มีความสวยงามยิ่งขึ้น ผ้าซิ่นที่ต่อเชิงด้วยผ้าทอตีนจกมีชื่อเรียกว่า **ซิ่นตีนจก** แม้ปัจจุบันจะได้มีการพัฒนารูปแบบการทอผ้าตีนจกไปเป็นผ้าจกชนิดอื่นๆ แต่คนทั่วไปยังนิยมเรียกว่า **ผ้าตีนจก**

คำว่า **ตีนจก** มาจากคำว่า **ตีน** และ **จก** โดยคำว่า **ตีน** มาจากคำว่า **ตีนซิ่น** ซึ่งในภาษาไทยกลาง คือ ชายผ้าถุง ส่วนคำว่า **จก** เป็นคำกริยาในภาษาถิ่นเหนือหรือภาษาไทยวน หมายถึง การล้วง ซึ่งในการทอผ้าชนิดนี้ของชาวไทยวนจะมีลักษณะการทอลวดลายบนพื้นผ้าด้วยการใช้ขนเม่นหรือไม้แหลมจกหรือล้วงเส้นด้ายสีต่าง ๆ ให้เป็นลวดลายตามที่กำหนดไว้ ผ้าที่ทอได้จึงมีชื่อว่า **ผ้าจก** แต่ส่วนใหญ่ทอเพื่อนำไปต่อเป็นเชิงผ้าถุง ชาวบ้านจึงเรียกผ้าชนิดนี้ว่า **ผ้าตีนจก**

แหล่งทอผ้าตีนจกในจังหวัดแพร่ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เด่น คือ อำเภอลอง หรือ เมืองลอง ซึ่งในอดีตผ้าทอตีนจกเมืองลองเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สวมใส่ ส่วนใหญ่ผู้ใช้ผ้าทอตีนจกจะเป็นผู้ที่มีฐานะดีหรืออาจเป็นเชื้อสายของเจ้าเมือง

ชนิดของผ้าทอจากเมืองลอง ในอดีตการสวมใส่ผ้าทอจากจะนิยมใส่ในงานหรือโอกาสสำคัญ เช่น งานเทศกาล งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน และการไปทำบุญที่วัด เป็นต้น ในปัจจุบันผ้าทอตีนจกเมืองลองได้พัฒนารูปแบบของผ้าให้มีความหลากหลายขึ้น ตามความจำเป็นและความต้องการในการใช้สอย ดังนี้

๑. **ตีนจก** เป็นผ้าทอจากแบบดั้งเดิมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ต่อเชิงผ้าถุงหรือตีนซิ่น การทอผ้าชนิดนี้ในอดีตใช้ฟืม ๖ หลบ จะได้ผ้าทอที่มีความกว้างประมาณ ๑๐ นิ้ว ยาวประมาณ ๗๐ นิ้ว แต่

^{๔๔} พัทธภรณ์ พันธรัตน์, เพ็ญพรรณ จารุรักษ์ และเกื้อกุล อธิภาณุกุล. ผ้าทอตีนจกเมืองลอง จังหวัดแพร่

หลังจากที่ได้มีการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจกของอำเภอลอง ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีการนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการทอผ้าตีนจกและได้มีการเพิ่มขนาดของฟืมให้กว้างขึ้น โดยใช้ฟืม ๗ หลบ ๘ หลบ ถึง ๒๕ หลบ ซึ่งเป็นการทอผ้าตีนจกทั้งผืน

๒. **ผ้าสไบหรือผ้าสะห้านบ่า** เป็นผ้าจากหน้าแคบมีความกว้างประมาณ ๗ นิ้ว ความยาวประมาณ ๖๐ นิ้ว ส่วนกลางของผ้าเป็นลวดลายจกชายผ้าทั้งสองด้านทำเป็นชายครุย ผ้าสไบนี้นิยมนำไปใช้ในการแต่งกายแบบพื้นเมืองภาคเหนือ

๓. **ผ้าคลุมไหล่** เป็นผ้าทอจกที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ห่มคลุมไหล่ เมื่ออากาศหนาวเย็นการแต่งกายแบบคนพื้นเมืองเหนือแทนการใช้ผ้าห่ม บางที่นิยมในอดีตขนาดผ้าคลุมไหล่มีความกว้างประมาณ ๑๘ นิ้ว ความยาวประมาณ ๖๐ นิ้ว ในปัจจุบันผู้ใส่บางส่วนนิยมนำผ้าชนิดนี้ไปประดับตกแต่งฝาผนังบ้าน ผ้าคลุมไหล่รับแขก ตลอดจนนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำหรับสวมใส่

๔. **ผ้าเทป** เป็นผ้าที่มีการจกทั้งผืนซึ่งใช้ลวดลายซ้ำกันโดยมีลวดลายน้อยกว่าตีนซิ่น ขนาดของผ้าเทปมีความกว้างประมาณ ๑๔ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๐๐ นิ้ว เป็นผ้าที่พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปตัดเย็บตกแต่งกับผ้าชนิดอื่นเพื่อให้เกิดความสวยงามกับผ้าที่สวมใส่ หรือนำไปตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าเอกสาร แฟ้มเอกสาร กล่องใส่กระดาษชำระ เป็นต้น

ผ้าทอของอำเภอลองมีให้เลือกหลายชนิด แต่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังคงให้ความสนใจตีนจกที่ยังไม่ได้นำไปต่อกับซิ่นและซิ่นตีนจกมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผ้าทอตีนจกของเมืองลองมีคุณภาพดี มีการสอสีสวยงาม ไม่ตกสีและมีให้เลือกหลากสี สามารถนำไปประกอบใช้ในการตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าที่ทันสมัยได้อย่างกลมกลืน อาชีพการทอผ้าตีนจกเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญของชาวอำเภอลองในปัจจุบัน

วัตถุดิบและเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า ผ้าทอตีนจกของอำเภอลอง ส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย จึงใช้ฝ้ายเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ นอกจากนั้นยังมีผ้าทอตีนจกที่ใช้ไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทองเป็นวัตถุดิบในการทอ และส่วนประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย

๑. กี่ หมายถึง เครื่องมือในการทอผ้าทำเป็นโครงสร้างไม้หรือเหล็ก
๒. ไม้ดาบ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้แยกด้ายเส้นยืนออกจากกัน
๓. กระสวย ใช้สำหรับทอพุ่งเส้นด้ายพุ่ง
๔. ฟืม เป็นอุปกรณ์สำหรับการเรียงเส้นด้ายเพื่อทอ
๕. ม้าเหยียบ เป็นเครื่องมือในการทอผ้าที่ประกอบคู่กับกี่ทอผ้า
๖. เขเหยียบ เป็นอุปกรณ์ที่ยกเส้นด้ายยืนออกจากกันในการทอ
๗. เขฟืม เป็นอุปกรณ์สำหรับเรียงเส้นด้าย
๘. ด้ายเส้นยืน เป็นเส้นด้ายที่เรียงอยู่ในฟืม
๙. ด้ายสอ เป็นเส้นด้ายหรือไหมสีต่าง ๆ ที่ใช้ทอทำลวดลายด้วยวิธีการยกเขา
๑๐. ด้ายพุ่ง เป็นเส้นด้ายที่ใส่กระสวยแล้วพุ่งไประหว่างด้ายเส้นยืน (เป็นสีเดียวกันกับด้าย

เส้นยืน)

๑๑. ด้ายแต่งดอก เป็นเส้นด้าย (สีต่าง ๆ) สำหรับแต่งเป็นลวดลาย
๑๒. ลอกล้อ เป็นอุปกรณ์สำหรับดึงเขายกดอกกับม้าเหยียบ
๑๓. หลอด เป็นเครื่องมือที่ใช้ใส่ด้าย
๑๔. เฝียน เป็นอุปกรณ์ในการปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย
๑๕. เขายกดอก เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บลายผ้า
๑๖. เฝียขอ เป็นอุปกรณ์สำหรับไวนด้ายเพื่อนำไปทอผ้า
๑๗. โกงกว้าง เป็นอุปกรณ์ในการกวักด้ายเพื่อนำไปไวน
๑๘. หางเหิน เป็นอุปกรณ์สำหรับเสียบมะกักเพื่อกรอเส้นด้าย
๑๙. มะกัก เป็นอุปกรณ์ในการกรอเส้นด้ายเพื่อนำไปไวน
๒๐. ขนเม่น หรือ ไม้แหลม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการจกด้ายพุ่งเส้นยืน

ลวดลายผ้าตีนจกเมืองลอง

ช่างทอผ้าตีนจกชาวเมืองลองในอดีต เป็นผู้ที่มีพรสวรรค์และความสามารถสูง เห็นได้จากลวดลายโบราณของผ้าที่เหลือตกทอดมาจนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากนับร้อยลาย โดยช่างทอผ้าเมืองลองในอดีตส่วนใหญ่มีความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นลวดลายและสอดใส่สีสันของผ้าให้มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน นอกจากนี้ยังมีการนำลายผ้าพื้นฐานต่าง ๆ มาประสมกันอย่างกลมกลืนแต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่มีการบันทึกลายผ้าและชื่อไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมีเพียงการบอกต่อกันมา ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาด ประกอบกับในปัจจุบันมีการประยุกต์ลายผ้าจากแหล่งอื่นมาใช้ทำให้ลวดลายโบราณที่เป็นของเมืองลองอย่างแท้จริงสูญหายไปที่สุดในที่น่าเสียดาย

เอกลักษณ์ของผ้าตีนจกเมืองลอง

แหล่งทอผ้าตีนจกในประเทศไทยมีอยู่หลายแห่งซึ่งแต่ละที่มีลักษณะเฉพาะที่ต่างกันของตนเอง สำหรับแหล่งผลิตที่เมืองลองหรืออำเภอลอง จังหวัดแพร่ เป็นแหล่งทอผ้าตีนจกที่สำคัญของภาคเหนือซึ่งมีเอกลักษณ์ของผ้าตีนจกที่สำคัญดังนี้

๑. ความหลากหลายของสีพื้นที่ตั้งลวดลาย

ผ้าตีนจกของเมืองลองมีลักษณะสีเด่นดูแล้วสะดุดตาต่างจากแหล่งอื่นจึงมักนิยมใช้สีพื้นเดิมโดยตลอดเช่น พื้นแดง เป็นต้น ช่างทอผ้าชาวเมืองลองในอดีตมีความสามารถในการออกแบบสีและลวดลายได้อย่างกลมกลืน ทั้งผ้าตีนจกที่เป็นผ้าฝ้าย ไหมหรือด้น ทำให้ผ้าทอตีนจกเมืองลองเป็นผ้าที่ทรงคุณค่า ปัจจุบันช่างทอผ้าชาวอำเภอลองยังได้มีการพัฒนาการใช้สีย้อมผ้าจากธรรมชาติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและมีความสวยงามตามธรรมชาติหลากหลายสี ซึ่งทำให้ผ้าทอตีนจกที่ผลิตได้มีคุณค่ามากขึ้น ตลอดจนยังสามารถนำไปตกแต่งกับผ้าอื่นๆได้ง่าย

๒. ลวดลายที่ใช้ทอผ้ามีหลากหลาย

ลายที่ใช้ในผ้าทอตีนจกจากแหล่งอื่น ส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่มีลักษณะเป็นทรงเหลี่ยมขาดความอ่อนช้อย แต่ลวดลายจากตีนจกของเมืองล่องจำนวนมากที่เลียนแบบธรรมชาติ เช่น ลายผักแว่น ลายมุก ลายงูห้อยข้าว เป็นต้น ลายเหล่านี้มีความอ่อนช้อยกว่าลายเหลี่ยมต่างๆ นอกจากนี้การจัดวางลวดลายบนพื้นผียังมีลักษณะกลมกลืนงดงามและลงตัว ตามรูปแบบองค์ประกอบความงามทางศิลปะ

๓. ผ้าทอจากเมืองล่องมีประโยชน์ในการใช้สอยสูง

เนื่องจากมีหลายชนิดให้เลือกใช้เช่น ผ้ายกใช้ต่อชายขึ้น หรือนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสวมใส่ ผ้าเทปใช้ทำผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ในขณะที่ผ้าทอตีนจกจากแหล่งอื่นเน้นการใช้ต่อชายผ้าถุงเป็นหลักการคิดค้นพัฒนาที่ต่อเนื่องของช่างทอผ้าชาวอำเภอล่องในปัจจุบันทำให้ผ้าทอตีนจกเมืองล่องมีความทันสมัยทั้งสีสันและลวดลาย

๔. ผ้าทอตีนจกเมืองล่องมีหลายขนาดให้เลือกใช้

ในการทอใช้พื้ขนาดต่างกันทำให้ขนาดของผืนผ้ามีขนาดเล็กจนไปถึงขนาดใหญ่ ทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม

๕. ผ้าทอตีนจกเมืองล่องในปัจจุบันมีราคาย่อมเยา

ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถในการพัฒนาผ้าตีนจกให้ง่ายขึ้น โดยใช้เขาพื้ช่วยในการทำลวดลายและใช้เวลาทอผ้าแต่ละผืนสั้นลง โดยคุณค่าของผ้าไม่ได้ด้อยลง ต้นทุนในด้านแรงงานจึงต่ำกว่าการใช้เทคนิคการจกแบบเดิม ตลาดของผ้าทอตีนจกเมืองล่องจึงขยายออกไปกว้างเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรณีการ ทิมหอม^{๔๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อาชีพการผลิตผ้าทอมือ : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษากระบวนการผลิตผ้าทอมือบ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และ ๒) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวโน้ม ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาอาชีพการผลิตผ้าทอมือของชาวบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพทอผ้า และลูกค้าที่มาซื้อสินค้าผ้า ในชุมชนหมู่บ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี วิธีการวิจัยใช้ทั้งการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการสังเกต สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลหลักฐานด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงอุปนัยเพื่อหาข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าของบ้านหนองขาวมีมาเป็นเวลานาน

^{๔๙} กรณีการ ทิมหอม, อาชีพการผลิตผ้าทอมือ : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๒), หน้า ๑-๒.

ตั้งแต่อดีต ผู้หญิงชาวหนองขาวจะทอผ้าในเวลาว่างจากการทำนา เป็นการทอเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน เพื่อเป็นของฝาก หรือใช้ในงานบุญ งานประเพณีต่างๆ สำหรับคนในครอบครัว การทอผ้าของชาวหนองขาวในอดีตใช้กี่เอว กี่มือ การถ่ายทอดวิธีการทอผ้าของชาวบ้านหนองขาวในอดีตจะมีการถ่ายทอดกันเองในครัวเรือนและ เครือญาติ แต่ปัจจุบันจะมีการสอนตามบ้านของผู้ชำนาญการทอผ้าในหมู่บ้าน ผ้าทอมือของบ้านหนองขาวได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าพื้นและผ้ามัดหมี่ แต่ที่ทอกันมากและเป็นที่นิยมใช้ทั่วไปทั้งคนในท้องถิ่นเองและผู้ที่สัญจรผ่านไปมาก็คือ “ผ้าขาวม้า” ได้มีการแปรรูปผ้าทอมือบ้านหนองขาวเป็นสินค้าชนิดต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการนำผ้าทอมาใช้นั้นมากยิ่งขึ้น การรวมกลุ่มผู้ทอผ้าในระยะเริ่มแรกจะเป็นการรวมกลุ่มตามธรรมชาติกับลูก การรวมกลุ่มตามธรรมชาติกับก๊อกระตุก ส่วนในปัจจุบันจะมีการรวมกลุ่มสตรีอาสาทอผ้า กลุ่มมัดย้อม กลุ่มสตรีทอผ้าสหกรณ์ การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด และกลุ่มทอผ้าอิสระตามสังกัดนายทุนอื่นๆ องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพการผลิตผ้าทอมือให้กับกลุ่มสตรีทอผ้าทุกกลุ่ม รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์สินค้า และการจดทะเบียนผ้าทอมือและผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นสินค้า OTOP หรือสินค้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานเทศกาลต่างๆ ผู้บริโภคผ้าหนองขาว คือชาวหนองขาวเอง ๕๐ % และจำหน่ายให้กับลูกค้าขาประจำ และลูกค้าจร ต่างๆ อีก ๕๐ % ปัญหาและอุปสรรคของอาชีพทอผ้าบ้านหนองขาวคือ ปัญหาการขาดบุคลากรผู้ทอผ้าในฤดูทำนา ทำให้ผ้าไม่พอจำหน่าย และปัญหาเงินทุนในการจัดซื้อวัตถุดิบในการทอของกลุ่ม มัดย้อม แนวโน้มในอนาคตผ้าหนองขาวจะดำรงอยู่คู่บ้านหนองขาว เนื่องจากชาวหนองขาวมีค่านิยมในการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองของตน ภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และความงดงามของผ้าพื้นเมือง มีการ แปรรูปผลิตภัณฑ์อย่างหลากหลาย ได้รับความนิยมจากชาวต่างถิ่น อาชีพทอผ้าหนองขาวจะดำรงอยู่ได้ และเป็นธุรกิจชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ และการมีงานทำ เป็นอาชีพเสริมของกลุ่มสตรีในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

สมศักดิ์ ไกรเดช^{๕๐} ได้ศึกษาเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชนบทอีสาน : ผ้าทอมือบ้านลาดสมติ หมู่ที่ ๓ ตำบลกุศกร อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการผลิตผ้าทอมือ บ้านลาดสมติ หมู่ที่ ๓ ตำบลกุศกร อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ๒) เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการและเทคนิคในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอมือ ๓) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบวิธีการและเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอมือให้เป็นมรดกของชุมชนสืบไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้มี ๒ ลักษณะ ลักษณะแรกคือ กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าด้วยมือโดยตรง ประกอบด้วย กลุ่มสตรีทอผ้าไหมและกลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย ที่เป็น

^{๕๐} สมศักดิ์ ไกรเดช, การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชนบทอีสาน : ผ้าทอมือ บ้านลาดสมติ หมู่ที่ ๓ ตำบลกุศกร อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี, (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

คณะกรรมการ สมาชิก ครูภูมิปัญญากลุ่ม ครูภูมิปัญญาระดับจังหวัด รวม ๕๓ คน ลักษณะที่สองคือ กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทอผ้าด้วยมือ โดยอ้อม ประกอบด้วย กำนันตำบลกุศกร ๑ คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกุศกร ๒ คน คณะกรรมการหมู่บ้าน ๘ คน ปราชญ์ชาวบ้าน ๓ คน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มสตรีทอผ้า (นอຍกองค้การบริหารส่วนตำบลกุศกร ๑ คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุศกร ๒ คน คณะครูโรงเรียนบ้านลาดสมดี ๓ คน หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลกุศกร ๑ คน เจ้าหน้าที่เกษตรผู้ประสานงานตำบล ๑ คน) รวมทั้งสิ้น ๗๕ คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย เป็นเครื่องมือ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ๑. กระบวนการผลิตผ้าทอมือบ้านลาดสมดี มีลักษณะเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มที่มาจากการเลือกตั้ง มีระเบียบข้อบังคับ มีทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มและมีงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีการผลิตที่บ้านของสมาชิก มีศูนย์รวมในการจัดจำหน่าย แยกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มสตรีทอผ้าไหม และกลุ่มสตรีทอ ผ้าฝ้าย มีกระบวนการผลิต ๒ รูปแบบ คือ การผลิตผ้าทอมือแบบดั้งเดิม กับการผลิตผ้าทอมือแบบสมัยปัจจุบัน ๒. รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอมือบ้านลาดสมดี มีการสอนในรูปแบบสังคมประกิต (Socialization) มีวิธีการถ่ายทอด ๒ วิธีคือ วิธีแรกใช้วิธีการสาธิตและวิธีที่สองใช้วิธีการปฏิบัติจริง อีกทั้งมีการประกวดการทอผ้าด้วยมือเพื่อการพัฒนาผลงาน ครูภูมิปัญญาบางคนได้รับเชิญให้สอนในโรงเรียนระดับหมู่บ้าน ระดับอำเภอและระดับจังหวัดโดยใช้เทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอมือแบบพื้นบ้าน ๓. แนวทางในการพัฒนารูปแบบ วิธีการและเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอมือบ้านลาดสมดี ทางกลุ่มมีความเห็นว่าถ้าจะให้การทอผ้าด้วยมือยังคงอยู่และมีการพัฒนารูปแบบวิธีการ และเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาอยู่ต่อไปควรมีรูปแบบต่อไปนี้ หนึ่งจัดทำโครงการศึกษาดูงาน กลุ่มทอผ้าด้วยมือที่ประสบความสำเร็จในลักษณะเดียวกัน ปีละ ๑-๒ ครั้งเป็นประจำโดยขอ งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลกุศกร สองจัดทำหลักสูตรการทอผ้าด้วยมือระดับท้องถิ่นโดยโรงเรียนบ้านลาดสมดี ต่อเนื่องไปถึงระดับตำบล ขยายไปสู่ระดับอำเภอกับนักเรียน กลุ่มเป้าหมายเดิมอย่างต่อเนื่อง โดยของงบประมาณในส่วนเงินอุดหนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี สามจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีประจำปี โดยมีการประกวดการทอผ้าด้วยมือและมีรางวัลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมโดยทั่วถึง สี่ จำเป็นต้องมีศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าด้วยมือที่ทันสมัยจูงใจวัยรุ่นสาวด้วยสื่อที่ดึงดูดใจและ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กับ ห้ารัฐบาลหรือท้องถิ่นควรดูแลครูภูมิปัญญาผ้าทอมือ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินประจำเดือน เงินรางวัล มีสวัสดิการดูแลสุขภาพความเป็นอยู่และสุขภาพตลอดชีวิต

ฐิติภา บางกล้า^{๕๑} ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ ปัญหา อุปสรรค โอกาสของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาลและการบริหารจัดการที่เหมาะสม ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรวมทั้งใช้การสังเกตการณ์จากกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ๓ กลุ่มดังนี้ ๑) คณะกรรมการ ประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาลจำนวน ๒๒ คน ๒) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้แก่กรมพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรีจำนวน ๑ คน ๓) ลูกค้าที่มาซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาลจำนวน ๑๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้ ๑. ด้านการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี มีดังนี้ การสรรหา วัตถุดิบ วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านนั้นคือ ไหมประดิษฐ์และฝ้าย กระบวนการผลิตผ้าทอมือขั้นตอนในการทอประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ด้านผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มได้แก่ผ้าทอลาย ๔ ตะกอก ช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มแม่บ้านต้นตาลจะทำการจำหน่ายที่หน้าร้านของกลุ่มและออกร้านตามเทศกาลประจำจังหวัด ลูกค้าของกลุ่มแม่บ้านได้แก่ หน่วยงานราชการ คณะทัวร์ ลูกค้าทั่วไป การจัดการการเงินและบัญชี ทาง กลุ่มได้รับเงินทุนจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี กรมพัฒนาชุมชนและกลุ่มแม่บ้านสตรีอาเซียน การจัดการทรัพยากรบุคคล มีการสอนงานให้กับสมาชิกใหม่โดยให้สมาชิกปัจจุบันเป็นผู้ดำเนินการสอนงานจนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง ๒. ปัญหาและอุปสรรคคือ เส้นด้ายพันกันระหว่างการทอผ้า สินค้ามีไม่หลากหลาย การขนส่งสินค้าในการออก ร้านตามเทศกาลต่างๆ ไม่สะดวก ไม่มีการสำรวจสินค้าของคู่แข่งในตลาดปัจจุบัน ไม่มีการควบคุมสินค้าคงเหลือ ไม่มีวางแผนงบประมาณการเกี่ยวกับปริมาณเงินทุนที่ต้องการ และในปัจจุบันทางกลุ่มกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนสมาชิกโอกาสที่ทางกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาลจะได้รับคือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี ๓. การศึกษาของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้ ๒ วิธีดังนี้ ๑. การใช้กระบวนการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ๒.การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการตามหน้าที่ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้ดังนี้ การใช้กระบวนการตอบสนองความต้องการของลูกค้าสามารถแบ่งได้เป็น ๔ ช่วงได้แก่ รากหญ้า ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ซึ่งขั้นรากหญ้านั้นด้านแรงงานท้องถิ่นจะต้องมีความรู้ถึงสภาพตลาดและความต้องการของลูกค้า ขั้นต้นน้ำด้านการสรรหาวัตถุดิบทางกลุ่มควรแสวงหาแหล่งซื้อวัตถุดิบใหม่ ๆ เพื่อมีทางเลือกหลายทางในการสั่งซื้อชั้นกลางน้ำด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ทางกลุ่มควรหาช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่ ๆ จากที่มีอยู่เดิมเพื่อจะ

^{๕๑} ฐิติภา บางกล้า, การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

ทำให้ผู้บริโภครู้จักมากขึ้น ขึ้นปลายน้ำทางกลุ่มควรทำการสร้างตราผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้มีความน่าสนใจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้มากขึ้น ๒. การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการตามหน้าที่ การจัดการการตลาด ควรทำการสำรวจสินค้าของคู่แข่งเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่อไป การจัดการการผลิต กลุ่มแม่บ้านควรมีการกำหนดแผนกำลังการผลิตของกลุ่มไม่ทำการผลิตเก็บสำรองมากเกินไป การจัดการการเงินและบัญชี ทางกลุ่มแม่บ้านควรมีการจัดทำแผนและงบทางการเงินไว้ล่วงหน้า บริหารทรัพยากรมนุษย์ ทำได้โดยกระตุ้นให้สมาชิกพัฒนาตนเอง ส่งเสริมสมาชิกภายในกลุ่มในการแสวงหาความรู้

อัจฉรา ภาณุรัตน์, เครือจิต ศรีบุญนาท ,ณรงค์ศักดิ์ สาทิตานนท์ และ เสรี ชิวคำ^{๕๒} ได้ศึกษา เรื่อง โครงการวิจัยผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการผลิต การตลาด การส่งเสริมจากภาครัฐ แนวทางการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข การประเมินศักยภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การตลาด แนวโน้ม การตลาด แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือ สังกัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๘ กลุ่ม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มสหกรณ์สตรี ลำดวน จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มหม่อนไหมหลวงประดู่ จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มผลิตผ้าฝ้าย จำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มกลุ่มสตรีสหกรณ์ย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเสลา จังหวัดลำปาง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้าน ดงยาง จังหวัดอุดรธานี ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมผลิต จำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านบัวหลวง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มสตรีสหกรณ์ส่งเสริมอาชีพแก่งโสภา จังหวัดพิษณุโลก ผลิตภัณฑ์แปรรูปผ้า จำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์ตำบลแม่แรง จังหวัดลำพูน กลุ่มแม่บ้านแม่ตาด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลกลุ่มผู้ผลิตใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามการจัดทำเวทีประชาสังคม (Participate Action Research) ข้อมูลพฤติกรรม ผู้บริโภคใช้แบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพปัญหาของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือ ได้แก่ด้านการผลิต ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการส่งเสริมจากรัฐ ๒. การประเมินศักยภาพกลุ่มตามเกณฑ์การประเมินผลิตภัณฑ์หนึ่ง ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของคณะกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ในด้านตัวสินค้าและด้าน ความเข้มแข็งของชุมชน มีคะแนนเฉลี่ย ๗๖.๗๕ คะแนน อยู่ในเกณฑ์ระดับ ๒ ดาว คือ กลุ่มที่มี ศักยภาพ หรือ ความพร้อมปานกลางที่จะจำหน่ายสินค้าในระดับภายในประเทศ ๓. แนวโน้ม การตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ จากการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าผ้าทอมือ ในกลุ่มผู้บริโภคที่อยู่

^{๕๒} อัจฉรา ภาณุรัตน์ และคณะ,โครงการวิจัยผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์, งานวิจัย, (สุรินทร์ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.กรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๒.

ในเขตกรุงเทพมหานคร มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป พบว่าตลาดต้องการซื้อสินค้าผ้าทอมือเรียงตามลำดับ ได้แก่ผ้าพื้นเป็นหลาสำหรับตัดชุด ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ และอื่นๆ ตลาดต้องการซื้อสินค้าผ้าฝ้ายทอมือ เรียงตามลำดับได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าพื้นสำหรับตัดชุด ผ้าคลุมโต๊ะ พรหมเช็ดเท้า ผ้าคลุมเตียง ผ้ารองจาน ผ้าคลุมไหล่ และอื่น ๆ ตลาดต้องการซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้า

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ : องค์ความรู้และการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับผ้าทอมืองแพร์ แนวคิด องค์ความรู้ การมีส่วนร่วมและระบบความสัมพันธ์ของการจัดการเชิงเครือข่าย และสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้เกี่ยวข้องการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ก. เชิงปริมาณ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มประชากรที่ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองแพร์และอำเภอลอง จังหวัดแพร่ จำนวนทั้งสิ้น ๔๙ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยอ้างอิงเกณฑ์ขั้นต่ำต่อกลุ่มไม่น้อยกว่า ๗ คน ดังนั้นจะได้จำนวนประชากรทั้งสิ้น ๓๔๓ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองแพร์และอำเภอลอง จังหวัด

แพร่ ซึ่งมีจำนวน ๓๔๓ คน และหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน ๑๘๔ คน จากสูตรของ ทาโร ยามาเน่^๑ ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๐.๐๕ ดังนี้

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) ได้ดังนี้^๒

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า

$N(e)^2$ = ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้ (Allowable error 0.05)

วิธีทำ

โดย n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

ประชากรทั้งหมด ๓๔๓ คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

วิธีทำ

$$\begin{aligned} n &= \frac{343}{1 + 343 (0.05)^2} \\ &= \frac{343}{1 + 0.86} = \frac{343}{1.86} \end{aligned}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน $n = 184$ คน

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๑๘๔ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คือการสุ่มจากกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มที่กำหนดไว้ขั้นต่ำ ๗ คน จาก ๔๙ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

^๑Yamane, Taro, *Statistics, An Introductory Analysis* 2nd Ed., (New York: Harper and Row, 1967), p 125.

^๒อนันต์ จันทะนี, *การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ*, ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙, หน้า ๓๕.

ข. เชิงคุณภาพ

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ผู้นำชุมชน, ตัวแทนผ้าทอ จำนวน ๑๔ คน

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอลอง ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน, ตัวแทนกลุ่มผ้าทอ จำนวน ๘ คน โดยการใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามเชิงปริมาณ (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ (Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยดำเนินการดังนี้

ก. เชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาวิจัย

๔. สร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ นำมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ (Item-Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไปทุกข้อ

๗. นำข้อแก้ไขที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง

๘. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๙. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบขององค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการดำเนินงาน การสร้างองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอ และวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อผ้าทอเมืองแพร่เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ **มากที่สุด**

๔ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ **มาก**

๓ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ **ปานกลาง**

๒ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ **น้อย**

๑ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๓ เป็นแบบ สอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน ๗ ด้านคือ

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation)

๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)

๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence)

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๓ ท่าน คือ

๑. นางอุทัยวรรณ มินสุวรรณ

ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน

๒. ผศ.สาธิต แก่นมณี

ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญ

๓. นางรุจิกาญจน์ ทันใจ

ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดแพร่

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอสูงเม่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach)^๓ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ.....

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๕ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

(๑) เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับผ้าทอเมืองแพร่ แนวคิดและการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดแพร่

(๒) แบบสอบถาม สำหรับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ ในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่และอำเภอลอง จำนวน ๑๘๔ คน โดยวิธีคำนวณตามสูตรทาโร ยามาเน่ เพื่อศึกษาส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

^๓ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗) หน้า ๑๙๑.

(๓) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น สภาพการดำเนินงานผ้าทอมืองแพร์ แนวคิดและการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

(๔) แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน, ตัวแทนกลุ่มผ้าทอมืองแพร์ เพื่อศึกษารูปแบบผ้าทอมืองแพร์ แนวคิดและการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

(๕) วิธีการจดบันทึก (Field Note) และบันทึกเสียงโดยใช้แท็บบันทึกเสียง

(๖) สัมภาษณ์จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มเฉพาะ และการสอบถามเกี่ยวกับสภาพบริบทผ้าทอมืองแพร์ เพื่อเสนอการจัดการเชิงเครือข่ายของผ้าทอมืองแพร์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ก.เชิงปริมาณ (Questionnaire)

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้นำชุมชนที่เป็นที่ตั้งวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ขอความร่วมมือไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มสมาชิกผ้าทอมืองแพร์ที่อาศัยอยู่เขตพื้นที่อำเภอเมืองแพร์และอำเภอลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๘๔ คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๔. ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลรับแบบสอบถามมาด้วยตนเอง ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลแบบสอบถาม

ข. เชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลผู้นำชุมชนที่เป็นที่ตั้งวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย กับกลุ่มเป้าหมายคือผู้นำชุมชนและตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จำนวน ๑๔ คน ซึ่งในการแจกแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๔. วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเทป

๕. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลรับแบบสัมภาษณ์มาด้วยตนเอง ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลแบบสัมภาษณ์ต่อไป

ข. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบประชุมกลุ่มย่อยเพื่อการวิจัย และขอหนังสืออนุญาตผู้นำชุมชนที่เป็นที่ตั้งวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชนและตัวแทนวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จำนวน ๘ คน หลังจากนั้นดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย

๓. ผู้วิจัยดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย กับกลุ่มเป้าหมายคือผู้นำชุมชน ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ และตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จำนวน ๘ คน

๔. ทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเทป

๕. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการแจกแบบสอบถามของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเมืองแพร่ ในอำเภอเมืองและอำเภอลอง

๒) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้^๔

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

๓) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑) คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น ด้านบริบท ด้านองค์ความรู้ และด้านการจัดการเชิงเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่

๒) สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่ม ผ้าทอเมืองแพร่ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๕.๓ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \sum \frac{S_i^2}{St^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_i^2 แทนคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

St^2 แทนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

^๔ สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

๒) สถิติพื้นฐาน

ค่าร้อยละ (Percentage)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{ตัวเลขที่ต้องการเปรียบเทียบ} \times 100}{\text{จำนวนเต็ม}}$$

ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด n แทน จำนวนข้อมูล

๓) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

 $\sum x^2$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง $(\sum x)^2$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง n แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่, องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์กรความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอลอง ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นผลการวิจัยผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ สรุปเป็นภาพรวมและนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

๔.๒ องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔.๔ องค์กรความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

๔.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

จังหวัดแพร่ มีที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดแพร่เป็น ๑ ใน ๑๗ จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทยตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้ง เหนือที่ ๑๔.๓๐ ถึง ๑๘.๔๔ องศา กับเส้นแวงที่ ๙๙.๕๘ ถึง ๑๐๐.๓๒ องศาอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๕๕ เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงหมายเลข ๑๑ และ ๑๐๑ ประมาณ ๕๕๑ กิโลเมตรและทางรถไฟ ๕๕๐ กิโลเมตร (ถึงสถานีรถไฟเด่นชัย) มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๗๖๘.๙๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔,๐๘๖,๖๒๕ ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่จังหวัดแพร่ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้ง ๔ ทิศ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๘๐ เป็นภูเขาที่มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ ๒๐ โดยลาดเอียงไปทางทิศใต้ ตามแนวไหลของแม่น้ำยม คล้ายกันกระเทพื้นที่ราบ ของจังหวัดจะอยู่ระหว่างหุบเขา มี ๒ แปลงใหญ่ คือ ที่ราบบริเวณพื้นที่อำเภอร้องกวาง อำเภอหนองม่วงไข่ อำเภอ เมืองแพร่ อำเภอสูงเม่น และอำเภอเด่นชัย และอีกหนึ่งแปลงคือ บริเวณอำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น ซึ่งที่ราบ ดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร

กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแพร่ ในกลุ่มชนชาวไทยภาคเหนือจะมีวัฒนธรรมหนึ่งของหญิงสาวที่ถ่ายทอดกันต่อการทอผ้า ซึ่งมีมานานจะเห็นได้จากจิตรกรรมฝาผนังที่วัดเวียงต้า อำเภอลอง การทอผ้าของที่นี่เป็นการทอผ้าฝ้าย ทอด้วยกี่พื้นบ้าน ส่วนใหญ่ทอเป็นผ้าซิ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ซิ่นตามะนาว ซิ่นตาหมู่ ซิ่นก่านคอกวายเป็นต้น และผ้าซิ่นที่ต่อตีนจกจะใช้ก็ต่อเมื่อไปงานสำคัญนอกจากกลุ่มชนชาวไทยแล้วยังมี ชาวไทยภูเขาที่ทอผ้าด้วย คือ กะเหรี่ยง จากหลักฐานที่วัดสะแล่ง ซึ่งเป็นแหล่งสะสมผ้าโบราณ ที่อำเภอลอง จังหวัดแพร่^๑

ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) จังหวัดแพร่ หรือโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน ท้องถิ่น โดยรัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชน ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้า ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด กระบวนการบริหารจัดการ การเข้าถึงแหล่งทุนและการตลาดเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากผลการดำเนินงานการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ตลอดปีที่ผ่านมา มีผลการจัดเก็บรายได้จากการจำหน่ายเป็นยอดเงินที่สูงขึ้น

จังหวัดแพร่มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด คือ วิสัยทัศน์ “เมืองแพร่น่าอยู่ ประตูลู่ล้านนา เศรษฐกิจก้าวหน้า ประชาเป็นสุข” สำหรับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ “ส่งเสริมอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและขยายผลโครงการตามแนวพระราชดำริ” กลยุทธ์ ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างมูลค่าให้กับสินค้า พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการจำหน่ายส่งเสริมความรู้ด้านประชาสัมพันธ์การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและเพิ่มรายได้

สำหรับโอกาสการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่เห็นว่านโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของรัฐและจังหวัดมีความสอดคล้องกัน วิสาหกิจชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลาย

^๑ คลังเอกสารสาธารณะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/๕๔๒๓>

และมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพของสินค้า มีหน่วยงานภาคีในส่วนของคณะกรรมการและคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ระดับอำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น เครื่องจักสาน เสื้อผ้า หม้อห้อมสำเร็จรูป เป็นต้น

และข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวนวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากทำให้การส่งเสริมของหน่วยงานภาคีไม่ทั่วถึง และหน่วยงานภาคีมีงบประมาณ/บุคลากร ในการให้ความรู้และการติดตามการดำเนินงานไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่ม

จากการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมของจังหวัด ได้แก่ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การจักสาน สมุนไพร การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ เกิดการรวมกลุ่มและการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชนทำให้ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีอาชีพและรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

แผนภาพที่ ๔.๑ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่

ปัญหาอุปสรรคที่พบในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดแพร่ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ นางมลทริกา พากเพียร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ พบว่า

๑. ปัญหาด้านการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มที่มาขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแล้วดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาคีไม่เห็นความสำคัญการบันทึกการให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนทำให้ขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของหน่วยงานภาคี

๒. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนซ้ำ แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมาก และเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

แผนภาพที่ ๔.๒ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่

ปัญหาด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่ นางสาวรัตดา ปันพอง หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมอุตสาหกรรม พบว่า

๑) ปัญหาการออกแบบการผลิตสินค้าไม่ตรงตามความต้องการ ขาดความรู้ ทางการจัดการการตลาดจึงเกิด ปัญหาสินค้าที่ผลิตไม่สามารถจำหน่ายได้ขาดความต่อเนื่องในการผลิตสินค้า ไม่เป็นที่รู้จักและเมื่อไม่มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร และขาดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่รักษาคุณภาพมีความสวยงามคงทนสะดวกต่อการขนส่งและจัดจำหน่าย

๒) ปัญหาเรื่องคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน

๓) ปัญหาขาดแคลนแรงงานในการผลิตเนื่องจากเป็นวัยที่ผลิตอายุเกิน ๕๐ ปี เป็นส่วนมาก เนื่องจากขาดการจูงใจให้แรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพดั้งเดิม ขาดการณรงค์ของท้องถิ่น ให้แรงงานคืนสู่ชุมชนท้องถิ่นหันมาสนใจวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาอาชีพครอบครัวชุมชนของตน

๔) ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ

๕) การตลาดการบริหารจัดการไม่มีการสำรวจการตลาดไม่มีการวางแผนการตลาดการผลิตสินค้ายังไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานนอก และไม่สามารถพัฒนาเครือข่ายให้เพิ่มขึ้นได้

๖) ปัญหาจัดการด้านบัญชี ไม่มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องทำให้ไม่สามารถรับรู้รายได้รายจ่ายที่แท้จริง

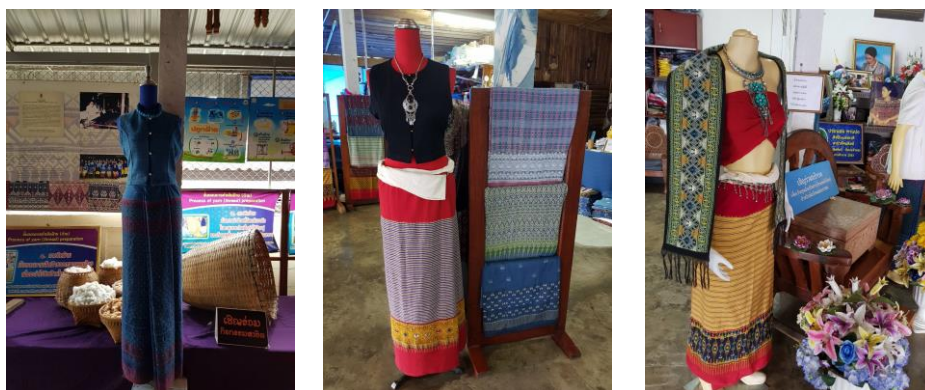

แผนภาพที่ ๔.๓ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการผ้าทอไต้ลื้อบ้านถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการผ้าทอไต้ลื้อบ้านถิ่น นางพรทิพย์ ถิ่นสอน พบว่า

๑) เงินทุนไม่เพียงพอขาดเงินทุนหมุนเวียนเงินทุนในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรือน ทำให้ผลการดำเนินงานประสบภาวะขาดทุนบางกลุ่มต้องเลิกกิจการไปศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนถือว่ามีความสำคัญในการบริหารกิจการ เพราะจะเป็นมือที่ทำให้กิจการอยู่รอดอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง

๒) อาคารสถานที่ประกอบการไม่สมบูรณ์วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไม่ทันสมัยและได้มาตรฐาน

แผนภาพที่ ๔.๔ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

แผนภาพที่ ๔.๕ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการผ้าทอเมืองแพร่

จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ นางจันทร์หอม กันกา บ้านต้นห้า หมู่ที่ ๘ ตำบลป่าเมต อำเภอมือแพร จังหวัดแพร่ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายแถมไหม บ้านต้นห้า หมู่ที่ ๘ เกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ พบว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ (ไหมแถมฝ้าย) ของกลุ่มมีการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีการดำเนินงานในลักษณะผ้าทอยกดอก ซึ่งผ้าที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการทอผ้าได้มีการสั่งมาจากบริเวณพื้นที่บ้านร่องกาศ อำเภอสองแคว ซึ่งเป็นผ้าขาวดิบและทางกลุ่มมีการนำฝ้ายมาย้อมสีเพื่อให้ได้สีตามที่ต้องการ และการทอเป็นลักษณะทอด้วยมือ ทำให้จะมีฝ้ายที่มีลวดลายละเอียด งดงาม และผ้าที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องแต่งกาย ผ้าประดับตกแต่ง ในส่วนพื้นที่ของการดำเนินการและการทำงานของกลุ่มได้มีการใช้บริเวณหลังบ้านของประธานกลุ่มดำเนินการ และการทอผ้าของกลุ่มมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้การ

ทำงานต้องอาศัยคนที่มีความรับผิดชอบในการหาตลาด เป็นคนที่มีความคล่องตัวในการทำงาน และต้องอาศัยคนที่มีกำลังในการทำงาน เช่น การเดินทาง สุขภาพ การเสียสละ เป็นต้น ในส่วนด้านการขยายเครือข่ายของกลุ่มฝ้ายแกมไหม ยังคงมีปัญหา คือ การหาผู้ที่ต้องการจะทำงานในส่วนนี้ ซึ่งโดยมากจะเป็นแรงงานที่มีอายุเกิน ๔๐ ปี ซึ่งความต้องการของกลุ่มฝ้ายแกมไหมยังคงขาดผู้ที่มีอายุน้อยสำหรับดำเนินการของกลุ่ม ในปัจจุบันมีเพียงลูกสาวของประธานกลุ่มที่มีการดำเนินการด้านการหาตลาด หรือการนำสินค้าไปจัดงานตามที่ได้รับทราบหรือร้องขอมาบ้างจากองค์กรของรัฐ และในส่วนของการตลาดของผ้าทอซึ่งจะมีลักษณะหรือลายคล้ายๆ กัน หรือสำหรับคนที่ไม่มีความรู้ด้านผ้าทอทำให้แยกแยะไม่ออกว่าลักษณะเป็นอย่างไร

แผนภาพที่ ๔.๖ สัมภาษณ์นางสุพิน นาห้วย ผู้ประกอบกิจการผ้าทอเมืองแพร่

จากการสัมภาษณ์ นางดวงเดือน วันลังกา ผู้ประกอบกิจการผ้าทอเมืองแพร่ พบว่า กระบวนการและขั้นตอนของการผลิตสินค้ายังขาดแรงงานในการตัดเย็บชิ้นรูปสินค้าและการสร้างมาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงความหลากหลายในลายผ้าทอมือ เพราะความต้องการทางด้านตลาดในด้านความแตกต่างยังมีอีกมาก และอีกส่วนหนึ่งในขั้นตอนของการผลิตสินค้าคือ ความเป็นมาตรฐานของการวัดระยะของผ้าที่จะนำมาทอ เนื่องจากปัจจุบันใช้วิธีการวัดโดยนำอุปกรณ์ที่ใช้วัดระยะทางมาวัด ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ จึงอยากให้ผู้ที่มียุทธศาสตร์หรือมีส่วนรับผิดชอบได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้

แผนภาพที่ ๔.๗ กระบวนการผลิตผ้าทอมืองแพร่

ด้านการตลาดที่ทางกลุ่มมักประสบปัญหา คือ การผูกขาดด้านการตลาดของกลุ่มใหญ่ ที่ทำให้กลุ่มเล็กไม่สามารถนำสินค้าที่มีอยู่ไปนำเสนอขายได้ ซึ่งบางทีสินค้าของกลุ่มเล็กมีคุณภาพมากกว่า จึงมีความต้องการให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบส่วนนี้ได้เข้ามาจัดการด้านการตลาดเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการนำเสนอสินค้า

จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ นางสาวพิน นาห้วย บ้านต้นห้า หมู่ที่ ๘ ตำบลป่าเมต อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอพบว่า การดำเนินการของกลุ่มได้จะต้องอาศัยความสัมพันธ์ของประธานกลุ่มที่ออกขายตามงานต่างๆ ในระยะเริ่มต้น ซึ่งด้านความร่วมมือและการช่วยเหลือจากองค์กรของรัฐไม่ได้ความช่วยเหลือตามที่ควรจะได้ โดยในบางกรณีที่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้วิสาหกิจออกจัดนิทรรศการ แต่ไม่ค่อยมีการส่งเสริมให้ไปร่วมซึ่งทำให้การตลาดของกลุ่มยังไม่เปิดเท่าที่ควร ในส่วนของขั้นตอนและกระบวนการของการผลิตผ้าทอของกลุ่มซึ่งมักจะคล้ายกับกลุ่มอื่นๆ ที่ขาดแคลนแรงงานที่เป็นวัยทำงาน เพราะคนที่ทอผ้าในปัจจุบันมักเป็นวัยที่มากกว่า ๔๐ ปี ซึ่งทางกลุ่มก็เปิดรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาวิธีการเพื่อไม่อย่างให้เกิดการสูญหายและมีการสืบต่อด้านผ้าทอมือ แต่ต้องเข้าใจว่าวัยทำงานส่วนมากมักสนใจงานด้านอื่นมากกว่าเพราะการทำงานด้านผ้าทอมือเป็นงานที่ละเอียด ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาตนเอง เช่น ผู้ที่เริ่มหัดทอผ้า สำหรับม้วนแรกอาจใช้ระยะเวลาเกือบ ๒ เดือนกว่าจะเสร็จ แต่สำหรับผู้ที่มีความชำนาญแล้วอาจใช้เวลาประมาณ ๒ สัปดาห์

แผนภาพที่ ๔.๘ รางวัลที่ได้รับจากการประกวดผ้าทอมืองแพร

ด้านการออกแบบผ้าและการถ่ายทอดความรู้ ทางกลุ่มได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่มค่อนข้างดีมาก และหน่วยงานที่สนใจ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ดำเนินการเสนอลายผ้าทอใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และมีการเสนอให้จัดทำรูปแบบสำหรับบุรุษที่ทางกลุ่มไม่เคยมีการดำเนินการเนื่องจากส่วนมากผ้าทอมือจะนิยมใช้สำหรับสตรีเป็นส่วนมาก รวมถึงการออกแบบการแพ็คเก็จสำหรับบรรจุสินค้าเพื่อให้เกิดความน่าสนใจกับลูกค้ามากยิ่งขึ้น

ส่วนของการตลาดที่เป็นรายได้หลักของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มได้กล่าวว่าทางด้านบริษัทขายสินค้าที่มีการตั้งร้านค้าได้เข้ามาเพื่อสั่งสินค้าเพื่อนำไปขายในสนามบินก็มี แต่ประสบกับปัญหาที่พบมากก็คือ การตัดเย็บและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เนื่องจากขาดแรงงานในการตัดเย็บ เช่น ทำเป็นกระโปรง ผ้าชิ้น กางเกง เป็นต้น เพราะเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียด ไม่เหมือนกับการทอเพราะต้องมีการวัด การคำนวณ รวมถึงการเย็บเพื่อให้เกิดรูปลักษณ์ของสินค้า

ส่วนการกำหนดราคาสินค้าทางกลุ่มถือเป็นกลุ่มที่ใหญ่ซึ่งพอจะมีกำลังการผลิตพอสมควร อาจจะทำให้หลายกลุ่มมองว่าเป็นการขายตัดราคาสินค้า แต่ก็ก็เป็นราคาที่คิดจากต้นทุนและการลงทุนในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้บางครั้งหลายกลุ่มที่มีราคาสินค้าสูงกว่าเกิดความไม่พอใจ แต่ทางกลุ่มก็ต้องมีการชี้แจงและทำความเข้าใจในประเด็นนี้

ด้านการออกจัดนิทรรศการแสดงสินค้าในงานต่างๆ ซึ่งบางครั้งต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อจะได้นำสินค้าผ้าทอของกลุ่มได้ไปแสดง ซึ่งหากรอแต่องค์กรของรัฐที่จะนำเสนอมาให้ไม่เพียงพอ ต้องรู้จักกับผู้จัดงาน หรือคนที่ไปบางครั้งก็รวมกลุ่มกันไปบ้าง และบางครั้งในสถานที่จัดงานมีการจัดแสดงในหลายๆ อย่างซึ่งหลายๆ ครั้งสินค้าเครื่องแต่งกายก็ขายตรงข้ามกับร้านขายอาหาร ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่สินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องแต่งกาย จะทำให้เกิดกลิ่นและลดเสน่ห์ของผ้าทอมือ

๔.๒ องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตารางที่ ๑-๒

ตารางที่ ๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	๑๙	๑๐.๓๓
หญิง	๑๖๕	๘๙.๖๗
รวม	๑๘๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๘๔ คน จำแนกเป็นเพศ เพศชาย จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๓ เพศหญิง จำนวน ๑๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๖๗

ตารางที่ ๒ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๒๐ – ๓๐ ปี	๐	๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๓๑	๑๖.๘๕
๔๑ – ๕๐ ปี	๖๓	๓๔.๗๘
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๙	๔๘.๓๗
รวม	๑๘๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๘๔ คน จำแนกเป็นอายุ พบว่า อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป มากที่สุด จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๗ รองลงมา ได้แก่ อายุ ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๗๘ และอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๑ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๕

ตารางที่ ๓ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกการศึกษา

การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๘๑	๔๔.๐๒
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	๘๑	๔๔.๐๒
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า		
อนุปริญญา	๑๕	๘.๑๕
ปริญญาตรี	๗	๓.๘๐
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป		
รวม	๑๘๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๘๔ คน จำแนกตามการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มากที่สุด จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๒ รองลงมาคือระดับอนุปริญญา จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๕ และระดับปริญญาตรี จำนวน ๗ คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๐

ตารางที่ ๔ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑-๕,๐๐๐ บาท	๕๗	๓๐.๙๘
๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท	๗๖	๔๑.๓๐
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๔๐	๒๑.๗๔
๑๕,๐๐๐ ขึ้นไป	๑๑	๕.๙๘
รวม	๑๘๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๘๔ คน จำแนกตามรายได้ พบว่า สมาชิกที่มีรายได้ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มากที่สุด จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓๐ รองลงมาคือ ๑ - ๕,๐๐๐ จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙๘ และมีรายได้ ๑๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๘

๒) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน และ ๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน รวมทุกด้าน

ด้าน	การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการที่ยั่งยืน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	การรับรู้มุมมองร่วมกัน	๔.๒๖	๐.๔๒	มาก
๒	การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	๔.๔๖	๐.๕๓	มาก
๓	การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	๔.๑๓	๐.๖๒	มาก
๔	การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	๔.๒๓	๐.๕๘	มาก
๕	การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	๔.๓๖	๐.๕๑	มาก
๖	การพึ่งพิงอิงร่วมกัน	๔.๒๘	๐.๖๒	มาก
๗	การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	๔.๑๗	๐.๖๕	มาก
รวม		๔.๒๗	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๕ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน รวมทุกด้าน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๔๖$, S.D. = ๐.๕๓) รองลงมาคือ การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๕๑) และการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๖๒)

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน **ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน**

ข้อที่	ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่ของกลุ่มวิสาหกิจ	๔.๔๘	๐.๕๐	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานแหล่งทุนสนับสนุนของกลุ่มวิสาหกิจ	๔.๓๔	๐.๔๘	มาก
๓	ท่านได้มีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ	๔.๑๓	๐.๓๓	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก	๔.๑๑	๐.๓๒	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการทางด้านการตลาดในการส่งสินค้าออกจำหน่าย	๔.๒๓	๐.๔๕	มาก
รวม		๔.๒๖	๐.๔๒	มาก

จากตารางที่ ๖ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$, S.D = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่ของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.48$, S.D = 0.50) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานแหล่งทุนสนับสนุนของกลุ่มวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.34$, S.D = 0.48) และการมีส่วนร่วมในการจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.11$, S.D = 0.32)

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน **ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน**

ข้อที่	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการออกแบบผ้าทอเมืองแพร่	๔.๒๘	๐.๔๕	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการคิดกำหนดช่องทางการตลาด	๔.๕๐	๐.๕๐	มาก

ข้อที่	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
	ของผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่			
๓	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น	๔.๕๙	๐.๔๙	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่อย่างเสมอ	๔.๖๖	๐.๔๗	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการวางแผนการจัดการประสานงานเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่	๔.๒๘	๐.๗๔	มาก
รวม		๔.๔๖	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๗ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.46$, S.D = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การ มีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่อย่างเสมอ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.66$, S.D = 0.47) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการ เครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.59$, S.D = 0.49) และการมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการออกแบบผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.28$, S.D = 0.74)

ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความ สนใจร่วมกัน

ข้อที่	ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการดำเนินงานของ กลุ่มวิสาหกิจร่วมกัน	๔.๒๒	๐.๗๕	มาก
๒	ท่านได้รับโอกาสในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจให้ เจริญก้าวหน้า	๓.๘๙	๐.๖๔	ปานกลาง
๓	ท่านมีความสุขเมื่อเป็นสมาชิกวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมือง แพร่	๓.๘๙	๐.๕๘	ปานกลาง

ข้อที่	ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๔	ท่านมีความพึงพอใจกับรายได้ของเครือข่ายวิสาหกิจ	๔.๓๕	๐.๖๓	มาก
๕	ท่านมีความมั่นใจในการเข้าร่วมเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมือง แพร่	๔.๑๙	๐.๕๒	มาก
รวม		๔.๑๓	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๘ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน โดยภาพรวมพบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๖๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีความพึงพอใจกับรายได้ของเครือข่ายวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๖๓) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๒$, S.D. = ๐.๗๕) และการมีความสุขเมื่อเป็นสมาชิกวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๕๘)

ตารางที่ ๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน **ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง**

ข้อที่	ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการยอมรับเงื่อนไขข้อตกลงในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	๔.๓๐	๐.๕๕	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการรับรู้ในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	๔.๐๔	๐.๗๓	มาก
๓	ท่านมีส่วนร่วมคิดในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	๔.๒๘	๐.๕๙	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	๔.๒๑	๐.๕๔	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	๔.๓๐	๐.๔๙	มาก
รวม		๔.๒๓	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๙ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.23$, S.D = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการยอมรับเงื่อนไขข้อตกลงในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.55) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.49) และการมีส่วนร่วมในการรับรู้ในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.04$, S.D = 0.73)

ตารางที่ ๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ข้อที่	ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ของแต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	4.35	0.50	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์	4.37	0.48	มาก
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายที่ไม่ได้คุณภาพร่วมกัน	4.36	0.54	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	4.36	0.50	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน	4.37	0.51	มาก
รวม		4.36	0.51	มาก

จากตารางที่ ๑๐ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.36$, S.D = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.37$, S.D = 0.51) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย

($\bar{x} = 4.37$, S.D = 0.48) และการได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ของแต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.35$, S.D = 0.50)

ตารางที่ ๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน **ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน**

ข้อที่	ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	4.30	0.48	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ	4.21	0.62	มาก
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่	4.27	0.64	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจ	4.23	0.63	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสมาชิกวิสาหกิจอย่างหนาแน่น	4.40	0.64	มาก
รวม		4.28	0.62	มาก

จากตารางที่ ๑๑ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.28$, S.D = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสมาชิกวิสาหกิจอย่างหนาแน่น อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.40$, S.D = 0.64) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.48) และการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.21$, S.D = 0.62)

ตารางที่ ๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย
วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร์อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน **ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน**

ข้อที่	ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์	๔.๓๐	๐.๖๖	มาก
๒	ท่านได้ร่วมในการติดต่อประสานงานเครือข่ายวิสาหกิจ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์	๔.๑๘	๐.๖๓	มาก
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการส่งเสริม การจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์ของกลุ่ม วิสาหกิจ	๔.๐๙	๐.๗๐	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ร่วมกันของสมาชิก เครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์	๔.๐๗	๐.๖๘	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนรูปแบบในกลุ่มสมาชิก เครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์	๔.๒๑	๐.๕๘	มาก
รวม		๔.๑๗	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๑๒ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร์
อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิก
มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๗$, S.D = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์ อยู่ใน
ระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๓๐$, S.D = ๐.๖๖) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน
รูปแบบในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๑$,
S.D = ๐.๕๘) และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมือง
แพร์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๐๗$, S.D = ๐.๖๘)

๔.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนภาพที่ ๔.๙ การสัมมนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)

จากการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) ระหว่างผู้วิจัยกับประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ทั้ง ๒ พื้นที่ เพื่อศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การรวมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกของครอบครัวเป็นอันดับแรกและมีการขยายกลุ่มกันในชุมชนซึ่งกลุ่มผ้าทอก็จะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีฝีมือในการทอผ้า และรวมตัวกันเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งเป็นกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าวทำให้ทราบถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ว่ามีการดำเนินการที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ซึ่งส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

๔.๓.๑ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ที่มีสมาชิกในการดำเนินงานได้ดำเนินการประชุม วางแผนเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการในลำดับแรก ซึ่งทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องทำความเข้าใจถึงบริบทของกลุ่มว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร โดยที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลของการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอ จะต้องมีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีความต้องการในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาความที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างถูกต้องและเป็นระบบที่ถูกต้อง รวมถึงการรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ และต้องทราบและตระหนักถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่มอย่างชัดเจน

๔.๓.๒ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การที่มีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอ สมาชิกทุกคนต้องมีการประชุมเพื่อรับรู้แนวทางในการดำเนินการ ทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเพื่อช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันลงไป ในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มที่จะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างสมาชิกด้วยในภายหลัง

๔.๓.๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากการที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ต้องมีการวางแผนในการตลาดเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดเป็นผลรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับผ้าทอทุกคนที่เป็นสมาชิกก็ต้องมีจิตที่รักในการทอผ้าและมีความสนใจในการทำงานในสิ่งนี้ ซึ่งการรวมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจย่อมตั้งอยู่

บนฐานของสมาชิกที่มีความสนใจในด้านผ้าทอร่วมกันซึ่งเป็นความสนใจที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิกและมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในส่วนขอสมาชิก และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ในด้านการรวมตัวกันเพื่อการสร้างสรรคผลงานผ้าทอให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๔.๓.๔ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation)

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม เหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

๔.๓.๕ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การรวมกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อจะสร้างอำนาจต่อรองสำหรับเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่กับแหล่งตลาดอื่นๆ จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง มีการเสริมสร้าง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สามารถนำไปแข่งขันในตลาดสินค้าได้ โดยการสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการด้านผ้าทอซึ่งกันและกันควรที่เน้นจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย และสามารถพัฒนาต่อยอดสำหรับการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือซึ่งกันและกันได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ของการดำเนินการวิสาหกิจผ้าทอในท้องถิ่นที่มีการดำเนินการนั้นๆ และอาจมีการขยายตัวทางด้านความร่วมมือและเสริมสร้างซึ่งกันและกันออกไปในต่างพื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านผ้าทอในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเหมาะสม

๔.๓.๖ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence)

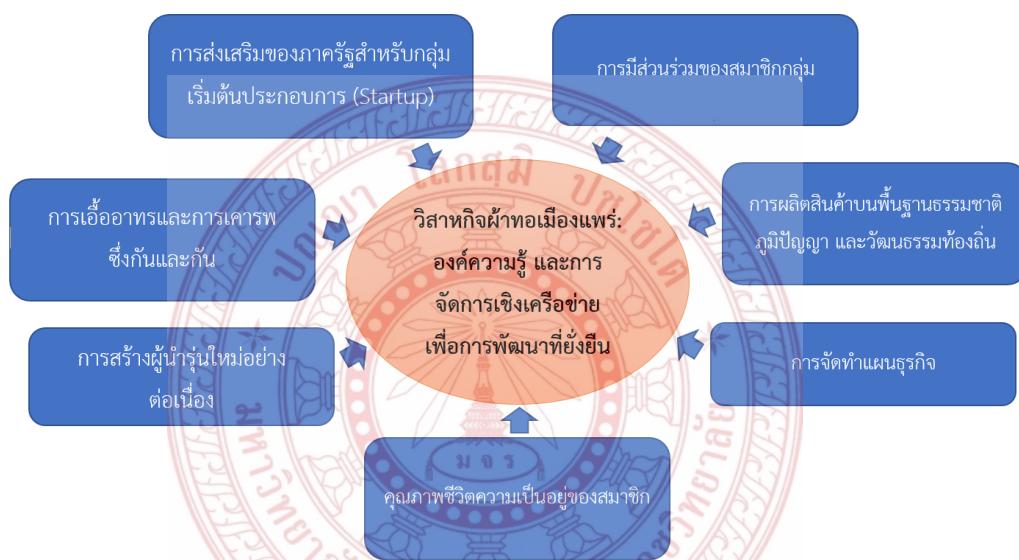
การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การที่กลุ่มผ้าทอมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ปัจจัยส่วนหนึ่งก็เกิดจากการร่วมมือของสมาชิกที่มีความเห็นร่วมกัน และมีแนวคิดวิสัยทัศน์ที่ตรงหรือคล้ายกันจึงจะเกิดเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้น และจากการที่มีสมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น เกิดการร่วมมือในการทำงานและการดำเนินการตามแนวทางและวิสัยทัศน์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพราะการที่ต้องมีการพึ่งพิงอิงร่วมกันจะต้องมีการทำงานกันตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับผิดชอบภายในกลุ่ม และจะขาดก็ไม่ได้เพราะทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการพึ่งพาและการอิงร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้เกิดผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดสินค้าได้ตามความต้องการของตลาด

๔.๓.๗ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากการที่สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าตามที่กลุ่มตั้งเป้าและตามแนวทางวิสัยทัศน์ของกลุ่ม และสมาชิกต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การประชุมภายในกลุ่มหรือมีการแลกเปลี่ยนภายนอกกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดสินค้าให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน จะทำให้เกิดเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะในการผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน

๔.๔ องค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสาน การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์อย่างมีส่วนร่วม และระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า องค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดให้มีประเด็น ดังสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๐ สรุปแผนภาพองค์ความรู้

๑) ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup)

ตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศชาติให้เข้าสู่ประเทศไทย ๔.๐ และได้วางแนวทางสำหรับการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายตัวทางการตลาด ซึ่งในเบื้องต้นทางหน่วยงานท้องที่ของภาครัฐได้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้เข้ามาดูแลในระดับต้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) โดยได้มีการดำเนินการส่งเสริมด้านเครื่องมือเบื้องต้น และมีการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินการผ้าทอ รูปแบบสำหรับการต่อยอดสินค้าผ้าทอ เช่น ลายผ้าที่ต้องคิดค้นใหม่ๆ หรือการทำให้คุณภาพสินค้าเป็นที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยทางหน่วยงานภาครัฐมีการจัดโครงการอบรมให้กับผู้ประกอบการซึ่งจะทำให้

เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ได้จริงในกลุ่มวิสาหกิจ และนอกจากนั้นทางหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเบื้องต้นได้ออกแสดงสินค้าตามที่หน่วยงานอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องได้นำเสนอสินค้าของกลุ่มเพื่อให้เกิดการรู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งกลุ่มที่ยังไม่เป็นที่รู้จักก็ จะได้รับการคัดเลือกให้นำสินค้าออกไปแสดงมากกว่ากลุ่มที่มีสินค้าติดตลาดหรือเป็นที่รู้จักมากกว่า

๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation)

การประกอบการวิสาหกิจผ้าทอได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวทางและเป้าหมายของกลุ่มเพื่อให้เกิดสินค้าตามที่กลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งในการรวมกลุ่มกันสมาชิกของกลุ่มจะต้องรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มเป็นสิ่งแรก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสมาชิกจะต้อง มีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม เช่น สมาชิกที่รับผิดชอบในการมัดย้อม การทอขึ้นลายผ้า การออกแบบและตัดเย็บขึ้นรูปสินค้า การตลาด ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้เกิดเป็นส่วนร่วมที่สมาชิกทุกคน จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สินค้าของกลุ่มได้เข้าสู่ตลาดสินค้าและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นใน กลุ่มตลาดผ้าทอมือ ซึ่งการลงพื้นที่ก็พบว่ากลุ่มที่มีการดำเนินการมากกว่าสิบปีจะมีสินค้าที่มีความ หลากหลายและที่เป็นที่รู้จักและติดตลาดกลุ่มสินค้าผ้ามากกว่ากลุ่มที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นที่มีสินค้าค่อนข้าง จำกัดและไม่มีความหลากหลาย นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มที่มีสินค้ามากก็จะมีจำนวนของสมาชิกมาก ตามจำนวนไปด้วย ซึ่งทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจได้มีการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง

๓) ด้านการเอื้ออารีและการเคารพซึ่งกันและกัน (Aryan and respect)

การรวมกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอเกิดจากการทำงานในระดับครอบครัวเป็นสิ่งแรก และ มีการขยายเปิดรับเอาสมาชิกที่มีความสามารถในการทอผ้าเข้ามาเพื่อร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดการ ขยายตัวและเกิดการผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผลจากการเปิดรับสมาชิกให้เข้า มาส่วนมากจะมาจากครอบครัวอื่น แต่ก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงเครือญาติหรือเป็นเพื่อนที่มีความรู้จัก คู่กันเคยกันชักชวนกันมา สิ่งที่เกิดจากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีความเอื้ออารีในระดับที่ ดีเนื่องจากการทำงานก็ต้องใช้ความเชื่อใจและไว้วางใจ รวมถึงความให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

๔) ด้านการผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional)

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่มีการผลิตออกมาสู่ตลาด กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการใช้ผ้าที่มีผลิตภัณฑ์ ธรรมชาติ และการสร้างสรรค์งานก็เกิดจากการพัฒนามาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้รับการ ถ่ายทอดมาจากรุ่นก่อนๆ และมีการสืบทอดสู่ลูกหลาน โดยที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดจาก รุ่นสู่รุ่น และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอถือเป็นองค์ความรู้ที่ควรได้รับการถ่ายทอดเนื่องจากงานที่

ได้รับการสร้างสรรค์ถือเป็นมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรได้รับการสืบทอด และในยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผยแพร่สินค้าที่เป็นสินค้าผลิตจากธรรมชาติ เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่นิยมเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และยิ่งในยุคประเทศไทย ๔.๐ ที่ทางรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้ผลิตธรรมชาติ ผลิตท้องถิ่น ผลิตภักดิ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เข้าสู่ตลาดสากล

๕) ด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกซึ่งกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในระยะเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริม อบรมให้ความรู้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์และคุณภาพสินค้า รวมถึงการหาตลาดเพื่อจัดแสดงสินค้าในระยะเริ่มต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ซึ่งเป็นสินค้าที่เกิดจากแรงมือที่สมาชิกได้ลงมือทำ การได้รับการส่งเสริมในสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการกระจายทางด้านสินค้า ซึ่งย่อมส่งผลเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก และส่งเสริมให้การสร้างงานในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีความต้องการให้มีการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๖) ด้านการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (Leadership)

การดำเนินการกิจกรรมทางด้านการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งจะต้องมีคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้สืบสานการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนำพากลุ่มให้เกิดการพัฒนาและมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นหรือส่วนงานอื่นๆ ควรมีการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นผู้นำในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง

๗) ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ (Marketing Plan)

การจัดทำแผนธุรกิจในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้รู้ถึงทิศทางในการดำเนินการล่วงหน้าในการจัดการธุรกิจและสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการจัดการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอ และนำผลการจัดการมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนผ้าทอให้เกิดการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องละมีความยั่งยืนมั่นคง มั่งคั่งต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทางผู้วิจัยได้ศึกษาตามประเด็นที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งหลังจากการศึกษาค้นคว้าและลงพื้นที่จริงของผู้วิจัยทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ที่สามารถนำมาสรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ทราบว่ากลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ส่วนมากมีสมาชิกเป็นผู้หญิง และเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการที่มีอายุมากเฉลี่ยประมาณ ๖๐ ปีขึ้นไป ซึ่งทำให้ระดับของการศึกษาของสมาชิกไม่มีการกระจายตัว โดยมากจะจบระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จึงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดสภาพปัญหาเกี่ยวกับการตลาด การหารายได้ของกลุ่มเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการเพราะรายได้เฉลี่ยของสมาชิกแต่ละคนจะกระจุกอยู่ที่ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทุกด้าน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๔๖$, S.D. = ๐.๕๓) รองลงมาคือ การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๕๑) และการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๖๒) และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบดังนี้

๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$, S.D = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่ของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.48$, S.D = 0.50) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานแหล่งทุนสนับสนุนของกลุ่มวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.34$, S.D = 0.48) และการมีส่วนร่วมในการจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.11$, S.D = 0.32)

๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.46$, S.D = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่อย่างเสมอ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.66$, S.D = 0.43) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.59$, S.D = 0.49) และการมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการออกแบบผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.28$, S.D = 0.34)

๓) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.13$, S.D = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีความพึงพอใจกับรายได้ของเครือข่ายวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.35$, S.D = 0.63) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.22$, S.D = 0.35) และการมีความสุขเมื่อเป็นสมาชิกวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.89$, S.D = 0.58)

๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.23$, S.D = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการยอมรับเงื่อนไขข้อตกลงในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.55) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการทำงานของ

เครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.49) และการมีส่วนร่วมในการรับรู้ในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.04$, S.D = 0.73)

๕) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.36$, S.D = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.37$, S.D = 0.51) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.37$, S.D = 0.48) และการได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ของแต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.35$, S.D = 0.50)

๖) ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.28$, S.D = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสมาชิกวิสาหกิจอย่างหนาแน่น อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.40$, S.D = 0.64) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.48) และการมีส่วนร่วมกันการช่วยเหลือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.21$, S.D = 0.62)

๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$, S.D = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D = 0.66) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนรูปแบบในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.21$, S.D = 0.58) และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.07$, S.D = 0.68)

๕.๒ อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ทราบว่ากลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ มีประเด็นในการอภิปรายผลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ดังนี้

๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่ของกลุ่ม มีผลทำให้เกิดความแข็งแกร่งในกลุ่มอย่างยั่งยืน มีการประชุมวางแผนในการดำเนินการ มีการแบ่งงานเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันตามแต่ละหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย^๑ เพื่อสร้างให้องค์กรได้เกิดการรับทราบ รับรู้ร่วมกัน มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน^๒ การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน การรวมกันของสมาชิกเพื่อให้เกิดผลร่วมกันในการดำเนินการ สร้างกันเป็นเครือข่ายที่มีจุดหมายร่วมกัน^๓ เพื่อให้เกิดกิจกรรมและบรรลุตามวัตถุประสงค์ และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องทำความเข้าใจถึงบริบทของกลุ่มว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร โดยที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกร่วมกันคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลของการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตผ้าทอ จะต้องมีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีความต้องการในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาคาใจที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องและเป็นระบบที่ถูกต้อง รวมถึงการรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ และต้องทราบและตระหนักถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่มอย่างชัดเจน

^๑ Aler, Cathrin and Hage, Jerald, **Organization Working Together**, California : Sage, 1993, p 238.

^๒ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**, กรุงเทพฯ : ชัดเชดมีเดีย.๖๓หน้า , ๒๕๕๓ ,

^๓ พระมหาสุทิตย์ อาภากร, **เครือข่าย : กรุงเทพฯ , ธรรมชาติความรู้และการจัดการ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา ๒๕๕๗๑๘หน้า , -๕๐.**

๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก การที่สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่อย่างเสมอ ทำให้เห็นถึงความมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของสมาชิกที่มีการร่วมมือกัน รับรู้ร่วมกันในการสร้างเครือข่าย รับรู้แนวทางในการดำเนินการ ทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานของกลุ่ม รับรู้แนวทางในการดำเนินการ ทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเพื่อช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันลงไปทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มที่จะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างสมาชิกด้วยในภายหลัง

๓) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก โดยสมาชิกของกลุ่มมีความพึงพอใจกับรายได้ของเครือข่ายวิสาหกิจซึ่งเป็นส่วนที่สร้างเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และการที่เกิดผลร่วมกันก็ย่อมต้องมีการสร้างสรรค์งานให้เกิดความหลากหลายเพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่กลุ่ม ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งความน่าเชื่อถือ^๔ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกันของแต่ละกลุ่มก็ย่อมมีการวางแผนในการตลาดเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดเป็นผลรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับผ้าทอทุกคนที่เป็นสมาชิกก็ต้องมีจิตที่รักในการทอผ้าและมีความสนใจในการทำงานในสิ่งนี้ การรวมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจย่อมตั้งอยู่บนฐานของสมาชิกที่มีความสนใจในด้านผ้าทอร่วมกันซึ่งเป็นความสนใจที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิกและมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในส่วนขอสมาชิก การให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมพิจารณาตัดสินใจ ร่วม

^๔ นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์, กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดลหน้า, ๒๕๒๗, ๓๔.

ปฏิบัติ รวมถึงร่วมรับผิดชอบในเรื่องที่อาจมีผลต่อการดำเนินการของกลุ่มได้อย่างเหมาะสม^๕ และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ในด้านการรวมตัวกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ผ้าทอให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการยอมรับเงื่อนไขข้อตกลงในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม เหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

๕) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การรวมกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อจะสร้างอำนาจต่อรองสำหรับเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่กับแหล่งตลาดอื่นๆ จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สามารถนำไปแข่งขันในตลาดสินค้า การทำงานร่วมกันเป็นการสร้างผลประโยชน์ให้แก่กลุ่ม เป็นการเสริมสร้างให้กลุ่มเกิดความแข็งแกร่งขึ้น^๖ โดยการสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการด้านผ้าทอซึ่งกัน

^๕ สุรินทร์ สุริยวงศ์, การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, ปริญญาโท วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ถ่ายเอกสาร ,๒๕๓๖.๓๐หน้า ,

^๖ ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘, หน้า ๒

และกันควรที่เน้นจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย และสามารถพัฒนาต่อยอดสำหรับการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือซึ่งกันและกันได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ของการดำเนินการวิสาหกิจผ้าทอในท้องถิ่นที่มีการดำเนินการนั้นๆ และอาจมีการขยายตัวทางด้านการร่วมมือและเสริมสร้างซึ่งกันและกันออกไปในต่างพื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านผ้าทอในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอย่างเหมาะสม การสร้างความร่วมมือภายในกลุ่มเป็นการเพิ่มศักยภาพในการบริหารกลุ่ม ทำให้สมาชิกเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่สอดคล้องตามภาระที่มีการมอบหมาย^๗ การทำงานจึงเป็นระบบที่ทำให้กลุ่มมีศักยภาพในการดำเนินการและมีอำนาจต่อรองมากยิ่งขึ้น

๖) ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสมาชิกวิสาหกิจอย่างหนาแน่น การที่กลุ่มผ้าทอมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ปัจจัยส่วนหนึ่งก็เกิดจากการร่วมมือของสมาชิกที่มีความเห็นร่วมกันและมีแนวคิดวิสัยทัศน์ที่ตรงหรือคล้ายกันจึงจะเกิดเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้น และจากการที่มีสมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แนบหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น เกิดการร่วมมือในการทำงานและการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้เป็นการปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มเพื่อให้เกิดความรู้ เกิดการพัฒนารูปแบบให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^๘ และวิสัยทัศน์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพราะการที่ต้องมีการพึ่งพิงอิงร่วมกันจะต้องมีการทำงานกันตามบทบาทหน้าที่ตามที่ตนเองได้รับผิดชอบภายในกลุ่ม และจะขาดก็ไม่ได้เพราะทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการพึ่งพาและการอิงร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้เกิดผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดสินค้าได้ตามความต้องการของตลาด

๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การที่สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าตามที่กลุ่มตั้งเป้าและ

^๗ อรทัย กิกผล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น, เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘๑๗หน้า , -๑๘.

^๘ เสรี พงศ์พิศ, ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน, กรุงเทพฯ) : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘(, หน้า ๔๐.

ตามแนวทางวิสัยทัศน์ของกลุ่ม และสมาชิกต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน การรวมตัวกันของสมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมโยงทางเครือข่าย มีเป้าหมายร่วมกัน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในกลุ่ม^๙ มีการติดต่อกันผ่านทางการเขียนหรือการพบปะพูดคุย การประชุมภายในกลุ่มหรือมีการแลกเปลี่ยนภายนอกกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดสินค้าให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน จะทำให้เกิดเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะในการผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน การใช้เครือข่ายที่มีลักษณะการทำงานคล้ายคลึงกันในการดำเนินการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจและสร้างแรงจูงใจเพื่อจะให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือได้อย่างยั่งยืน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) จากการวิจัยพบว่า ควรมีการสรรหาแหล่งตลาดที่จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ตลอดถึงเป็นที่สนใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอคือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดท้องถิ่นและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำของแต่ละจังหวัดที่จัด และสิ่งที่สำคัญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นการนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน

๒) จากการวิจัยพบว่าควรมีการวางแผนธุรกิจยังขาดความรู้ความเข้าใจของกลุ่มวิสาหกิจเนื่องจากความยุ่งยาก ซับซ้อนในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการสนับสนุนเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจตลอดถึงตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนธุรกิจ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นการนำไปสู่การตลาด การพึ่งพาจากภายนอกตลอดจนเป็นการสนับสนุนการช่วยเหลือกันของคนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองและ

^๙, วิสาหกิจชุมชน, <http://ophbgo.blogspot.com/>, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ ข้อมูลวิทยานิพนธ์

๑.๑.๑ หนังสือ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป

การศึกษา, กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๔๓.

โกวิทย์ พวงงาม, มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น,

กรุงเทพฯ : สมมาตร, ๒๕๕๐.

ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์, การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย, วารสารพัฒนา

ชุมชน, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน), ๒๕๔๒.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก, พิมพ์ครั้งที่ ๕,

กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔.

ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า,

๒๕๕๘.

ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,

๒๕๔๓.

นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ, มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ , ๒๕๔๓.

นิคม ชมพูลง, ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้, มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๘.

พระมหาสุทิตย อาภากร, เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

เดือนตุลาคม ๒๕๔๗.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ www.udonthani.doae.go.th ลงวันที่ ๑๓

มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟอเพช, ๒๕๕๐.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กร ตามรัฐธรรมนูญและ

หน่วยงานของรัฐ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟอเพช,

๒๕๔๔.

ศิลปากร,กรม,วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแพร่, พิมพ์

- ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุดู, ๒๕๔๒.
- สมคิด บางโม, **หลักการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๓๔.
- สมพงศ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๒๓.
- สมศักดิ์ ขาวลาภ, **ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, **การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง**, กรุงเทพฯ : สุภาชนิษฐ์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๑.
- สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, **การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน**, กรุงเทพฯ ฯ เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ ๒๑, **ศิลปะการทอผ้าไทย ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน**, กรุงเทพมหานคร : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๖-๒๕๕๓.
- สำนักงานเลขาธิการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘**, กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘.
- สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน, **“ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ. ดีเด่น**, กรุงเทพฯ ฯ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔.
- สิน พันธุ์พินิจ, **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพัลลิสซิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.
- สุรชัย ศิริโกการภิมย์, **การวิจัยทางการศึกษา**, ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- เสนาะ ดิยาว์, **หลักการบริหาร**, คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี พิมพ์ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ, ๒๕๔๔.
- เสรี พงศ์พิศ, **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน**, กรุงเทพฯ: พลั้งปัญญา, ๒๕๕๒.
- _____, **ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**, กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.
- _____, **เครือข่าย**, กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.
- อภินันท์ จันตะนี, **การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ**, ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการ จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.

๑.๑.๒ บทความ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,”
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์,
กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

๑.๑.๓ รายงานการวิจัย

กรรณิการ์ ทิมหอม, อาชีพการผลิตผ้าทอมือ : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอบางแพ
จังหวัดกาญจนบุรี, นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๒.

จิตติภา บางกล้า, การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอสทิงพระ
จังหวัดสงขลา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๓.

สมศักดิ์ ไกรเดช, การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชนบทอีสาน : ผ้าทอมือ บ้านลาดสมดี หมู่ที่ ๓
ตำบลกุสุมาลย์ อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี, อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๓.

สุรินทร์ สุริยวงศ์, การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน, ปริญญาโท วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้,
ฝ่ายเอกสาร, ๒๕๓๖.

อรัญญิก กักพล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น,
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

อรัญญิก อางอ่า และสมศักดิ์ นิลลาจารย์, รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง เครือข่ายอาสาสมัคร
เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเอื้อเฟื้อ, มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม,
๒๕๔๐.

อัจฉรา ภาณุรัตน์ และคณะ, โครงการวิจัยผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์,
งานวิจัย, สุรินทร์ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.กรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์, ๒๕๔๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

๒.๑ SECONDARY SOURCES:

๒.๑.๑ BOOKS

Taylor, F. W., The principle of scientific management, New York: Harper Bros, 1998.

Fayol, H., General and industrial management, London: Sir Isaac Pitman & Sons. ,
1949.

Aler, Cathrin and Hage, Jerald, **Organization Working Together**, California : Sage, 1993.

Ramos, L.A.A and L.B. Fletcher, **Planning for Rural Development : Rural**

Development with Popular Participation, Iowa : Department of Economics,
Lowa State University, 1982.

Yamane, Taro, **Statistics, An Introductory Analysis** 2nd Ed., (New York: Harper and
Row, 1967).

ภาคผนวก

บทความวิจัย

บทความวิจัย

ชื่อเรื่อง วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
Woven Enterprises of Muang Phrae : Knowledge and Network's Management for Sustainable Development

ชื่อผู้วิจัย ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์, พระธงชัย พิชัย, นายปัญญา สุนันตา และ น.ส.นพรัตน์ รัตนวงศ์
บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ศึกษากลุ่มที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายแถมไหม กลุ่มผ้าทอยกปลาย กลุ่มผ้าทอแม่ประนอมและกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอไต่ล้อบ้านถิ่น โดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดแพร่มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีหน่วยงานภาคีระดับ อำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่องของวิสาหกิจ การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า จากการเข้าศึกษา กลุ่มเป้าหมาย พบว่า การร่วมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกของครอบครัวเป็น อันดับแรกและมีการขยายกลุ่มกันในชุมชนซึ่งกลุ่มผ้าทอก็คจะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีฝีมือในการ ทอผ้า และรวมตัวกันเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งเป็นกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับ การถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการ ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันใน ชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าว ทำให้ทราบถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ว่ามีการดำเนินที่ มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ซึ่งส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จของการ จัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มี วิสัยทัศน์ร่วมกัน เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่าง

กว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ในการบริหารจัดการ กลุ่ม โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับองค์กร ภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก สำหรับองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการ พัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจ มีดังนี้ ๑) ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) ๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation) ๓) ด้านการเอื้ออาทรและการเคารพ ซึ่งกันและกัน (Aryan and respect) ๔) ด้านการผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional) ๕) ด้าน คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities) ๖) ด้านการสร้างผู้นำรุ่น ใหม่อย่างต่อเนื่อง (Leadership) และ ๗) ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ (Marketing Plan)

Abstract

The purpose of this research, to study current conditions and operational issues of Muang Phrae woven enterprise, to study cognitive and network management relate to participate and sustainable development of Muang Phrae woven enterprise, to analyze relationships and success of network management on sustainable development of Muang Phrae woven enterprise and to offer cognitive and network management systems on sustainable development of Muang Phrae woven enterprise. And focus on group that registered such as Fai Gram Mai, Pha Yok Dok (Emboss woven), Mae Pranom woven and woven of Tai lue Baan Thin. To study by documentary study, in-deep interview, questionnaire, focus group and data analyzed.

Finding of the research: Phrae Province had policy promoted and community enterprise development to rising income, promoting and conservation of local resources. To work with other organizes in district and province for promoting and supporting for community enterprise. The problem found that the discontinuous operations of community enterprises and the recording of information in the enterprise information system is delayed. After studied on target found that a group

of community enterprises were started from inside families, and after there more members who interested in woven. After created a group of community enterprises created produces by using the local cognitive. There had considered to each other, planning, resolving problem to clear and for group or community productions and for developing products of group. In case of sustainable marketing: the processes can make us to know the potentiality in community enterprises management. The relative between members or outside the group which had effective for sustainable of woven enterprises. In case common perception, common vision, mutual interests or benefits, all stakeholders' participation, complementary relationship, interdependence and interaction those have relationship and successive in community enterprises network management for sustainable in community enterprises between members and other outside. The group management must taking into the organization management and administrative. The cognitive and sustainable of Muang Phrae woven community enterprises network management are follow: 1) Startup: to promote startup to grow in market. 2) Participation: all members need to work and talk together. 3) Aryan and respect: the group members need to be Aryan and respect to other although inside or outside. 4) Products based on Natural, local wisdom and traditional: the products must base on natural, local wisdom and traditional. 5) Well-being and life Qualities: the members who works, all need well-being and more quality in life. 6) Leadership: the community enterprises need a person who be leader to manage a group nicely. 7) Marketing plan: all products need market for selling, thus all process need marketing plan to sale those products.

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยใช้คนเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยสำคัญในการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แม้ว่าประเทศไทยจะ

ประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาทางด้านศีลธรรม และปัญหาด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกจึงย่อมถูกกระแสโลกผลักดันไปในทางเดียวกันกับประเทศอื่นๆ โดยต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประชาคมโลกมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองหากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตามกระแสโลกอย่างขาดความรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนา ประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้มีความสำคัญกับการ พัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถ จัดการความเสี่ยง และปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลง^๑ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ให้มีความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายในประเทศและต่างประเทศ^๒

ผ้าทอพื้นเมืองกลุ่มคนจังหวัดแพร่เป็นกลุ่มคนที่มีวิถีการดำรงชีวิตในการสืบสานขั้นตอนวิธีการทอดั้งเดิมมาช้านานมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะในเรื่องการทอการย้อมการใช้สีและลวดลายบนผ้าทอการทอผ้าของคนในชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกลุ่มคนเมื่อแพร่มีวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม โดยการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาในการดำรงชีวิตตั้งแต่สมัยโบราณกาล

การทอผ้าตีนจกของชาวจังหวัดแพร่ เริ่มขึ้นมานานเพียงใดไม่ปรากฏหลักฐาน แต่สันนิษฐานว่าความรุ่งเรืองของเมืองลงมีมานานกว่า ๒๐๐ ปี จากหลักฐานภาพถ่ายเจ้านายฝ่ายหญิงของ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙, กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๕. หน้า (๗).

^๒ นิคม ชมพุดล่ง, ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้, มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๔๕-๔๖

เมืองแพร่ในสมัยก่อนพ.ศ. ๒๔๔๕ พบว่า ผ้าชิ้นที่ใช้สวมใส่จะมีเชิงขึ้นเป็นตีนจก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นขึ้นตีนจกที่ทอขึ้นโดยช่างทอผ้าชาวเมืองลอง นอกจากนี้หลักฐานการใช้ผ้าทอตีนจกเมืองลอง ในการแต่งกายของชาวเมืองลองยังปรากฏมานานนับร้อยปี หลักฐานนี้คือภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ วัดเวียงต้า ตำบลเวียงต้า อำเภอลอง ฝีมือช่างพื้นบ้านที่มีความงามไม่ด้อยไปกว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารที่วัดภูมินทร์ จังหวัดน่านจิตรกรรมเวียงต้า เป็นภาพวิถีชีวิตความเชื่อการแต่งกายของชาวบ้านเวียงต้า ซึ่งเป็นคนเมืองลองในยุคนั้น จากภาพจะเห็นผ้าถุงที่ผู้หญิงในภาพใช้สวมใส่เป็นขึ้นตีนจก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าพื้นเมืองของคนจังหวัดแพร่ ที่มีการทอผ้าพื้น เมืองแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษในการศึกษาเรื่องของภูมิปัญญาการทอผ้าครั้งนี้ทำให้เรียนรู้ เข้าใจถึง วิถีชีวิตค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือเป็นปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของคนในชุมชน อีกทั้ง การจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเก็บเป็นหลักฐานข้อมูลช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่
๒. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. เพื่อเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอลอง ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายแถมไหม กลุ่มวิสาหกิจ..... กลุ่มทอผ้าแม่ประนอมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไต้ล้อบ้านถิ่น ๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ, ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มผ้าทอ ๒) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนกลุ่มผ้าทอ ๓) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มผ้าทอ กรอบเนื้อหาในการศึกษา ได้แก่ บริบทสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจ, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑. **วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises)** หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชนโดยนาวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน

๒. **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเมืองแพร่** หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลจากผ้าทอเมืองแพร่เพื่อเป็นสินค้าผ้าทอเมืองแพร่ อาทิเช่น ทอจกเป็นผ้าเช็ดหน้า ทอจกเป็นย่ามใส่หมากสำหรับผู้หญิง ทอจกเป็นผ้าขาวม้า เป็นกระเป๋ามัดเอวสำหรับใส่ลูกกระสุนดินปืนเวลาออกไปล่าสัตว์สำหรับผู้ชาย หรือว่าทำเป็นผ้าเช็ดหน้าเป็นผ้าจกที่ภรรยาทอให้สามี หรือหญิงสาวทอให้หนุ่มคนรักไว้พาตไหล่ใช้ในโอกาสพิเศษหรืองานพิธีเช่นกัน

๓. **องค์ความรู้** หมายถึง ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าทอเมืองแพร่ เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค วิธีการขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและบริบทสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันที่เอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น

๔. **การมีส่วนร่วม** หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายโดยการให้โอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเชิงเครือข่าย

๕. **การพัฒนาที่ยั่งยืน (Stable Development)** หมายถึง การพัฒนาวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ที่เน้นการมีส่วนร่วมคิด วางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการเชิงเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างมั่นคง และราบรื่นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน

๖. **การจัดการเชิงเครือข่าย (Network Management)** หมายถึง การจัดการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ให้มีคุณภาพและปริมาณอย่างพอเพียงโดยมีแผนการจัดการของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนร่วมลงมือปฏิบัติและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบทฤษฎี เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

๑) **การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)** หมายถึง สมาชิกมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่มีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒) **การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)** หมายถึง การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้ง

อันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) หมายถึง การรวมเป็นเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ร่วมกันในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) หมายถึง การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐ

๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึง เครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย

๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หมายถึง สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีการติดต่อกันผ่านทางการเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๗. **ความสัมพันธ์** หมายถึงการดำเนินงานของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีความเชื่อมโยงต่อกันเพื่อให้เกิดผลความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเมืองแพร่

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการศึกษาทั้ง การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัย

๑. บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ พบว่า ด้านกระบวนการและขั้นตอนของการผลิตสินค้ายังขาดแรงงานในการตัดเย็บขึ้นรูปสินค้าและการสร้างมาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงความหลากหลายในลายผ้าทอมือ เพราะความต้องการทางด้านตลาดในด้านความแตกต่างยังมีอีกมาก และอีกส่วนหนึ่งในขั้นตอนของการผลิตสินค้า คือ ความเป็นมาตรฐานของการวัดระยะของผ้าที่จะนำมาทอ เนื่องจากปัจจุบันใช้วิธีการวัดโดยนำอุปกรณ์ที่ใช้วัดระยะทางมาวัด ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ จึงอยากให้ผู้ที่มีความรู้หรือมีส่วนรับผิดชอบได้นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้ ด้านการตลาดที่ทางกลุ่มมักประสบปัญหา คือ การผูกขาดด้านการตลาดของกลุ่มใหญ่ ที่ทำให้กลุ่มเล็กไม่สามารถนำสินค้าที่มีอยู่ไปนำเสนอขายได้ ซึ่งบางทีสินค้าของกลุ่มเล็กมีคุณภาพมากกว่า จึงมีความต้องการให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบส่วนนี้ได้เข้ามาจัดการด้านการตลาดเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการนำเสนอสินค้า ด้านการออกแบบผ้าและการถ่ายทอดความรู้ ทางกลุ่มได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่มค่อนข้างดีมาก และหน่วยงานที่สนใจ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ดำเนินการเสนอลายผ้าทอใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และมีการเสนอให้จัดทำรูปแบบสำหรับบุรุษที่ทางกลุ่มไม่เคยมีการดำเนินการเนื่องจากส่วนมากผ้าทอมือจะนิยมใช้สำหรับสตรีเป็นส่วนมาก รวมถึงการออกแบบการแพ็คเกจสำหรับบรรจุสินค้าเพื่อให้เกิดความน่าสนใจกับลูกค้ามากยิ่งขึ้น ส่วนของการตลาดที่เป็นรายได้หลักของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มได้กล่าวว่าทางด้านบริษัทขายสินค้าที่มีการตั้งร้านค้าได้เข้ามาเพื่อส่งสินค้าเพื่อนำไปขายในสนามบินก็มี แต่ประสบกับปัญหาที่พบมากก็คือ การตัดเย็บและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เนื่องจากขาดแรงงานในการตัดเย็บ เช่น ทำเป็นกระโปรง ผ้าขึ้นกางเกง เป็นต้น เพราะเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียด ไม่เหมือนกับการทอเพราะต้องมีการวัด การคำนวณ รวมถึงการเย็บเพื่อให้เกิดรูปลักษณะของสินค้า ส่วนการกำหนดราคาสินค้าหากกลุ่มถือเป็นกลุ่มที่ใหญ่ซึ่งพอจะมีกำลังการผลิตพอสมควรอาจจะทำให้หลายกลุ่มมองว่าเป็นการขายตัดราคาสินค้า แต่ก็เป็นราคาที่คิดจากต้นทุนและการลงทุนในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้บางครั้งหลายกลุ่มที่มีราคาสินค้าสูงกว่าเกิดความไม่พอใจ แต่ทางกลุ่มก็ต้องมีการชี้แจงและทำความเข้าใจในประเด็นนี้ ด้านการออกจัดนิทรรศการแสดงสินค้าในงานต่างๆ ซึ่งบางครั้งต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อจะได้นำสินค้าผ้าทอของกลุ่มได้ไปแสดง ซึ่งหากรอแต่องค์กรของรัฐที่จะนำเสนอมาให้ไม่เพียงพอ ต้องรู้จักกับผู้จัดงานหรือคนที่ไปบางครั้งก็รวมกลุ่มกันไปบ้าง และบางครั้งในสถานที่จัดงานมีการจัดแสดงในหลายๆ อย่าง ซึ่งหลายๆ ครั้งสินค้าเครื่องแต่งกายก็ขายตรงข้ามกับร้านขายอาหาร ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่สินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องแต่งกาย จะทำให้เกิดกลิ่นและลดเสน่ห์ของผ้าทอมือ

๒. องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมที่ได้รับจากการ

ศึกษาวิจัย ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ต่างๆ ซึ่งประกอบ **๑) ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup)** ตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศชาติให้เข้าสู่ประเทศไทย ๔.๐ และได้วางแนวทางสำหรับการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายตัวทางการตลาด ซึ่งในเบื้องต้นทางหน่วยงานท้องที่ของภาครัฐได้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้เข้ามาดูแลในระดับต้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) โดยได้มีการดำเนินการส่งเสริมด้านเครื่องมือเบื้องต้น และมีการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินการค้า หอ รูปแบบสำหรับการต่อยอดสินค้าผ้าหอ เช่น ลายผ้าที่ต้องคิดค้นใหม่ๆ หรือการทำให้คุณภาพสินค้าเป็นที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยทางหน่วยงานภาครัฐมีการจัดโครงการอบรมให้กับผู้ประกอบการซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ได้จริงในกลุ่มวิสาหกิจ และนอกจากนั้นทางหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเบื้องต้นได้ออกแสดงสินค้าตามที่หน่วยงานอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องได้นำเสนอสินค้าของกลุ่มเพื่อให้เกิดการรู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งกลุ่มที่ยังไม่เป็นที่รู้จักก็จะได้รับการคัดเลือกให้นำสินค้าออกไปแสดงมากกว่ากลุ่มที่มีสินค้าติดตลาดหรือเป็นที่รู้จักมากกว่า **๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation)** การประกอบการวิสาหกิจผ้าหอได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวทางและเป้าหมายของกลุ่มเพื่อให้เกิดสินค้าตามที่กลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งในการรวมกลุ่มกันสมาชิกของกลุ่มจะต้องรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มเป็นสิ่งแรก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสมาชิกจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม เช่น สมาชิกที่รับผิดชอบในการมัดย้อม การทอขึ้นลายผ้า การออกแบบและตัดเย็บขึ้นรูปสินค้า การตลาด ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้เกิดเป็นส่วนร่วมที่สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สินค้าของกลุ่มได้เข้าสู่ตลาดสินค้าและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในกลุ่มตลาดผ้าหอ ซึ่งการลงพื้นที่ที่พบว่ากลุ่มที่มีการดำเนินการมากกว่าสิบปีจะมีสินค้าที่มีความหลากหลายและที่เป็นที่รู้จักและติดตลาดกลุ่มสินค้าผ้ามากกว่ากลุ่มที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นที่มีสินค้าค่อนข้างจำกัดและไม่มีความหลากหลาย นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มที่มีสินค้ามากก็จะมีจำนวนของสมาชิกมากตามจำนวนไปด้วย ซึ่งทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง **๓) ด้านการเอื้ออารีและการเคารพซึ่งกันและกัน (Aryan and respect)** การรวมกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจผ้าหอเกิดจากการทำงานในระดับครอบครัวเป็นสิ่งแรก และมีการขยายเปิดรับเอาสมาชิกที่มีความสามารถในการทอผ้าเข้ามาเพื่อร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดการขยายตัวและเกิดการผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผลจากการเปิดรับสมาชิกให้เข้ามาส่วนมากจะมาจากครอบครัวอื่น แต่ก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงเครือญาติหรือเป็นเพื่อนที่มีความรู้จักคุ้นเคยกันชักชวนกันมา สิ่งที่เกิดจากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีความเอื้ออารีในระดับที่ดีเนื่องจากการทำงานก็ต้องใช้ความเชื่อใจและไว้วางใจ รวมถึงความให้ความเคารพซึ่งกันและกัน **๔)**

ด้านการผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่มีการผลิตออกมาสู่ตลาด กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการใช้ผ้าที่มีผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และการสร้างสรรค์งานก็เกิดจากการพัฒนามาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นก่อนๆ และมีการสืบทอดสู่ลูกหลาน โดยที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอถือเป็นองค์ความรู้ที่ควรได้รับการถ่ายทอดเนื่องจากงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ถือเป็นมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรได้รับการสืบทอด และในยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผยแพร่สินค้าที่เป็นสินค้าผลิตจากธรรมชาติ เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่นิยมเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และยิ่งในยุคประเทศไทย ๔.๐ ที่ทางรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้ผลิตธรรมชาติ ผลิตท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เข้าสู่ตลาดสากล **๕) ด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities)** การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกซึ่งกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในระยะเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริม อบรมให้ความรู้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์และคุณภาพสินค้า รวมถึงการหาตลาดเพื่อจัดแสดงสินค้าในระยะเริ่มต้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการขายตัวของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ซึ่งเป็นสินค้าที่เกิดจากแรงมือที่สมาชิกได้ลงมือทำ การได้รับการส่งเสริมในสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการกระจายทางด้านสินค้า ซึ่งย่อมส่งผลเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก และส่งเสริมให้การสร้างงานในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีความต้องการให้มีการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน **๖) ด้านการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (Leadership)** การดำเนินการกิจกรรมทางด้านการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งจะต้องมีคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้สืบทอดการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนำพาให้เกิดการพัฒนาและมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นหรือส่วนงานอื่นๆ ควรมีการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นผู้นำในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อให้เกิดการพัฒนาในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง **๗) ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ (Marketing Plan)** การจัดทำแผนธุรกิจในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้รู้ถึงทิศทางในการดำเนินการล่วงหน้าในการจัดการธุรกิจและสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการจัดการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอ และนำผลการจัดการมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนผ้าทอให้เกิดการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องจะมีความยั่งยืนมั่นคง มั่งคั่งต่อไป

๓. วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การรวมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกของครอบครัวเป็นอันดับแรกและมีการขยายกลุ่มกันในชุมชนซึ่งกลุ่มผ้าทอก็จะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มี

ฝีมือในการทอผ้า และรวมตัวกันเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งเป็นกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าวทำให้ทราบถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ว่ามีการดำเนินที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ซึ่งส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔. องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจัสานจังหวัดแพร่ พบว่า ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่

๔.๑ ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศชาติให้เข้าสู่ประเทศไทย ๔.๐ และได้วางแนวทางสำหรับการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายตัวทางการตลาด ซึ่งในเบื้องต้นทางหน่วยงานท้องที่ของภาครัฐได้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้เข้ามาดูแลในระดับต้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) โดยได้มีการดำเนินการส่งเสริมด้านเครื่องมือเบื้องต้น และมีการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินการผ้าทอ รูปแบบสำหรับการต่อยอดสินค้าผ้าทอ เช่น ลายผ้าที่ต้องคิดค้นใหม่ๆ หรือการทำให้คุณภาพสินค้าเป็นที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยทางหน่วยงานภาครัฐมีการจัดโครงการอบรมให้กับผู้ประกอบการซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ได้จริงในกลุ่มวิสาหกิจ และนอกจากนั้นทางหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเบื้องต้นได้ออกแสดงสินค้าตามที่หน่วยงานอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องได้นำเสนอสินค้าของกลุ่มเพื่อให้เกิดการรู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งกลุ่มที่ยังไม่เป็นที่รู้จักก็จะได้รับการคัดเลือกให้นำสินค้าออกไปแสดงมากกว่ากลุ่มที่มีสินค้าติดตลาดหรือเป็นที่รู้จักมากกว่า

๔.๒ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation) การประกอบการวิสาหกิจผ้าทอได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวทางและเป้าหมายของกลุ่มเพื่อให้เกิดสินค้าตามที่กลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งในการรวมกลุ่มกันสมาชิกของกลุ่มจะต้องรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มเป็นครั้งแรก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสมาชิกจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม เช่น สมาชิกที่รับผิดชอบในการมัดย้อม การทอชิ้นลายผ้า การออกแบบและตัดเย็บชิ้นรูปสินค้า การตลาด ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้เกิดเป็นส่วนร่วมที่สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สินค้าของกลุ่มได้เข้าสู่ตลาดสินค้าและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในกลุ่มตลาดผ้าทอมือ ซึ่งการลงพื้นที่ก็พบว่ากลุ่มที่มีการดำเนินการมากกว่าสิบปีจะมีสินค้าที่มีความหลากหลายและที่เป็นที่รู้จักและติดตลาดกลุ่มสินค้าผ้ามากกว่ากลุ่มที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นที่มีสินค้าค่อนข้างจำกัดและไม่มีความ

หลากหลาย นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มที่มีสินค้ามากก็จะมีจำนวนของสมาชิกมากตามจำนวนไปด้วย ซึ่งทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๓.๔ ด้านการเอื้ออารีและการเคารพซึ่งกันและกัน (Aryan and respect) การรวมกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอเกิดจากการทำงานในระดับครอบครัวเป็นครั้งแรก และมีการขยายเปิดรับเอาสมาชิกที่มีความสามารถในการทอผ้าเข้ามาเพื่อร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดการขยายตัวและเกิดการผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผลจากการเปิดรับสมาชิกให้เข้ามาส่วนมากจะมาจากครอบครัวอื่น แต่ก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงเครือญาติหรือเป็นเพื่อนที่มีความรู้จักคุ้นเคยกันชักชวนกันมา สิ่งที่พบจากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีความเอื้ออารีในระดับที่ดีเนื่องจากการทำงานก็ต้องใช้ความเชื่อใจและไว้วางใจ รวมถึงความให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

๔.๔ ด้านการผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่มีการผลิตออกมาสู่ตลาดกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการใช้ผ้าที่มีผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และการสร้างสรรค์งานก็เกิดจากการพัฒนามาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นก่อนๆ และมีการสืบทอดสู่ลูกหลาน โดยที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอถือเป็นองค์ความรู้ที่ควรได้รับการถ่ายทอดเนื่องจากงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ถือเป็นมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรได้รับการสืบทอด และในยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผยแพร่สินค้าที่เป็นสินค้าผลิตจากธรรมชาติ เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่นิยมเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และยิ่งในยุคประเทศไทย ๔.๐ ที่ทางรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้ผลิตธรรมชาติ ผลิตท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เข้าสู่ตลาดสากล

๔.๕ ด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกซึ่งกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในระยะเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริม อบรมให้ความรู้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์และคุณภาพสินค้า รวมถึงการหาตลาดเพื่อจัดแสดงสินค้าในระยะเริ่มต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ซึ่งเป็นสินค้าที่เกิดจากแรงมือที่สมาชิกได้ลงมือทำ การได้รับการส่งเสริมในสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการกระจายทางด้านสินค้า ซึ่งย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและส่งเสริมให้การทำงานในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีความต้องการให้มีการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิจารณ์ จากผลการวิจัย พบว่า

ผลการศึกษาวិสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ทราบว่ากลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ มีประเด็นในการอภิปรายผลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ดังนี้

๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่ของกลุ่มมีผลทำให้เกิดความแข็งแกร่งในกลุ่มอย่างยั่งยืน มีการประชุมวางแผนในการดำเนินการ มีการแบ่งงานเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันตามแต่ละหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย^๓ เพื่อสร้างให้องค์กรได้เกิดการรับทราบ รับรู้ร่วมกัน มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน^๔ การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน การรวมกันของสมาชิกเพื่อให้เกิดผลร่วมกันในการดำเนินการ สร้างกันเป็นเครือข่ายที่มีจุดหมายร่วมกัน^๕ เพื่อให้เกิดกิจกรรมและบรรลุตามวัตถุประสงค์ และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องทำความเข้าใจถึงบริบทของกลุ่มว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร โดยที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลของการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอจะต้องมีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีความต้องการในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างถูกต้องและเป็นระบบที่ถูกต้อง รวมถึงการรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ และต้องทราบและตระหนักถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่มอย่างชัดเจน

๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมาก การที่สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่อย่างเสมอ ทำให้เห็นถึง

^๓ Aler, Cathrin and Hage, Jerald, *Organization Working Together*, California : Sage, 1993, p 238.

^๔ เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*, กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย, ๖๓หน้า , ๒๕๕๓ ,

^๕ พระมหาสุทนต์ อาภาภโร, *เครือข่าย : กรุงเทพฯ , ธรรมชาติความรู้และการจัดการ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา ๒๕๕๗๑๘หน้า , -๕๐.*

ความมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของสมาชิกที่มีการร่วมมือกัน รับรู้ร่วมกันในการสร้างเครือข่าย รับรู้แนวทางในการดำเนินการ ทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานของกลุ่ม รับรู้แนวทางในการดำเนินการ ทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเพื่อช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันลงไปทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มที่จะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างสมาชิกด้วยในภายหลัง

๓) ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก โดยสมาชิกของกลุ่มมีความพึงพอใจกับรายได้ของเครือข่ายวิสาหกิจซึ่งเป็นส่วนที่สร้างเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และการที่เกิดผลร่วมกันก็ย่อมต้องการสร้างสรรค์งานให้เกิดความหลากหลายเพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่กลุ่ม ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งความน่าเชื่อถือ^๖ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกันของแต่ละกลุ่มก็ย่อมมีการวางแผนในการตลาดเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดเป็นผลรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับผ้าทอทุกคนที่เป็นสมาชิกก็ต้องมีจิตที่รักในการทอผ้าและมีความสนใจในการทำงานในสิ่งนี้ การรวมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจย่อมตั้งอยู่บนฐานของสมาชิกที่มีความสนใจในด้านผ้าทอร่วมกันซึ่งเป็นความสนใจที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิกและมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในส่วนขอสมาชิก การให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เริ่มร่วมพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ รวมถึงร่วมรับผิดชอบในเรื่องที่อาจมีผลต่อการดำเนินการของกลุ่มได้อย่างเหมาะสม^๗ และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึง

^๖ นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,” ใน **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์, กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดลหน้า, ๒๕๒๗ , ๓๔.

^๗ สุรินทร์ สุริยวงศ์, **การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน**, ปริญญาโท วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ถ่ายเอกสาร , ๒๕๓๖ , .๓๐หน้า

พอใจ ในด้านการรวมตัวกันเพื่อการสร้างสรรคผลงานผ้าทอให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการยอมรับเงื่อนไขข้อตกลงในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาดตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามเหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

๕) ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การรวมกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อจะสร้างอำนาจต่อรองสำหรับเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่กับแหล่งตลาดอื่นๆ จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สามารถนำไปแข่งขันในตลาดสินค้า การทำงานร่วมกันเป็นการสร้างผลประโยชน์ให้แก่กลุ่ม เป็นการเสริมสร้างให้กลุ่มเกิดความแข็งแกร่งขึ้น^๔ โดยการสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการด้านผ้าทอซึ่งกันและกันควรที่เน้นจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย และสามารถพัฒนาต่อยอดสำหรับการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือซึ่งกันและกันได้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ของการดำเนินการ การวิสาหกิจผ้าทอในท้องถิ่นที่มีการดำเนินการนั้นๆ และอาจมีการขยายตัวทางด้านความร่วมมือและเสริมสร้างซึ่งกันและกันออกไปในต่างพื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านผ้าทอในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

^๔ ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘, หน้า ๒

อย่างเหมาะสม การสร้างความร่วมมือภายในกลุ่มเป็นการเพิ่มศักยภาพในการบริหารกลุ่ม ทำให้สมาชิกเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่สอดคล้องตามภาระที่มีการมอบหมาย^๙ การทำงานจึงเป็นระบบที่ทำให้กลุ่มมีศักยภาพในการดำเนินการและมีอำนาจต่อรองมากยิ่งขึ้น

๖) ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสมาชิกวิสาหกิจอย่างหนาแน่น การที่กลุ่มผ้าทอมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ปัจจัยส่วนหนึ่งก็เกิดจากการร่วมมือของสมาชิกที่มีความเห็นร่วมกันและมีแนวคิดวิสัยทัศน์ที่ตรงหรือคล้ายกันจึงจะเกิดเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้น และจากการที่มีสมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น เกิดการร่วมมือในการทำงานและการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้เป็นการปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มเพื่อให้เกิดความรู้ เกิดการพัฒนารูปแบบให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๑๐} และวิสัยทัศน์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพราะการที่ต้องมีการพึ่งพิงอิงร่วมกันจะต้องมีการทำงานกันตามบทบาทหน้าที่ตามที่ตนเองได้รับผิดชอบภายในกลุ่ม และจะขาดก็ไม่ได้เพราะทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการพึ่งพาและการอิงร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้เกิดผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดสินค้าได้ตามความต้องการของตลาด

๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การที่สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าตามที่กลุ่มตั้งเป้าและตามแนวทางวิสัยทัศน์ของกลุ่ม และสมาชิกต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน การรวมตัวกันของสมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมโยงทางเครือข่าย มีเป้าหมายร่วมกัน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในกลุ่ม^{๑๑} มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การประชุมภายในกลุ่มหรือมีการแลกเปลี่ยนภายนอกกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดสินค้าให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมี

^๙ อรทัย ก๊กผล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น, เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘๑๗หน้า , -๑๘.

^{๑๐} เสรี พงศ์พิศ, ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน, กรุงเทพฯ) : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘, หน้า ๔๐.

^{๑๑}, วิสาหกิจชุมชน, <http://ophbgo.blogspot.com/>, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐.

กิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน จะทำให้เกิดเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะในการผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน การใช้เครือข่ายที่มีลักษณะการทำงานคล้ายคลึงกันในการดำเนินการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจและสร้างแรงจูงใจเพื่อจะให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑.๑ ควรมีการสรรหาแหล่งตลาดที่จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ตลอดถึงเป็นที่สนใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอคือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดท้องถิ่นและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำของแต่ละจังหวัดที่จัด และสิ่งที่สำคัญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นการนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน

๑.๒ ควรมีการวางแผนธุรกิจยังขาดความรู้ความเข้าใจของกลุ่มวิสาหกิจเนื่องจากความยุ่งยาก ซับซ้อนในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการสนับสนุนเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจตลอดถึงตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนธุรกิจ

๒. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นการนำไปสู่การตลาด การพึ่งพาจากภายนอกตลอดจนเป็นการสนับสนุนการช่วยเหลือกันของคนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด

การวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สนับสนุนงบประมาณ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป

การศึกษา, กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๕๓, หน้า ๖๓.

ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า,
๒๕๔๘, หน้า ๒

นิคม ชมพูหลง, ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้, มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า
๔๕-๔๖

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,”
ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์,
กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗, หน้า ๓๔.
พระมหาสุทนต์ อาภาภโร, เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
เดือนตุลา ๒๕๔๗, หน้า ๑๘-๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙, กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี,
๒๕๕๔. หน้า (๗).

สุรินทร์ สุริยวงศ์, การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน, ปรินิพนธ์ วท.ม, (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้,
ถ่ายเอกสาร, ๒๕๓๖, หน้า ๓๐.

เสรี พงศ์พิศ, ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่สหกิจชุมชน, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘),
หน้า ๔๐.

อรรถ ก๊กผล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น,
เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘, หน้า ๑๗-๑๘.

Aler, Cathrin and Hage, Jerald, Organization Working Together, California : Sage,
1993, p 238.

...., วิสาหกิจชุมชน, <http://ophbgo.blogspot.com/>, ๖ มีนาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และ
กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

โครงการวิจัยเรื่อง วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่
๒. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. เพื่อเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

สรุปผลการดำเนินการตามแผนงาน/กิจกรรมตาม Proposal ในรอบ ๑๒ เดือน

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
๑. ศึกษาข้อมูล ปฐมภูมิ/หัตถภูมิ จาก - แนวคิด เกี่ยวกับการ บริหารจัดการ - เอกสารที่ เกี่ยวข้องกับการ สร้างกลุ่มและ เครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน -แนวทางการ พัฒนาที่ยั่งยืน	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ การ สร้างกลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน แนว ทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง แนวคิดใน การจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชน และสถานภาพ การดำเนินงานของ วิสาหกิจผ้าทอ เมืองแพร่ในจังหวัด แพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการบริหาร จัดการ การสร้างกลุ่ม เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามแนวทางการพัฒนา อย่างยั่งยืนตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึง ทราบถึงขั้นตอนและ วิธีการจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชน การมีส่วนร่วมของ ชุมชนและองค์กรภาครัฐ และเอกชน และ สถานภาพการ	ข้อที่ ๑,๒,๓	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
ตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง - แนวคิด เกี่ยวกับวิสาหกิจ ชุมชน - เอกสาร เกี่ยวกับ สถานภาพการ ดำเนินงานของ วิสาหกิจผ้าทอ เมืองแพร่ใน จังหวัดแพร่		ดำเนินงานของวิสาหกิจ ผ้าทอในจังหวัดแพร่		
๒. ลงพื้นที่ในการ สัมภาษณ์ การศึกษาบริบท สภาพปัจจุบัน และปัญหาการ ดำเนินงาน วิสาหกิจผ้าทอ เมืองแพร่จังหวัด แพร่	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ บริบท สภาพปัจจุบัน และ ปัญหา การ ดำเนินงานวิสาหกิจผ้า ท อ เมืองแพร่ในจังหวัด แพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ความเป็นมาสภาพ ปัจจุบันปัญหาการ ดำเนินงานวิสาหกิจผ้า ทอในจังหวัดแพร่	ข้อที่ ๑	๑๐๐%
๓. สอบถามองค์ ความรู้และแนว ทางการจัดการ เชิงเครือข่าย	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ การองค์ความรู้และ แนวทางการจัดการเชิง เครือข่ายวิสาหกิจผ้า	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ ความรู้และแนวทางการ จัดการเชิงเครือข่าย วิสาหกิจผ้าทอจังหวัด	ข้อที่ ๒	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
วิสาหกิจผ้าทอ เมืองแพร่จังหวัด แพร่	ทอ เมืองแพร่จังหวัดแพร่	แพร่		
๔. ดำเนินการ สนทนากลุ่มย่อย เพื่อทำการ วิเคราะห์ระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จของการ จัดการเชิง เครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ ยั่งยืน	ทราบข้อมูลระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จของการ จัดการเชิงเครือข่ายที่มี ต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จในการจัดการ เชิงเครือข่ายที่มีวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน	ข้อที่ ๓	๑๐๐ %
๕. ดำเนินการ วิเคราะห์และ ถอดบทเรียนจาก การภาษณ์เพื่อให้ ได้สภาพการ ดำเนินงานและ ปัญหาการ ดำเนินงานผ้าทอ ของวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัด แพร่ และ	ทราบข้อมูลสภาพการ ดำเนินงานและปัญหา การดำเนินงานผ้าทอ ของวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดแพร่ และองค์ ความรู้และระบบการ จัดการเชิงเครือข่ายที่มี ผลต่อการพัฒนาที่ ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้า ทอจังหวัดแพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ การดำเนินงานและ ปัญหาการดำเนินงาน ผ้าทอของวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดแพร่ และระบบความสัมพันธ์ และผลสำเร็จของการ จัดการเชิงเครือข่ายที่มี ต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน	ข้อ ๑ และ ข้อ ๓	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
ดำเนินการ วิเคราะห์และ ถอดบทเรียนจาก การสนทนากลุ่ม ย่อยเพื่อให้ได้ ระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จของการ จัดการเชิง เครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ ยั่งยืน				
๖. ดำเนินการ สังเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษา เอกสาร การ สัมภาษณ์ สนทนากลุ่มย่อย และการ สอบถามเพื่อ เสนอองค์ความรู้ และระบบการ จัดการเชิง เครือข่ายที่มีผล	ได้นำองค์ความรู้และ ระบบการบริหารจัดการ เชิงเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนสร้างเป็นองค์ ความรู้เพื่อให้เกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจชุมชนผ้าทอ จังหวัดแพร่	ได้เผยแพร่องค์ความรู้ และระบบการบริหาร จัดการเชิงเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน	ข้อที่ ๔	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจผ้าทอ จังหวัดแพร่				

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อ มจร.

ลงนาม.....

(ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน

วันที่ ๓๐ เดือน กันยายน ๒๕๖๐

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

การวิจัย เรื่อง การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วม
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แบบสอบถาม

การวิจัย เรื่อง การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำชี้แจง การตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ๒) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๓) เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๔) เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ขอความกรุณาท่านได้ตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อคำถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลนี้สำหรับการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของท่านแต่ประการใดทั้งสิ้นซึ่งแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่จังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการ การติดตามผล และการรับผลประโยชน์

ตอนที่ ๓ เป็นแบบ สอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี ๗ ด้าน คือ

- ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)
- ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)
- ๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation)
- ๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)
- ๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence)
- ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ๒๐-๓๐ ☐ ๓๑-๔๐
☐ ๔๑-๕๐ ☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
☐ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ☐ อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

๔. อาชีพ

☐ รับราชการ ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ทำการเกษตร ☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว

๕. รายได้

☐ ๑-๕,๐๐๐ บาท ☐ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท
☐ ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท ☐ ๑๕,๐๐๐ ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการ การติดตามผล และการรับผลประโยชน์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่ตรงกับระดับจัดการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกมากที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

๕	หมายถึง	ระดับการจัดการ มากที่สุด
๔	หมายถึง	ระดับการจัดการ มาก
๓	หมายถึง	ระดับการจัดการ ปานกลาง
๒	หมายถึง	ระดับการจัดการ น้อย
๑	หมายถึง	ระดับการจัดการ น้อยที่สุด

ข้อ	การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ อย่างมีส่วนร่วม	ระดับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของ สมาชิกวิสาหกิจ				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
	การรับรู้มุมมองร่วมกัน					
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในการส่งเสริม การจัดการผ้าทอเมืองแพร่ของกลุ่มวิสาหกิจ					
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการ ดำเนินงานแหล่งทุนสนับสนุนของกลุ่มวิสาหกิจ					
๓	ท่านได้มีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อติดตามผล การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ					
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายการ ดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก					
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการทางด้านการตลาดใน การส่งสินค้าออกจำหน่าย					
	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน					
๖	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการออกแบบ ผ้าทอเมืองแพร่					
๗	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการคิดกำหนด ช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่					
๘	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการจัดการเครือข่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ให้มีการขยายเครือข่าย เพิ่มขึ้น					
๙	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการ จัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่อย่างเสมอ					
๑๐	ท่านมีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์ในการวางแผนการ จัดการประสานงานเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่					
	ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน					
๑๑	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการ					

ข้อ	การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ อย่างมีส่วนร่วม	ระดับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของ สมาชิกวิสาหกิจ				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
	ดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจร่วมกัน					
๑๒	ท่านได้รับโอกาสในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ ให้เจริญก้าวหน้า					
๑๓	ท่านมีความสุขเมื่อเป็นสมาชิกวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้า ทอมืองแพร์					
๑๔	ท่านมีความพึงพอใจกับรายได้ของเครือข่ายวิสาหกิจ					
๑๕	ท่านมีความมั่นใจในการเข้าร่วมเครือข่ายผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมืองแพร์					
	ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่าง กว้างขวาง					
๑๖	ท่านมีส่วนร่วมในการยอมรับเงื่อนไขข้อตกลงในการ จัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๑๗	ท่านมีส่วนร่วมในการรับรู้ในการจัดการเครือข่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๑๘	ท่านมีส่วนร่วมคิดในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมืองแพร์					
๑๙	ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดเครือข่ายผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมืองแพร์					
๒๐	ท่านมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายวิสาหกิจ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
	ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน					
๒๑	ท่านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้า ทอมืองแพร์ของแต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่อง					
๒๒	ท่านมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือง แพร์ให้มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์					

ข้อ	การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ อย่างมีส่วนร่วม	ระดับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของ สมาชิกวิสาหกิจ				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๒๓	ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของ เครือข่ายที่ไม่ได้คุณภาพร่วมกัน					
๒๔	ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจัดการ เครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๒๕	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้า ทอมืองแพร์เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน					
	ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน					
๒๖	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้า ทอมืองแพร์ให้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
๒๗	ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในการดำเนินงาน ของกลุ่มวิสาหกิจ					
๒๘	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเครือข่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๒๙	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจ					
๓๐	ท่านมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสมาชิก วิสาหกิจอย่างหนาแน่น					
	ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน					
๓๑	ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม เครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๓๒	ท่านได้ร่วมในการติดต่อประสานงานเครือข่าย วิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๓๓	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการ ส่งเสริมการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือง แพร์ของกลุ่มวิสาหกิจ					

ข้อ	การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์ อย่างมีส่วนร่วม	ระดับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของ สมาชิกวิสาหกิจ				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๓๔	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ร่วมกันของ สมาชิกเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					
๓๕	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนรูปแบบในกลุ่ม สมาชิกเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืองแพร์					

ตอนที่ ๓ เป็นแบบ สอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
วิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์จังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี ๓ ด้านคือ

๑) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการรับรู้มุมมองร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ
ผ้าทอมืองแพร์

.....

.....

.....

.....

๒) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ
ผ้าทอมืองแพร์

.....

.....

.....

.....

๓) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันของการ
จัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

.....

.....

.....

.....

๔) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวางของ
การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

.....

.....

.....

๕) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันของการจัดการเครือข่าย
วิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

.....

.....

.....

๖) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการพึงพิงอิงร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้า
ทอมืองแพร์

.....

.....

.....

๗) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนของการจัดการเครือข่าย
วิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์

การวิจัย เรื่อง วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

แบบสัมภาษณ์

การวิจัย เรื่อง วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

คำชี้แจง การตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบริบท และสถานภาพการดำเนินงานผ้าทอเมืองแพร่จังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่จังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๓) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการผ้าทอเมืองแพร่จังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๔) เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อผ้าทอเมืองแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ขอความกรุณาท่านได้ตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อคำถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลนี้สำหรับการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ขอความกรุณาท่านได้ตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อคำถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลนี้สำหรับการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่โดยไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของท่านแต่ประการใดทั้งสิ้น ซึ่งแบบสัมภาษณ์ ได้แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่และข้อเสนอแนะแนวทาง มี ๗ ด้าน คือ

- ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)
- ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)
- ๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation)
- ๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)
- ๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence)
- ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ๑.๑ ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ..... ปี
- ๑.๒ ที่อยู่ปัจจุบัน.....
- ๑.๓ การศึกษา.....
- ๑.๔ ศาสนา.....
- ๑.๕ อาชีพ.....
- ๑.๖ วันที่สัมภาษณ์.....เวลา
- ๑.๗ สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์ องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของ
วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่และข้อเสนอแนะแนวทาง มี ๗ ด้าน คือ

- ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)
- ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)
- ๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation)
- ๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)
- ๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence)
- ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

๒.๑ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) สภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหาของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๔ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๕ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๖ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๗ ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ควรมีการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) ของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อความยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การวิจัย เรื่อง วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
การวิจัย เรื่อง วิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้การประชุมกลุ่มย่อย

- ๑.๑ ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
- ๑.๒ ที่อยู่ปัจจุบัน.....
- ๑.๓ การศึกษา.....
- ๑.๔ ศาสนา.....
- ๑.๕ อาชีพ.....
- ๑.๖ วันที่สนทนากลุ่มเฉพาะ.....เวลา
- ๑.๗ สถานที่สนทนากลุ่มเฉพาะ.....

ตอนที่ ๒ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๑ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการรับรู้มุมมองร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอมืองแพร์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๔ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวางของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๕ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๖ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๗ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เป็นอย่างไร

.....

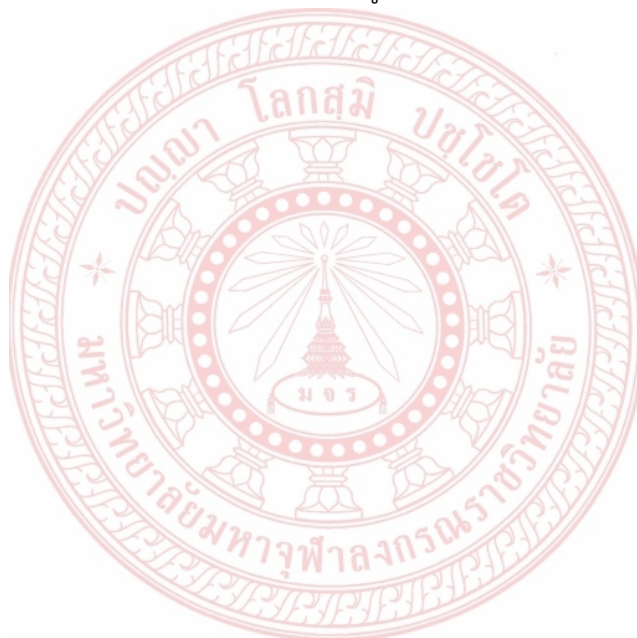
.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณ

ภาคผนวก ฉ

ประวัติผู้วิจัย

คนที่ ๑

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) ผศ.ดร.สมจิต นามสกุล ขอนวงศ์
(ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr.Somjit Konwong
๒. รหัสประจำตัว -
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัยสงฆ์,อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
๔. ประวัติการศึกษา
๑. ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) การจัดการทั่วไป
สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
๒. ศีษศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓. Philosophy of Doctor (Ph.D.) Political Science
Magadha University, India
๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา
- พิมพ์คอมพิวเตอร์
๖. ผลงานวิชาการ
- การจัดการเรียนรู้ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๕๕
 - นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ปี ๒๕๕๖
 - ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ ปี ๒๕๕๙
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ : ระบุสถานภาพในการทำวิจัยว่า เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมในแต่ละเรื่อง
๑. งานวิจัยที่ทำ เสร็จแล้ว : ชื่อเรื่องและสถานภาพในการทำวิจัย
เรื่อง “ศึกษาสภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดแพร่ ปี ๒๕๕๘
สถานภาพ : ผู้วิจัยหลัก

เรื่อง “การติดตามผลบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่ ปี /๒๕๔๘

สถานภาพ : ผู้วิจัยหลัก

เรื่อง “ ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ของจังหวัดแพร่ ปี /๒๕๔๘

สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

เรื่อง ประสิทธิภาพการสอนของครูวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ใน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแพร่ ปีงบประมาณ

๒๕๕๐

สถานภาพ ผู้วิจัย

เรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดเขตพื้นที่
การศึกษา ๑ จังหวัดแพร่ ปีงบประมาณ ๒๕๕๐

สถานภาพ ผู้วิจัย

เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จังหวัดแพร่ ปี ๒๕๕๕

สถานภาพ ผู้วิจัย

เรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย : ศึกษากรณีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๖ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

สถานภาพ ผู้วิจัย

เรื่อง สืบชะตาล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิต

วิญญาณของชุมชนในล้านนา ปี ๒๕๕๗

สถานภาพ ผู้ร่วมวิจัย

คนที่ ๒

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระธงชัย วชิรญาโน (พิชัย)
(ภาษาอังกฤษ) Phra Thongchai Vajirañano (Pichai)
๒. รหัสประจำตัว -
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน -
๔. ประวัติการศึกษา
๑. พุทธศาสตรบัณฑิต (พร.บ.) รัฐศาสตร์ เอกการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พร.ม.) รัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา
- พิมพ์คอมพิวเตอร์
๖. ผลงานวิชาการ -
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ :ระบุสถานภาพในการทำวิจัยว่า เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมในแต่ละเรื่อง
-

คนที่ ๓

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) นายปัญญา นามสกุล สุนันตา
(ภาษาอังกฤษ) PANYA SUNANTA
๒. รหัสประจำตัว -
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์แพร่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
๔. ประวัติการศึกษา
๑. พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) การสอนภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. Master of Arts (M.A.) Linguistics
Banaras Hindu University, India
๓. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) รัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา
- การใช้งานคอมพิวเตอร์ โปรแกรม MS word
๖. ผลงานวิชาการ -
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ : ระบุสถานภาพในการทำ
วิจัยว่า เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมในแต่ละเรื่อง
-

คนที่ ๔

๑. ชื่อ นางสาวนพรัตน์ รัตนวงศ์

Nopparat Rattanawong

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์อัตราจ้าง สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๓. หน่วยงานที่สังกัด

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔. ประวัติการศึกษา

๑. ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) ภาษาฝรั่งเศส
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒. ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คม.) หลักสูตรและการสอนภาษาอังกฤษ
สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ(แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)ระบุสาขาวิชา

คอมพิวเตอร์

๖. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

-

ภาคผนวก ฉ

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ว.๐๑๙/๒๕๖๐

ชื่อโครงการ วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์ และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

โทรศัพท์ ๐๘๒-๓๓๑๓๙๘๔ โทรสาร. ๐๕๔-๖๔๖๕๘๕

Email : jit_kw@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยใช้คนเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยสำคัญในการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาทางด้านศีลธรรม และปัญหาด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกจึงย่อมถูกกระแสโลกผลักดันไปในทางเดียวกันกับประเทศอื่นๆ โดยต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประชาคมโลกมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองหากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตามกระแสโลกอย่างขาดความรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนา ประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถ จัดการความเสี่ยง และปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายในประเทศและต่างประเทศ

ผ้าทอพื้นเมืองกลุ่มคนจังหวัดแพร่เป็นกลุ่มคนที่มีวิถีการดำรงชีวิตในการสืบสานขั้นตอนวิธีการทอดั้งเดิมมาช้านานมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะในเรื่องการทอการย้อมการใช้สีและ

ลวดลายบนผ้าทอการทอผ้าของคนในชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ความเชื่อ
ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกลุ่มคนเมื่อแพร่มีวิถีการดำรงชีวิตแบบ
ดั้งเดิม โดยการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาในการ
ดำรงชีวิตตั้งแต่สมัยโบราณกาล

การทอผ้าตีนจกของชาวจังหวัดแพร่ เริ่มขึ้นมานานเพียงใดไม่ปรากฏหลักฐาน แต่สันนิษฐาน
ว่าความรุ่งเรืองของเมืองลงมีมานานกว่า ๒๐๐ ปี จากหลักฐานภาพถ่ายเจ้านายฝ่ายหญิงของ
เมืองแพร่ในสมัยก่อนพ.ศ. ๒๔๔๕ พบว่า ผ้าชิ้นที่ใช้สวมใส่จะมีเชิงขึ้นเป็นตีนจก สันนิษฐานว่าน่าจะ
เป็นขึ้นตีนจกที่ทอขึ้นโดยช่างทอผ้าชาวเมืองลง นอกจากนี้หลักฐานการใช้ผ้าทอตีนจกเมืองลง ใน
การแต่งกายของชาวเมืองลงยังปรากฏมานานนับร้อยปี หลักฐานนี้คือภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ วัด
เวียงต้า ตำบลเวียงต้า อำเภอลอง ฝีมือช่างพื้นบ้านที่มีความงามไม่ด้อยไปกว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังใน
วิหารที่วัดภูมินทร์ จังหวัดน่านจิตรกรรมเวียงต้า เป็นภาพวิถีชีวิตความเชื่อการแต่งกายของชาวบ้าน
เวียงต้า ซึ่งเป็นคนเมืองลงในยุคนั้น จากภาพจะเห็นผ้าถุงที่ผู้หญิงในภาพใช้สวมใส่เป็นขึ้นตีนจก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าพื้นเมืองของคนจังหวัด
แพร่ ที่มีการทอผ้าพื้น เมืองแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษในการศึกษาเรื่อง
ของภูมิปัญญาการทอผ้าครั้งนี้ทำให้เรียนรู้ เข้าใจถึง วิถีชีวิตค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม
ประเพณีท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือเป็นปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของการเรียนรู้ การถ่ายทอด
องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของคนในชุมชน อีกทั้ง การจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ยังเก็บเป็นหลักฐานข้อมูลช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่
๒. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่อย่างมี
ส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่าย
ที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. เพื่อเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

ผลการวิจัย

๑. บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ พบว่า
ด้านกระบวนการและขั้นตอนของการผลิตสินค้ายังขาดแรงงานในการตัดเย็บชิ้นรูปสินค้าและการ
สร้างมาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงความหลากหลายในลายผ้าทอมือ เพราะความ
ต้องการทางด้านตลาดในด้านความแตกต่างยังมีอีกมาก และอีกส่วนหนึ่งในขั้นตอนของการผลิตสินค้า

คือ ความเป็นมาตรฐานของการวัดระยะของผ้าที่จะนำมาทอ เนื่องจากปัจจุบันใช้วิธีการวัดโดยนำอุปกรณ์ที่ใช้วัดระยะทางมาวัด ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ จึงอยากให้ผู้ที่มียุทธศาสตร์ความรู้หรือมีส่วนรับผิดชอบได้นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้ ด้านการตลาดที่ทางกลุ่มมักประสบปัญหา คือ การผูกขาดด้านการตลาดของกลุ่มใหญ่ ที่ทำให้กลุ่มเล็กไม่สามารถนำสินค้าที่มีอยู่ไปนำเสนอขายได้ ซึ่งบางทีสินค้าของกลุ่มเล็กมีคุณภาพมากกว่า จึงมีความต้องการให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบส่วนนี้ได้เข้ามาจัดการด้านการตลาดเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการนำเสนอสินค้า ด้านการออกแบบผ้าและการถ่ายทอดความรู้ ทางกลุ่มได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่มค่อนข้างดีมาก และหน่วยงานที่สนใจ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ดำเนินการเสนอลายผ้าทอใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และมีการเสนอให้จัดทำรูปแบบสำหรับบุรุษที่ทางกลุ่มไม่เคยมีการดำเนินการเนื่องจากส่วนมากผ้าทอมือจะนิยมใช้สำหรับสตรีเป็นส่วนมาก รวมถึงการออกแบบการแพคเกจจิ้งสำหรับบรรจุสินค้าเพื่อให้เกิดความน่าสนใจกับลูกค้ามากยิ่งขึ้น ส่วนของการตลาดที่เป็นรายได้หลักของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มได้กล่าวว่าทางด้านบริษัทขายสินค้าที่มีการตั้งร้านค้าได้เข้ามาเพื่อส่งสินค้าเพื่อนำไปขายในสนามบินก็มี แต่ประสบกับปัญหาที่พบมากก็คือ การตัดเย็บและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เนื่องจากขาดแรงงานในการตัดเย็บ เช่น ทำเป็นกระโปรง ผ้าขึ้นกางเกง เป็นต้น เพราะเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียด ไม่เหมือนกับการทอเพราะต้องมีการวัด การคำนวณ รวมถึงการเย็บเพื่อให้เกิดรูปลักษณะของสินค้า ส่วนการกำหนดราคาสินค้าหากกลุ่มถือเป็นกลุ่มที่ใหญ่ซึ่งพอจะมีกำลังการผลิตพอสมควรอาจจะทำให้หลายกลุ่มมองว่าเป็นการขายตัดราคาสินค้า แต่ก็เป็นราคาที่คิดจากต้นทุนและการลงทุนในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้บางครั้งหลายกลุ่มที่มีราคาสินค้าสูงกว่าเกิดความไม่พอใจ แต่ทางกลุ่มก็ต้องมีการชี้แจงและทำความเข้าใจในประเด็นนี้ ด้านการออกจัดนิทรรศการแสดงสินค้าในงานต่างๆ ซึ่งบางครั้งต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อจะได้นำสินค้าผ้าทอของกลุ่มได้ไปแสดง ซึ่งหากรอแต่องค์กรของรัฐที่จะนำเสนอมาให้ไม่เพียงพอ ต้องรู้จักกับผู้จัดงานหรือคนที่ไปบางครั้งก็รวมกลุ่มกันไปบ้าง และบางครั้งในสถานที่จัดงานมีการจัดแสดงในหลายๆ อย่าง ซึ่งหลายๆ ครั้งสินค้าเครื่องแต่งกายก็ขายตรงข้ามกับร้านขายอาหาร ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่สินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องแต่งกาย จะทำให้เกิดกลิ่นและลดเสน่ห์ของผ้าทอมือ

๒. องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ต่างๆ การส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) ตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศชาติให้เข้าสู่ประเทศไทย ๔.๐ และได้วางแนวทางสำหรับการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายตัวทางการตลาด และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้เข้ามาดูแลในระดับต้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) โดยได้มีการดำเนินการส่งเสริมด้านเครื่องมือ

เบื้องต้น และมีการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินการผ้าทอ รูปแบบสำหรับการต่อยอดสินค้าผ้าทอ เช่น ลายผ้าที่ต้องคิดค้นใหม่ๆ หรือการทำให้คุณภาพสินค้าเป็นที่ตรงกับความต้องการของตลาด การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation) การประกอบการวิสาหกิจผ้าทอได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวทางและเป้าหมายของกลุ่มเพื่อให้เกิดสินค้าตามที่กลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสมาชิกจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม เช่น สมาชิกที่รับผิดชอบในการมัดย้อม การทอขึ้นลายผ้า การออกแบบและตัดเย็บขึ้นรูปสินค้า การตลาด ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้เกิดเป็นส่วนร่วมที่สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สินค้าของกลุ่มได้เข้าสู่ตลาดสินค้าและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในกลุ่มตลาดผ้าทอมือ ซึ่งการลงพื้นที่ที่พบว่ากลุ่มที่มีการดำเนินการมากกว่าสิบปีจะมีสินค้าที่มีความหลากหลายและที่เป็นที่รู้จักและติดตลาดกลุ่มสินค้าผ้ามากกว่ากลุ่มที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นที่มีสินค้าค่อนข้างจำกัดและไม่มีความหลากหลาย การเอื้ออารีและการเคารพซึ่งกันและกัน (Aryan and respect) ของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอเกิดจากการทำงานในระดับครอบครัวเป็นครั้งแรก และมีการขยายเปิดรับเอาสมาชิกที่มีความสามารถในการทอผ้าเข้ามาเพื่อร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดการขยายตัวและเกิดการผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผลจากการเปิดรับสมาชิกให้เข้ามาส่วนมากจะมาจากครอบครัวอื่น แต่ก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงเครือญาติหรือเป็นเพื่อนที่มีความรู้จักคุ้นเคยกันชักชวนกันมา สิ่งที่ได้พบจากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีความเอื้ออารีในระดับที่ดีเนื่องจากการทำงานก็ต้องใช้ความเชื่อใจและไว้วางใจ รวมถึงความให้ความเคารพซึ่งกันและกัน การผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่มีการผลิตออกมาสู่ตลาด กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการใช้ผ้าที่มีผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และการสร้างสรรค์งานก็เกิดจากการพัฒนามาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นก่อนๆ และมีการสืบทอดสู่ลูกหลาน โดยที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอถือเป็นองค์ความรู้ที่ควรได้รับการถ่ายทอด คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกซึ่งกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในระยะเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริม อบรมให้ความรู้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์และคุณภาพสินค้า รวมถึงการหาตลาดเพื่อจัดแสดงสินค้าในระยะเริ่มต้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (Leadership) การดำเนินการกิจกรรมทางด้านการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งจะต้องมีคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้สืบทอดการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนำพากลุ่มให้เกิดการพัฒนาและมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นหรือส่วนงานอื่นๆ ควรมีการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นผู้นำในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อให้เกิดการพัฒนาในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง การจัดทำแผนธุรกิจ (Marketing Plan) การจัดทำแผนธุรกิจในการ

ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้รู้ถึงทิศทางในการดำเนินการล่วงหน้าในการจัดการธุรกิจและสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการจัดการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอ และนำผลการจัดการมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนผ้าทอให้เกิดการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องละมีความยั่งยืนมั่นคง มั่งคั่งต่อไป

๓. วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การรวมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกของครอบครัวเป็นอันดับแรกและมีการขยายกลุ่มกันในชุมชนซึ่งกลุ่มผ้าทอก็จะเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีฝีมือในการทอผ้า และรวมตัวกันเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งเป็นกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าวทำให้ทราบถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ว่ามีการดำเนินที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ซึ่งส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔. องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ พบว่า ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่

๔.๑ ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศชาติให้เข้าสู่ประเทศไทย ๔.๐ และได้วางแนวทางสำหรับการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายตัวทางการตลาด ซึ่งในเบื้องต้นทางหน่วยงานท้องที่ของภาครัฐได้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้เข้ามาดูแลในระดับต้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับผู้เริ่มต้นประกอบการ (Startup) โดยได้มีการดำเนินการส่งเสริมด้านเครื่องมือเบื้องต้น และมีการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินการผ้าทอ รูปแบบสำหรับการต่อยอดสินค้าผ้าทอ เช่น ลายผ้าที่ต้องคิดค้นใหม่ๆ หรือการทำให้คุณภาพสินค้าเป็นที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยทางหน่วยงานภาครัฐมีการจัดโครงการอบรมให้กับผู้ประกอบการซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ได้จริงในกลุ่มวิสาหกิจ และนอกจากนั้นทางหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเบื้องต้นได้ออกแสดงสินค้าตามที่หน่วยงานอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องได้นำเสนอสินค้าของกลุ่มเพื่อให้เกิดการรู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งกลุ่มที่ยังไม่เป็นที่รู้จักก็จะได้รับการคัดเลือกให้นำสินค้าออกไปแสดงมากกว่ากลุ่มที่มีสินค้าติดตลาดหรือเป็นที่รู้จักมากกว่า

๔.๒ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation) การประกอบการวิสาหกิจผ้าทอได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวทางและเป้าหมายของกลุ่มเพื่อให้เกิดสินค้าตามที่กลุ่มได้

ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งในการรวมกลุ่มกันสมาชิกของกลุ่มจะต้องรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มเป็นสิ่งแรก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสมาชิกจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม เช่น สมาชิกที่รับผิดชอบในการมัดย้อม การทอชิ้นลายผ้า การออกแบบและตัดเย็บชิ้นรูปสินค้า การตลาด ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้เกิดเป็นส่วนร่วมที่สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สินค้าของกลุ่มได้เข้าสู่ตลาดสินค้าและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในกลุ่มตลาดผ้าทอมือ ซึ่งการลงพื้นที่ก็พบว่ากลุ่มที่มีการดำเนินการมากกว่าสิบปีจะมีสินค้าที่มีความหลากหลายและที่เป็นที่รู้จักและติดตลาดกลุ่มสินค้าผ้ามากกว่ากลุ่มที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นที่มีสินค้าค่อนข้างจำกัดและไม่มีหลากหลาย นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มที่มีสินค้ามากก็จะมีจำนวนของสมาชิกมากตามจำนวนไปด้วย ซึ่งทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๓.๔ ด้านการเอื้ออารีและการเคารพซึ่งกันและกัน (Aryan and respect) การรวมกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอเกิดจากการทำงานในระดับครอบครัวเป็นสิ่งแรก และมีการขยายเปิดรับเอาสมาชิกที่มีความสามารถในการทอผ้าเข้ามาเพื่อร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดการขยายตัวและเกิดการผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผลจากการเปิดรับสมาชิกให้เข้ามาส่วนมากจะมาจากครอบครัวอื่น แต่ก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงเครือญาติหรือเป็นเพื่อนที่มีความรู้จักคุ้นเคยกันชักชวนกันมา สิ่งที่เกิดจากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีความเอื้ออารีในระดับที่ดีเนื่องจากการทำงานก็ต้องใช้ความเชื่อใจและไว้วางใจ รวมถึงความให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

๔.๔ ด้านการผลิตสินค้าบนพื้นฐานธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Products based on Natural, local wisdom and traditional) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่มีการผลิตออกมาสู่ตลาดกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการใช้ผ้าที่มีผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และการสร้างสรรค์งานก็เกิดจากการพัฒนามาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นก่อนๆ และมีการสืบทอดสู่ลูกหลาน โดยที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอถือเป็นองค์ความรู้ที่ควรได้รับการถ่ายทอดเนื่องจากงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ถือเป็นมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรได้รับการสืบทอด และในยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผยแพร่สินค้าที่เป็นสินค้าผลิตจากธรรมชาติ เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่นิยมเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และยิ่งในยุคประเทศไทย ๔.๐ ที่ทางรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้ผลิตธรรมชาติ ผลิตท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เข้าสู่ตลาดสากล

๔.๕ ด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิก (well-being and life Qualities) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกซึ่งกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในระยะเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริม อบรมให้ความรู้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์และคุณภาพสินค้า รวมถึงการหาตลาดเพื่อจัดแสดงสินค้าในระยะเริ่มต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัว

ของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ซึ่งเป็นสินค้าที่เกิดจากแรงมือที่สมาชิกได้ลงมือทำ การได้รับการส่งเสริมในสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการกระจายทางด้านสินค้า ซึ่งย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก และส่งเสริมให้การสร้างงานในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีความต้องการให้มีการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔.๖ ด้านการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (Leadership)

การดำเนินการกิจกรรมทางด้านการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งจะต้องมีคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้สืบทอดการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนำพาให้เกิดการพัฒนาและมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นหรือส่วนงานอื่นๆ ควรมีการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นผู้นำในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง

๔.๗ ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ (Marketing Plan)

การจัดทำแผนธุรกิจในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้รู้ถึงทิศทางในการดำเนินการล่วงหน้าในการจัดการธุรกิจและสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการจัดการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอ และนำผลการจัดการมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนผ้าทอให้เกิดการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องมีความยั่งยืนมั่นคง มั่งคั่งต่อไป

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ หรือกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ ได้นำผลวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ และองค์ความรู้ระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอจังหวัดแพร่ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ